

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

JOURNAL OF PSYCHOLOGY KASEM BUNDIT UNIVERSITY

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2566

Volume 13 Number 1 January – June 2023

ISSN 2286-6663 (Print)

ISSN XXXX-XXXX (Online)

- การศึกษารายบุคคลในภาวะวิกฤต
- การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส
- ศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่
- การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
- การเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ
- การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
- การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก : กรณีศึกษาครอบครัวอุปถัมภ์จังหวัดเชียงใหม่
- การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง
- การสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

KASEM BUNDIT UNIVERSITY

PSYCHOLOGY

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ที่ปรึกษา

1. ดร.วัลลภ สุวรรณดี
2. ดร.เสนีย์ สุวรรณดี
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา

กองบรรณาธิการบริหาร

1. ศาสตราจารย์ ดร.เผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์
2. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง
6. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา อังกาบสี

กองบรรณาธิการวิชาการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ศาสตราจารย์ ดร.เผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
3. ศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ต้อยคำภีร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นนทะสร	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุริรักษา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิโชค วรรณสันติกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณุช แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
12. รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
13. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
14. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
15. รองศาสตราจารย์มุกดา ศรียงค์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เย็นใจ เลหาวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ ปันนิตามัย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	บรรณาธิการ
2. นางสาวรัศมีดารา ดารากร ณ อยู่ธยา	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
3. นางสาวจันทิมา ขณะรัตน์	ผู้ช่วยบรรณาธิการ

คณะกรรมการจัดทำวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัศมีดารา ดารากร ณ อยู่ธยา	กรรมการและเลขานุการ
3. นางสาวรุณรัตน์ ภู่ดอก	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2. ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันทรวี	นักวิชาการอิสระ
3. ศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ต้อยคำภีร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
5. รองศาสตราจารย์ ดร.คัคนางค์ มณีศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นัทรศุกกุล	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
7. รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑามาศ แหนจอน	มหาวิทยาลัยบูรพา
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัฐวิณี สิทธิศิริอรอด	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.นิพิพัฒน์ เมฆขจร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
11. รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
12. รองศาสตราจารย์ ดร.นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยู่ธยา	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วิหคโต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
15. รองศาสตราจารย์ ดร.พิศสมัย อรทัย	มหาวิทยาลัยมหิดล
16. รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา ศรียงค์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
17. รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
18. รองศาสตราจารย์ ดร.รัญจวน คำวชิรพิทักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวรรณ ณ ระนอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
20. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณุช แหยมแสง	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
21. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี รอดโพธิ์ทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
23. รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24. รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรบุญกั วงษ์อยู่น้อย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
25. รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรัฎฐา รอดมณี	วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
27. รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

28. รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
29. รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จุลวนิชย์พงษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา ธนเศรษฐกร	มหาวิทยาลัยมหิดล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี วัฒนทกโกศล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์นา บุญเปี่ยม	มหาวิทยาลัยบูรพา
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ ศรีวันยงค์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา วิจิตรเนาวรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นพ.พนม เกตุมาน	มหาวิทยาลัยมหิดล

กำหนดวันออกวารสาร

- ปีละ 2 ฉบับ - ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน กำหนดออกวารสาร เดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม กำหนดออกวารสาร เดือนธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านจิตวิทยา ของคณาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางจิตวิทยาสู่สาธารณชน
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการด้านจิตวิทยา ระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานทางวิชาการ หน่วยงานปฏิบัติการและนักวิชาการอิสระทางด้านจิตวิทยา

พิมพ์ที่

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
เลขที่ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
โทรศัพท์ 0-2320-2777 โทรสาร 0-2720-4677
ISSN 2286-6663

สำนักงาน

หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา (ชั้น 3 อาคารเกษมพัฒน์)
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตพัฒนาการ
โทรศัพท์/โทรสาร 0-2320-2777 ต่อ 1134, 1163
e-mail: journal.psy.kbu@gmail.com
<http://journal.psy.kbu.ac.th>

ปีที่พิมพ์

2566

คำนิยม

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตได้เดินทางมาถึงฉบับครบรอบปีที่ 13 แล้ว นับเป็นประจักษ์พยานแห่งความมุ่งมั่นตั้งใจของคณะบรรณาธิการและผู้จัดทำที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเข้มแข็งเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ศาสตร์และวิชาชีพจิตวิทยาได้ขยายขอบข่ายของการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ อธิบาย ทำนาย และเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงให้พร้อมเผชิญกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน

ในนามของหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ขอแสดงความชื่นชมและขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง ผู้เป็นบรรณาธิการและประธานคณะกรรมการจัดทำวารสาร รวมทั้งท่านผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและท่านนักวิชาการผู้กรุณาส่งบทความที่มีคุณภาพ ขอเป็นกำลังใจให้ทุกท่านได้ผสานกำลังเป็นกัลยาณมิตรในด้านจิตวิทยาให้มนุษย์และสังคมได้มีพัฒนาการอย่างยั่งยืนต่อไป

ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและใฝ่พัฒนา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ผู้อำนวยการหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

บรรณาธิการแถลง

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ฉบับที่ท่านถืออยู่นี้ นับเป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2566 ซึ่งได้ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นฉบับที่ 1 ของปี นำเสนอบทความวิชาการและบทความวิจัยทางด้านจิตวิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้องของผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาที่ทำการศึกษาวิจัยด้านจิตวิทยาจากสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้บทความทุกฉบับได้รับการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา ด้านสถิติ และการวิจัย ทำให้เนื้อหาทุกคอลัมน์ของวารสารมีคุณภาพ เพื่อผู้อ่านทุกท่านจะได้รับความรู้ทางวิชาการและสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในทางวิชาการต่อไปได้

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความทั้งวิชาการและวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความที่กรุณาพิจารณาให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีความถูกต้องทันสมัยเท่าทันความก้าวหน้าของวงการจิตวิทยาและวงการวิชาการที่เกี่ยวข้องอีกทั้งเท่าทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนในการจัดทำวารสารจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านในการนำไปประยุกต์ใช้และสร้างสรรค์ผลงานวิชาการทางจิตวิทยาต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขอน้อมรับไว้เพื่อการนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
การศึกษารายบุคคลในภาวะวิกฤต ภัทรกร มุขศรีนาค กุลธิดา สีบัวบาน นงคราญ วงษ์ศรี	1-9
การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส ชลิดา บุญเรืองขาว ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	10-17
ศักยภาพในการทำงานของนักรายภาพบำบัดยุคใหม่ ณัฐกร อิมใจจิตต์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	18-28
การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ณัฐวัฒน์ ล่องทอง	29-40
การเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัย การอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ สายม่าน เปลียนเหล็ก ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา	41-56
การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาใน เขตกรุงเทพมหานคร อุมาภรณ์ สุขารมณ	57-74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณัฐภัทร อินทรปรีดา ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	75-89
ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก: กรณีศึกษาครอบครัวอุปถัมภ์จังหวัดเชียงใหม่ กานต์ แดงสีบตระกูล ณัฐวัฒน์ ล่องทอง	90-99
การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง อดุลย์ ปัญญา อนงค์รัตน์ รินแสงปิ่น ภาณุวัฒน์ รังสรรค์	100-107
การสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย กวีวัฒน์ จักสมศักดิ์ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์	108-120
คำแนะนำสำหรับผู้ส่งเสริมบทความวิชาการและบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต/นโยบายการพิจารณาคัดเลือกบทความ/กระบวนการพิจารณาบทความ	121-125

การปรึกษารายบุคคลในภาวะวิกฤต

INDIVIDUAL COUNSELING IN CRISIS

Received: Oct 10, 2022

Revised: Jan 6, 2023

Accepted: Jan 12, 2023

^{1*}ภัทรกร มุขศรีนาค ²กุลธิดา สีบัวบาน ³นงคราญ วงษ์ศรี

^{1*}Phattarakorn Muksrinak ²Kulthida Seebuaban ³Nongkran Wongsri

^{1*-3}กลุ่มวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

^{1*-3}Department of Counseling Psychology of Psychology, Saint Louis College

*Corresponding Author, E-mail: phattarakorn@slc.ac.th

บทคัดย่อ

ภาวะวิกฤตทำให้การดำเนินชีวิตของบุคคลไม่สมดุล และทำให้สุขภาพจิตที่ขาดความสมดุล มีความรุนแรงและแย่ลงเมื่อเวลาผ่านไป ทำให้เกิดความตื่นตระหนก หวั่นไหวไปกับสถานการณ์วิกฤต การปรับภาวะสมดุลของบุคคลนั้นมีหลากหลายวิธีการ การปรึกษารายบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการเพิ่มศักยภาพของบุคคลในการเพิ่มทักษะชีวิต เสริมภาวะทางจิตใจ เพื่อสามารถแก้ไขหรือจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การปรึกษารายบุคคล ประกอบด้วย หลักการ กระบวนการ ทฤษฎี และเทคนิคของการให้การปรึกษารายบุคคล

คำสำคัญ: การปรึกษารายบุคคล, ภาวะวิกฤต

Abstract

A crisis unbalances a person's lifestyle and may imbalance mental health. The imbalance of mental health may be severe and may deteriorate further over time. The situations may cause panic and anxiety. There are many ways of managing the lifestyle for improvement, including symbiosis of individual counseling. The individual counseling is the process of increasing the potential of a person that can develop life skills. It enhances the mental state to be able to resolve or to deal with the crisis effectively and able to live normally. The counseling consists of principles, processes, theories, and techniques of individual counseling.

Key words: Individual counseling, Crisis

บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับเหตุการณ์วิกฤตในหลายรูปแบบ ทั้งจากภัยพิบัติธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย หรือจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ในปลายปี พ.ศ. 2562 ได้มีวิกฤตการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้การใช้ชีวิตของประชาชนในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ (New normal) ซึ่งเป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งการทำงานที่บ้าน

(Work from home) การเรียนออนไลน์ (Online learning) การดำเนินการทางธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic business) เช่นการโอน จ่ายทางการเงิน การซื้อสินค้า อาหาร ของใช้ในชีวิตประจำวัน และการบริการทางการแพทย์ออนไลน์ (Online medical consultation or telemedicine) หรือภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความรุนแรงและมีแนวโน้มที่ขยายวงกว้างเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความตื่นตระหนก หวั่นไหวไปกับสถานการณ์วิกฤต ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สินและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิต ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมา เช่น ความวิตกกังวล เครียด ซึมเศร้า และเกิดปัญหาทางสุขภาพจิตตามมา ดังรายงานจากกรมสุขภาพจิต ในปี พ.ศ. 2564 แสดงให้เห็นถึง จำนวนผู้ป่วยโรคจิตที่มารับการปรึกษาแบบผู้ป่วยนอก มีจำนวน 583,802 ราย (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม 2566) (กรมสุขภาพจิต, 2566) จากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสุขภาพทางจิตของคนไทยนับวันมีจำนวนที่สูงขึ้น สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะปัญหาปัญหาวิกฤตด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาการแข่งขันในสังคมที่สูงขึ้น ปัญหาการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว และในส่วนตัวปัจจัยภายในที่เป็นสาเหตุหลักที่แท้จริง คือ ความเข้มแข็งของจิตใจในการรับมือกับปัญหาหรือช่วงภาวะวิกฤตของชีวิต ได้แก่ การสูญเสียบุคคลที่รัก เช่น บิดามารดา สามี ภรรยา หรือบุตร และบุคคลในครอบครัว ความผิดหวังรุนแรง กล่าวคือ คนที่ไม่เคยผิดหวัง เมื่อมาผิดหวังย่อมทำให้เกิดอารมณ์เศร้า และเสียใจได้มาก เช่น การสอบเข้าคณะ หรือมหาวิทยาลัยที่ชอบไม่ได้ สอบเข้าทำงานไม่ได้หรือออกหัก สูญเสียทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก สาเหตุดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดความ เสียใจอย่างรุนแรง จนมีอาการซึมเศร้า นอนไม่หลับ หดหู่ใจ หงุดหงิดโกรธง่าย รู้สึกท้อแท้และเบื่อชีวิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต หากมนุษย์ต้องเผชิญปัญหาภาวะวิกฤตอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลต่อความเสี่ยงที่จะนำพาจิตไปสู่ภาวะที่ผิดปกติ หรือ การออกจากโลกแห่งความเป็นจริง

จากภาวะวิกฤตดังกล่าว บุคคลอาจจะก้าวผ่านด้วยตนเองได้เนื่องจากมีความพร้อมทางร่างกายจิตใจ และทักษะชีวิตแต่ในบางคนที่ขาดทักษะชีวิต ความพร้อมในด้านจิตใจ จึงจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เพื่อเป็นแรงสนับสนุนในการผ่านภาวะวิกฤตดังกล่าว การปรึกษารายบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในการกระบวนการเพิ่มศักยภาพของบุคคลในการเพิ่มทักษะชีวิต เสริมภาวะทางจิตใจ เพื่อสามารถแก้ไขหรือจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ประกอบด้วย หลักการ กระบวนการ ทฤษฎี และเทคนิคของการให้การปรึกษารายบุคคล

ความหมายของภาวะวิกฤต (Crisis)

บุญเลิศ คำปิ่น และ ญาณินท์ คุณา (2561, น. 12) กล่าวว่า ภาวะวิกฤต (Crisis) หมายถึง สภาวะที่บุคคลเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และกลไกการปรับตัวในภาวะปกติไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้ ประกอบกับบุคคลไม่ได้รับการเกื้อหนุนจากทรัพยากรทางสังคม ก่อให้เกิดความเครียด ความกดดันและความวิตกกังวล ทำให้ไม่สามารถกระทำหน้าที่หรือบทบาทของตนได้ตามปกติ

Brammer (1985, p. 94) กล่าวว่า ภาวะวิกฤต คือ ภาวะของความสับสนในตัวบุคคลที่เผชิญกับความขัดแย้ง ความรู้สึกกดดัน ความเจ็บปวด ความเศร้าโศกเสียใจ และความยุ่งยากที่เกิดขึ้นส่งผลต่อเป้าหมายของการดำรงชีวิต

กล่าวโดยสรุป ภาวะวิกฤต หมายถึง ภาวะชั่วคราวที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้ว่ามีสิ่งมาคุกคามต่อตัวเขา ภาพพจน์ของเขา หรือเป้าหมายในชีวิต ความสูญเสียหรือการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีวิธีการแก้ไขปัญหาในลักษณะเดิมไม่เพียงพอที่จะลดความตึงเครียดนั้นและทำให้บุคคลนั้นเสียสมดุล

ประเภทของภาวะวิกฤต

เชนทร์ตรี รัตน์เรืองยศ (2565) ได้แบ่งประเภทของภาวะวิกฤต ดังนี้

1. วิกฤตทางการเงิน (Financial Crisis) ในส่วนนี้เป็นวิกฤตที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจ ความต้องการซื้อของลูกค้าลดลง หรือมีกำลังจ่ายน้อยลง เนื่องจากสภาพคล่องทางการเงิน ผลกระทบสุดท้ายคือ ธุรกิจจะมีเงินเข้าน้อยลงจนไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ และต้องปิดตัวลงไปในที่สุด
2. วิกฤตทางบุคลากร (Personnel Crisis) เป็นวิกฤตที่เกี่ยวกับกำลังคน คือเมื่อบุคลากรหรือคนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมีการกระทำที่ผิดกฎจริยธรรมหรือหลักมนุษยธรรม จนทำให้บริษัทเสื่อมเสียชื่อเสียงและอาจมีปัญหาด้านกฎหมายตามมา
3. วิกฤตทางองค์กร (Organizational Crisis) วิกฤตในส่วนนี้เกิดจากการที่องค์กรทำงานผิดพลาดหรือทำให้ลูกค้าไม่พอใจ จนเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรตามมา เช่น การทำข้อมูลลูกค้ารั่วไหล การบิดเบือนข้อมูลลูกค้า จนทำให้ลูกค้าหรือคู่ค้าทางธุรกิจเสียหาย
4. วิกฤตทางเทคโนโลยี (Technological crisis) ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากเท่าไร วิกฤตทางเทคโนโลยีก็จะมีควมร้ายแรงมากขึ้นเท่านั้น เช่น การเกิดเว็บไซต์ล่ม ถูกปิดบัญชีโฆษณา บัญชีไลน์บริษัทหาย ซึ่งวิกฤตพวกนี้ทำให้องค์กรเสื่อมเสียชื่อเสียง เสียความไว้วางใจจากลูกค้า และเสียโอกาสในการทำธุรกิจค่อนข้างมาก
5. วิกฤตทางธรรมชาติ (Natural Crisis) ปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติหลายชนิดสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ทันตั้งตัว เช่น น้ำท่วม แห้งแล้ง โดยที่ภัยธรรมชาติสามารถสร้างความเสียหายหรืออาจจะทำให้ธุรกิจต้องปิดตัวลงเลยก็ได้ ในกรณีนี้ทำเลและชนิดของธุรกิจจะเป็นตัวบอกว่าธุรกิจมีโอกาสที่จะประสบปัญหาภัยธรรมชาติมากแค่ไหน

ระยะของภาวะวิกฤต (Stages of a crisis) 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต (Pre-crisis stage) ในระยะนี้หากบุคคลมีวิธีการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมก็จะรักษาความสมดุลด้านจิตใจและสามารถเผชิญกับปัญหาได้พยาบาลมีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือบุคคลเพื่อร่วมกันหาแนวทางการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้น อันเป็นการลดความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไป

2. ระยะวิกฤต (Crisis stage) เป็นระยะที่บุคคลไม่สามารถจัดการแก้ไขและปรับตัวกับสถานการณ์ความเครียดที่เกิดขึ้นในระยะแรกได้แม้บุคคลจะพยายามใช้วิธีการแก้ไขปัญหาหลายๆ วิธีแล้วก็ตาม ส่งผลให้บุคคลเข้าสู่ระยะวิกฤต โดยทั่วไปความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะนี้จะหายไป ใน 4-6 สัปดาห์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการเผชิญปัญหาของแต่ละบุคคล โดยแบ่งย่อยได้เป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นระยะที่บุคคลไม่สามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีบทบาทประเมินความเครียด (Appraisal of stressor) ร่วมกับค้นหาแหล่งทรัพยากรการเผชิญหน้า (Coping resource) เช่น ความสามารถส่วนบุคคล แหล่งสนับสนุนทางสังคม เป็นต้น และนำข้อมูลมาวางแผนช่วยเหลือบุคคลเพื่อลดความทุกข์ทรมานทางจิตใจและทำให้บุคคลมองเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่บุคคลมีความเครียดเพิ่มมากขึ้น แต่บุคคลยังคงพยายามใช้ศักยภาพตนเองในการแก้ไขปัญหา ซึ่งหากไม่สำเร็จก็จะทำให้บุคคลเกิดความเครียดเพิ่มขึ้น ไม่สามารถปรับตัวได้พยาบาลมีบทบาทในการช่วยเหลือประคับประคองจิตใจและช่วยเหลือให้บุคคลค้นหาแนวทางการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสมต่อไป

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่บุคคลเริ่มมีความเครียดสูงมากขึ้นและอยู่ในภาวะอ่อนไหวไม่สามารถปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทำให้บุคคลเข้าสู่ระยะที่4 ซึ่งเป็นระยะที่บุคคลสูญเสียความสมดุลทางจิตใจ

ระยะที่ 4 เป็นระยะที่บุคคลสูญเสียความสมดุลทางจิตใจ มีความเครียดเพิ่มมากขึ้น จนไม่สามารถปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การรับรู้ของบุคคลจะแคบลงโดยสิ้นเชิงเกิดความอ่อนล้าในการเผชิญกับปัญหา ทำให้บุคคลไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตประจำวันลดลงในระยะที่ 3-4 พยาบาลมีบทบาทในการช่วยเหลือผ่อนคลายความเครียดที่เกิดขึ้น เช่น การฝึกหายใจ การนวดคลายเครียด เป็นต้น เมื่อบุคคลมีอาการดีขึ้น จึงค่อยเริ่มพูดคุยถึงปัญหาให้บุคคลระบายความรู้สึก รับฟังอย่างตั้งใจและสะท้อนความรู้สึก ร่วมกับการให้กำลังใจที่เหมาะสม จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาต่อไป

3. ระยะหลังเกิดภาวะวิกฤต (Post-crisis stage) เป็นระยะที่บุคคลมีความเครียดลดลง เนื่องจากสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไปบุคคลที่ประสบกับภาวะวิกฤตจะสามารถกลับคืนสู่ภาวะปกติได้ในระยะเวลา 6-8 สัปดาห์ในระยะนี้พยาบาลมีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้บุคคลสามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพื่อคงไว้ซึ่งความสมดุลทางจิตใจและบทบาทหน้าที่ทางสังคม โดยไม่เกิดปัญหาทางสุขภาพจิต หากพบว่าบุคคลไม่สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้และความเครียดไม่ลดลง ก็อาจจะต้องส่งต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพจิต เพื่อให้การช่วยเหลือดูแลต่อไป

การเกิดภาวะวิกฤตทางจิตใจ มี 3 ระยะ การช่วยเหลือในแต่ละระยะมีความแตกต่างกันไป บุคคลที่สามารถค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือที่ดีจะทำให้บุคคลกลับเข้าสู่ภาวะสมดุลทางจิตใจได้เร็ว และพร้อมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างมีความสุขลักษณะของบุคคลในภาวะวิกฤตลักษณะของบุคคลในภาวะวิกฤต เมื่อบุคคลอยู่ภายใต้ภาวะวิกฤตบุคคลนั้นย่อมแสดงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากภาวะปกติและจะมีปฏิกริยาต่อปัญหาหรือการเผชิญปัญหาที่ต่างกกันตามพื้นฐานบุคลิกภาพและประสบการณ์ บุคคลที่อยู่ในภาวะวิกฤตจะมีลักษณะอาการ ดังนี้

1. รู้สึกเหนื่อยหน่ายและอ่อนเพลีย
2. ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. มีความต้องการไม่สิ้นสุด
4. รู้สึกวุ่นวายสับสน
5. เกิดอาการผิปกติในร่างกาย
6. เกิดความวิตกกังวล
7. ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานได้ตามปกติ
8. ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในครอบครัวได้
9. ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้
10. ไม่สามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมได้

จากลักษณะดังกล่าวเห็นได้ว่าภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลล้วนเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้น ๆ มีผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป และหากบุคคลใดตกอยู่ในภาวะวิกฤต บุคคลนั้นก็จะมีลักษณะอาการที่ผิดปกติมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นวิธีการสนับสนุนช่วยเหลือที่เหมาะสม และทันเหตุการณ์แล้วอาจช่วยให้บุคคลนั้น สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาค้นคว้าจนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ต่อไป

การปรึกษารายบุคคล (Individual counseling)

การปรึกษารายบุคคล เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ติดต่อบริการกันด้วยวาจาและกิริยาท่าทางที่เกิดจากสัมพันธภาพทางวิชาชีพของบุคคลที่เรียกว่า ผู้ให้การปรึกษา (Counselor) ซึ่งทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้รับบริการ (Client) ให้ผู้รับคำปรึกษาได้รู้จักเขาใจตนเอง และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

หลักการของการให้การปรึกษารายบุคคล

การให้การปรึกษา มีสิ่งที่แตกต่างจากการให้บริการทั่วไป ผู้ให้การปรึกษา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ และวิธีการตอบสนองบางอย่างต่อผู้รับบริการปรึกษา เช่น เชื่อในศักยภาพของผู้รับบริการปรึกษา แสดงออกถึงความเท่าเทียมกันระหว่าง ผู้ให้การปรึกษาและผู้รับบริการปรึกษาวางตัวเป็นกลางใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการรับรู้ทั้งเนื้อหาและอารมณ์สร้างความไว้วางใจเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเห็นอกเห็นใจ จริงใจเน้นการรักษาความลับศูนย์กลางความคิด ความรู้สึก และการตัดสินใจอยู่ที่ผู้รับบริการปรึกษา (Client-centered)

กระบวนการให้คำปรึกษารายบุคคล

1. สร้างสัมพันธภาพ-ตกลงบริการ

การเริ่มต้นพบกันครั้งแรกของผู้ให้และผู้รับบริการปรึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะการเริ่มต้นพบกันที่เป็นไปด้วยความอบอุ่นเป็นกันเองจะช่วยให้ผู้รับบริการปรึกษาเกิดความรู้สึกประทับใจและไว้วางใจ พร้อมทั้งจะเปิดเผยเรื่องราวของตนเองและร่วมมือในการปรึกษา ทำให้การปรึกษาบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น การสร้างสัมพันธภาพมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ลดความประหม่าและวิตกกังวลของผู้รับบริการปรึกษา
- 2) สร้างความรู้สึกคุ้นเคยและเป็นกันเองระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการปรึกษา
- 3) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปรึกษาเชิงจิตวิทยา
- 4) ให้ผู้รับบริการปรึกษาเกิดความมั่นใจต่อการปรึกษาและไว้วางใจผู้ให้การปรึกษา

2. สำรวจปัญหา

เป็นขั้นตอนที่สำคัญและอาจต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก เนื่องจากผู้รับบริการปรึกษาส่วนใหญ่จะมีความสับสนทางอารมณ์หรือมีการรับรู้ที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เช่น อคติเข้าข้างตนเอง หรือใช้กลไกป้องกันตนเองสูง ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลและรายละเอียดส่วนตัวในบางกรณีจึงอาจต้องใช้เวลาเพื่อดำเนินการในขั้นนี้มากกว่า 1 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ให้ผู้รับบริการปรึกษาเข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น
- 2) ให้ผู้รับบริการปรึกษาค้นหาความต้องการและตั้งเป้าหมายที่สามารถทำได้จริง
- 3) ให้กำลังใจและความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้รับบริการปรึกษา

3. ทำความเข้าใจปัญหา สาเหตุ ความต้องการ

แนวทางแก้ไขปัญหาคือที่กำหนดโดยผู้รับบริการปรึกษาจะช่วยให้เขาเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ผู้ให้การปรึกษาควรกระตุ้นให้ผู้รับบริการปรึกษาคิดเองและตัดสินใจเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตัวเองขึ้นหาแนวทางแก้ไขปัญหามีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) ให้ผู้รับบริการปรึกษามีแนวทางแก้ไขปัญหที่เหมาะสม สามารถทำได้จริง
- 2) หาข้อดี ข้อเสียของแนวทางแก้ไขปัญหา
- 3) ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม
- 4) วางแผนการแก้ไขปัญหา

การปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่ผู้รับการปรึกษาดัดสใจเลือกไว้ในขั้นที่ 3 เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การให้การปรึกษามีคุณค่า และจะเป็นประโยชน์มากขึ้น ถ้ามีการทำข้อตกลงระหว่างผู้รับการปรึกษากับผู้ให้การปรึกษาว่าจะปฏิบัติตามแผน เพราะจะช่วยกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความตั้งใจและพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติตาม ขึ้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผู้รับการปรึกษาเลือกไว้

- 2) กำหนดระยะเวลาที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา
- 3) กำหนดแนวทางการประเมินผลการแก้ไขปัญหา
- 4) สร้างความมั่นใจในการลงมือปฏิบัติตามแนวทางแก้ไขปัญหา

5. ยุติกระบวนการ

เมื่อการปรึกษาดำเนินไปจนหมดเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละครั้ง/ในแต่ละรายหรือในกรณีที่ผู้รับการปรึกษามีท่าทีต่อต้าน/ไม่ร่วมมือในการปรึกษา ก็ให้ยุติการปรึกษา โดยให้ดำเนินการด้วยความนุ่มนวล อ่อน เป็นมิตรและแสดงความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือในโอกาสต่อไปถ้าผู้รับการปรึกษาต้องการการยุติการปรึกษามีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) จบการปรึกษาในแต่ละครั้ง หรือแต่ละราย
- 2) ให้กำลังใจและความมั่นใจแก่ผู้รับการปรึกษา

ทฤษฎีและเทคนิคการให้การปรึกษารายบุคคล

วีโลลักษณ์ พงษ์โสภา และพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2557, น. 97) ทฤษฎีการให้การปรึกษาแบบผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง (Person-centered counseling) ประกอบด้วย

1. ปรัชญาและความเชื่อในธรรมชาติของมนุษย์

- มนุษย์เป็นผู้ที่มีคุณค่ามีศักดิ์ศรีมีความปรารถนาที่จะพัฒนาตนให้เจริญสูงสุด
- มนุษย์มีเหตุผล มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสามารถตัดสินใจด้วยตนเองหากเขาได้รับการยอมรับและมีความไว้วางใจ

- มนุษย์เป็นคนที่มีความสามารถ มีเหตุผล มีศักดิ์ศรีเชื่อถือและไว้วางใจได้

- มนุษย์มีความอิสระ มีความเป็นตัวเอง มีความพร้อมที่จะนำตนเอง เปลี่ยนแปลงตนเองอย่างสร้างสรรค์สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างอิสระและสามารถที่จะเลือกสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตให้กับตนเองได้

- มนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพไปในทิศทางที่ เหมาะสมกับความสามารถของตนไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง

- มนุษย์ต้องการการยอมรับ ความรัก และความเอื้ออาทรจากบุคคลอื่น และ ต้องการได้รับการนับถือยกย่อง

- มนุษย์อาจเกิดความวิตกกังวลได้ หากไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่มี ความมั่นใจ ขาดวุฒิภาวะ มีความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง และประสบการณ์ไม่สอดคล้องกันและมีความรู้สึกกว่าตนเองไร้ค่า

2. เป้าหมาย

- ช่วยผู้รับการปรึกษาค้นหาความหมายที่น่าพึงใจในชีวิตของตนเอง
- พัฒนาตนในด้านอื่นควบคู่ไปกับการช่วยแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่
- ยอมรับอารมณ์และความรู้สึกทุกข์ กังวลสับสนและขัดแย้งของตนเองได้มากขึ้น

- ยอมรับและเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมทั้งตั้งความคาดหวังจากทั้งคนอื่นและตนเองที่เป็นจริงได้
การศึกษารายบุคคลตามแนวคิดทฤษฎีการยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในภาวะวิกฤตขั้นตอนการให้การ
ปรึกษาแบบผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง โดยทั่วไปแล้วประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ

1) การสร้างสัมพันธภาพ

ระยะเริ่มต้นของการให้การปรึกษาจะมีการสร้างสัมพันธภาพที่ีระหว่างผู้ให้และผู้รับการ
ปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาคควรสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและมีความเป็นกันเอง ซึ่งทำผ่านการสื่อสารโดยใช้ภาษา
หรืออวัจนภาษาหรือภาษาท่าทางระยะเริ่มต้นของการปรึกษาเป็นช่วงของการสร้างพื้นฐานให้มั่นคง หลีกเลี่ยงการ
ขู่ขู่คุกคาม พยายามสร้างพื้นฐานด้วยการเข้าใจความรู้สึก การยอมรับนับถือ และความอบอุ่นใจ

2) การดำเนินการให้การปรึกษา

เริ่มต้นจากการกระตุ้นให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจตนเอง ผู้ให้การปรึกษาสามารถกระตุ้น
ผู้รับการปรึกษาให้สำรวจตนเองให้มากขึ้นด้วยการใช้ชี้เฉพาะเจาะจง (Concreteness) ความจริงแท้
(Genuineness) และการเปิดเผยตนเอง (Self-disclosure) ชี้เฉพาะเจาะจง หมายถึง การที่ผู้รับการปรึกษา
ระบายหรือพูดถึงความรู้สึกหรือประสบการณ์ของเขาออกมาอย่างเฉพาะเจาะจง ไม่วกไปวนมาหรือพูด
คลุมเครือผู้ให้การปรึกษาคควรส่งเสริมให้มีการชี้เฉพาะเจาะจง ผู้ให้การปรึกษาต้องระมัดระวังไม่กล่าวเสริม
เพิ่มเติม ผู้รับการปรึกษาพูดหรือกล่าวออกมาอย่างไรผู้ให้การปรึกษาก็สนองตอบเท่านั้น ไม่ควรกล่าวเสริม
เพิ่มเติม ความจริงแท้ หมายถึง การแสดงความเป็นตัวของตัวเองเปิดเผยตนเอง เปิดเผยถึงความคิดและ
ความรู้สึกที่แท้จริง ความจริงใจในที่นี้ หมายถึง คำพูดที่กล่าวออกมามีความสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิด
ภายใน ความจริงใจของผู้ให้การปรึกษาจะนำไปสู่ความไว้วางใจและความเชื่อใจ และกระตุ้นให้ผู้รับการ
ปรึกษาได้สำรวจตนเองได้มากขึ้น การเปิดเผยตนเอง หมายถึงการที่บุคคลเปิดเผยความคิด ความรู้สึก รวมถึง
ข้อมูลของตนเองต่อผู้อื่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและไว้วางใจกับระหว่างบุคคล ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่
ดีหากบุคคลเปิดเผยตนเองอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ จะได้รับประโยชน์อย่างมาก ในที่นี้คือการเปิดเผย
เรื่องราว ความรู้สึกของผู้รับการปรึกษาเพื่อนำเรื่องราวดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการแก้ไข ช่วยเหลือต่อไป

3) ขั้นตอนของการยุติการปรึกษา

เกิดขึ้นในช่วงหลังของการให้การปรึกษา เป็นการยุติการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง เป็นการ
ยุติการให้การปรึกษาแต่ละราย ในการให้การปรึกษาแต่ละครั้งควรมีการกำหนดเวลาไว้เช่น 30 หรือ 45
นาทีถ้าใช้เวลามากเกินไปในการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง ทั้งผู้ให้และผู้รับการปรึกษาจะหมดสมาธิในการรับ
ฟังแต่ถ้าการให้การปรึกษาแต่ละครั้งใช้เวลาน้อยเกินไป เช่น 10-15 นาทีก็ไม่เพียงพอที่ผู้ให้การปรึกษาจะ
ทำความเข้าใจกับผู้รับการปรึกษา ถ้าไม่ตกลงเวลาที่แน่นอน ผู้รับการปรึกษามักยึดเวลาที่จะระบุปัญหาที่
แท้จริงของตนเองออกมา ในการยุติการให้การปรึกษา ทั้งผู้ให้และผู้รับการปรึกษาคควรตระหนักว่าการยุติ
การให้การปรึกษากำลังจะเกิดขึ้นและเมื่อมีการยุติการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง ทั้งผู้ให้และผู้รับการปรึกษา
ไม่ควรนำข้อมูลใหม่มาพูดคุยในช่วงนี้ ถ้ามีข้อมูลใหม่มาเสนอในช่วงนี้ผู้ให้การปรึกษาคควรเสนอให้มาพูดคุย
ในครั้งต่อไป แต่อาจมีข้อยกเว้นในกรณีผู้รับการปรึกษาเสนอปัญหาที่วิกฤตหรือบีบเค้นจนเขาทนไม่ได้อีก
ต่อไป ผู้ให้การปรึกษาอาจใช้ข้อความสั้น ๆ ส่งสัญญาณให้ผู้รับการปรึกษารู้ว่าจนเวลาที่จะยุติการให้การ
ปรึกษาแล้วให้ช่วงจังหวะนั้นยุติการปรึกษา

3. เทคนิคการศึกษารายบุคคลตามแนวคิดทฤษฎีการยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในภาวะวิกฤต
ประกอบด้วย

1) การยอมรับ (Acceptance) โดยผู้ให้การปรึกษาจะทำหน้าที่รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้รับการปรึกษา โดยไม่แสดงปฏิกิริยาใด ๆ ออกไป ไม่ท้วงติง หรือไม่ให้ความมั่นใจเพียงแสดงออกด้วยการพยักหน้า หรือใช้คำพูดที่แสดงว่าผู้ให้การปรึกษากำลังฟังด้วยความใส่ใจ และตั้งใจ

2) การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of feeling) ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้สัมผัสและเข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง

3) การทวนคำ (Paraphrasing) หรือการสะท้อนเนื้อหา (Reflecting of content) จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับเรื่องราวของตนเอง

4) การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification) จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความกระจ่างมากขึ้น นำไปสู่ความเข้าใจตนเองที่ละเอียดละน้อย และค่อย ๆ ยอมรับสิ่งที่เคยปฏิเสธหรือไม่ยอมรับมาก่อน

5) การเงียบและการฟัง (Silence and listening) การฟังอย่างตั้งใจและใส่ใจจะทำให้ผู้รับการปรึกษาพร้อมที่จะเล่าเรื่องราวของเขา ส่วนการเงียบเพียงช่วงสั้น ๆ จะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้คิดใคร่ครวญถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของตนเอง ได้คิดโต้ตอบ หรือคิดแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้รับการปรึกษาได้สัมผัสความรู้สึกที่แท้จริงในขณะนั้นของตนเอง

6) การใช้คำถาม (Questioning) ผู้ให้การปรึกษาใช้คำถามในรูปปลายเปิดจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้สำรวจตนเองได้เข้าใจเรื่องราวของตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งจะคิดหาเหตุผล และรู้สึกเป็นอิสระที่จะตอบคำถาม ส่วนคำถามปิดนั้น เป็นเพียงต้องการให้ผู้รับการปรึกษาตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ หรือยอมรับกับปฏิเสธ หากผู้ให้การปรึกษาใช้จิ้งหหวะถูกก็จะเกิดประโยชน์แต่มีใช้ใช้จนพำเพื่อ หรือบ่อยเกินไป

7) เทคนิคการสรุป (Summarizing) ผู้ให้การปรึกษาสามารถช่วยเน้นความคิดต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายในระหว่างการให้การปรึกษาให้มีความชัดเจนในส่วนของผู้ให้การปรึกษาการสรุปจะช่วยให้เขาตรวจสอบความถูกต้องของการรับรู้ที่ผู้ให้การปรึกษามีต่อผู้รับการปรึกษา และการสรุปการให้การปรึกษาในครั้งที่ผ่านๆ มา ก่อนให้การปรึกษาครั้งใหม่ จะก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการให้การปรึกษาโดยเฉพาะในส่วนของผู้รับการปรึกษาเกิดความมั่นใจและอบอุ่นใจว่าผู้ให้การปรึกษาให้ความใส่ใจและให้ความสำคัญกับสิ่งที่เขาพูดตลอดเวลา การสรุปจากการให้การปรึกษา อาจจะเป็นข้อความยาวก็ได้โดยหยิบยกเอาจุดเด่น และเรื่องราวทั่วไปของเนื้อหาที่พูด หรือความรู้สึกในขณะที่พูดหรืออาจเป็นการสรุปกระบวนการในการช่วยเหลือว่าได้ดำเนินการไปถึงไหนแล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤต

Abramowitz et al. (2009) ได้ศึกษาภาพรวมของการให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤตว่า การให้การปรึกษารายบุคคลมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสามารถช่วยเหลือปฐมพยาบาลทางจิตใจให้กับเด็กที่ประสบกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจ

Demchenko et al. (2022) กล่าวถึงจิตวิทยาการให้คำปรึกษาสำหรับผู้รับบริการในสถานการณ์วิกฤตว่าเป็นการให้คำปรึกษาที่เน้นการปฏิบัติการรักษา สามารถช่วยเหลือผู้รับบริการในสถานการณ์วิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Egan et al. (2021) อธิบายว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการให้คำปรึกษาในภาวะวิกฤตเป็นความสามารถส่วนบุคคลและสถานการณ์

บุญเลิศ คำปิ่น และ ญาณินท์ คุณมา (2561) ได้ศึกษาบริการปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤต ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความต้องการการได้รับการปรึกษาปัญหาในภาวะวิกฤตของวัยรุ่นอยู่ใน

ระดับมากถึงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.80 เมื่อมีปัญหาในภาวะวิกฤตวัยรุ่นเลือกที่จะปรึกษาพ่อแม่เป็นอันดับที่ 1 เลือกปรึกษา ครูที่ปรึกษาและเพื่อนเป็นอันดับที่ 2 และ เลือกปรึกษาครูแนะแนวเป็นอันดับที่ 3 กล่าวโดยสรุป ภาวะวิกฤตทำให้การดำเนินชีวิตของบุคคลไม่สมดุล และทำให้สุขภาพจิตที่ขาดความสมดุล มีรุนแรงและแย่งลงเมื่อเวลาผ่านไป ทำให้เกิดความตื่นตระหนก หวั่นไหวไปกับสถานการณ์วิกฤต ภาวะวิกฤตของบุคคลประกอบด้วย 1) วิกฤตทางการเงิน 2) วิกฤตทางบุคลากร 3) วิกฤตทางองค์กร 4) วิกฤตทางเทคโนโลยี 5) วิกฤตทางธรรมชาติ การปรึกษารายบุคคลเป็นวิธีการหนึ่งในกระบวนการเพิ่มศักยภาพของบุคคลในการเพิ่มทักษะชีวิต เสริมภาวะทางจิตใจ เพื่อสามารถแก้ไขหรือจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การปรึกษารายบุคคล ประกอบด้วย หลักการ กระบวนการ ทฤษฎี และเทคนิคของการให้การปรึกษารายบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2566). รายงานจำนวนผู้ป่วยนอกที่มารับบริการของสถานบริการในสังกัดกรมสุขภาพจิต.
<https://dmh.go.th/report/opatient/>
- ชนินทร์ตรี รัตนเรืองยศ. (2565). *Crisis Management*. <https://th.hrnote.asia/personnel-management/>
- บุญเลิศ คำปิ่น และญาณินท์ คุณา. (2561). *บริการปรึกษาวัยรุ่นในภาวะวิกฤติ ในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่*. ChiangMai Rajabhat University Intellectual Repository (CMRU IR),
<http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1425>
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2560). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้การปรึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). โอเดียนสโตร์.
- วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2557). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้บริการปรึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abramowitz, J.S., Taylor, S., & McKay, D. (2009). Obsessive-compulsive disorder. *Lancet*. 374(9688), 491-9. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(09\)60240-3](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(09)60240-3)
- Brammer, L.M. (1985). *The Helping Relationship: Process and Skill* (3rd ed.). Prentice Hall.
- Demchenko, I., Simko, R., Hudyma, O., Levchuk, N., Shportun, O., & Samara, O., (2022). Psychological counseling of clients in crisis situations. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 13(3), 104-118.
<http://dx.doi.org/10.18662/brain/13.3/356>
- Egan, S. M., Pope, J., Moloney, M., Hoyne, C., & Beatty, C. (2021). Missing early education and care during the pandemic: The socio-emotional impact of the COVID-19 crisis on young children. *Early Child Educ J*, 49(5), 925-934. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01193-2>

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส

MARRIAGE EMPOWERMENT

Received: Feb 5, 2022

Revised: May 1, 2022

Accepted: May 7, 2022

^{1*}ชลิตา บุญเรืองขาว ²พองพรรณ เกิดพิทักษ์ ³ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา
^{1*}Chalida Boonruangkhae ²Pongpan Kirdpitak ³Prasarn Malakul Na Ayudhaya

^{1*–3}จิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*–3}Counseling Psychology, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: dr.chalidaa@gmail.com

บทคัดย่อ

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสเป็นคุณลักษณะทางสังคมและทางจิตวิทยาที่จะช่วยรังสรรค์เอกลักษณ์ของคู่สมรสและทำให้ชีวิตสมรสเข้มแข็งสมบูรณ์ สารสำคัญของ การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส ประกอบด้วย การมีความรักความผูกพัน ความไว้วางใจ การสื่อสารทางบวก การใช้ชีวิตร่วมกันและการเห็นคุณค่าของกันและกัน การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของบทความวิชาการนี้ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจใจ ความไว้วางใจ การสื่อสารทางบวก กลยุทธ์การเผชิญปัญหา บทบาทและความรับผิดชอบ นอกจากนี้การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสควรได้รับการพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้นโดยใช้การให้การปรึกษาคู่สมรสต่าง ๆ ต่อไปนี้ 1) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นอารมณ์ 2) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นพฤติกรรม และ 3) การให้การปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นการให้การปรึกษาการรู้คิด-พฤติกรรม

คำสำคัญ: การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส

Abstract

Marriage empowerment can be defined as social and psychological characterizes which create a sense of positive couples' identity and also strengthening marriage life. The strength theme of marriage empowerment comprises affection and affiliation, positive communication, togetherness, and valuing each other. The marriage empowerment of this academic paper includes the following dimensions: affection, empathizing underfunding, trust, positive communication, coping strategies, role and responsibilities. Additionally, the marriage empowerment should be developed through emotionally focused couple counseling, behavior couple counseling, and cognitive – behavioral couple counseling.

Key words: Marriage Empowerment

บทนำ

ความหมายของคู่สมรส

คู่สมรส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีความรัก ความผูกพันกัน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นครอบครัวเดียวกัน เป็นคู่สามีภรรยา อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (กรมสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุข. (2546: 1)

Gerson (1995, อ้างถึงใน Goldenberg & Goldenberg, 2013) ระบุว่า คู่สมรส คือ ชายและหญิงที่ต่างให้คำมั่นสัญญาว่าจะมีชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรัก พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือกัน แก้ปัญหา ร่วมกัน และให้อภัยกัน

จรรยา สุวรรณทัต (2547) เสนอว่า คู่สมรส หมายถึง คนสองคนที่ต้องการสมานสัมพันธ์กัน ต้องการดูแลช่วยเหลือกัน และสร้างสรรค์ชีวิตสมรสให้มีคุณค่า

สรุปได้ว่า คู่สมรส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีความรัก ความผูกพันกัน ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเดียวกัน เป็นคู่สามีภรรยา อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และ คู่สมรส คือ ชายและหญิงที่ต่างให้คำมั่นสัญญาว่าจะมีชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความรัก พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือกัน แก้ปัญหา ร่วมกัน ให้อภัยกัน และสร้างสรรค์ชีวิตสมรสให้มีคุณค่า (Gerson, 1995; อ้างถึงใน Goldenberg & Goldenberg, 2013)

ความหมายของชีวิตสมรส

ชีวิตสมรส หมายถึง การเป็นสามีภรรยา มีความสัมพันธ์ด้วยความรัก ความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2546: 1)

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2553: 417-418) กล่าวว่า ชีวิตสมรส หมายถึง การที่ชายและหญิงแต่งงานกัน อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีการปรับตัวเข้าหากัน เป็นลักษณะพฤติกรรมที่โดดเด่นของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

Knox & Schacht (2010: 38) กล่าวว่า ชีวิตสมรส เป็นรูปแบบความผูกพันของชายและหญิงที่ดูแลกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการสืบเผ่าพันธุ์มีลูกหลานในระบบสังคมอันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์

สรุปได้ว่า ชีวิตสมรส คือ รูปแบบการใช้ชีวิตของสามีภรรยา มีความสัมพันธ์ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นครอบครัวเดียวกัน ชีวิตสมรสจึงเป็นจุดเริ่มต้นของสร้างครอบครัว หากชีวิตสมรสมีความสุขก็จะส่งผลต่อความเข้มแข็งของครอบครัว อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคม

ความหมายของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรส

การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส หมายถึง การทำให้ชีวิตการสมรสสมบูรณ์ มีความหมาย เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคู่สมรสต้องมีความรักความผูกพัน ความเห็นอกเห็นใจกัน มีความไว้วางใจ ใกล้ชิดสนิทสนม และเคารพนับถือกัน มีการสื่อสารด้วยความรัก มีการสื่อสารในการแก้ไขปัญหา มีทักษะในการจัดการความโกรธและความขัดแย้ง และรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเอง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์: 2562)

Geggie et al. (2000) ได้นำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสว่าคู่สมรสต้อง 1) มีพลังปัญญาและจิตใจที่แข็งแรง มั่นคง 2) มีการใช้ชีวิตร่วมกัน หรือมีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างมี

ความสุข 3) มีการสื่อสารกันด้วยความเคารพนับถือ 4) มีค่านิยมร่วมกัน และ 5) มีความรู้สึกสำนึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตร่วมกัน หรือของครอบครัว

Skinner et al. (1955) ได้ให้ความหมายของการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสว่า ชีวิตสมรสจะมีพลังหรือคู่สมรสจะเสริมสร้างพลังให้แก่ชีวิตสมรสของตนเองได้ คู่สมรสจะต้องมีความสามารถที่ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นไหว ในการเผชิญปัญหาอุปสรรคหรือภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของคู่สมรส โดย 1) คู่สมรสต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยความตั้งใจและเต็มใจ 2) คู่สมรสต้องมีความรู้สึกผูกพันกัน เห็นใจกัน 3) คู่สมรสต้องสามารถสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งสาร และรับสารที่ตรงประเด็น ชัดเจน มีคุณค่า และเป็นที่น่าสนใจทั้งสองฝ่าย 4) คู่สมรสต้องสามารถแสดงออกด้านจิตใจ อารมณ์ โดยแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองด้วยเนื้อหา และเวลาที่เหมาะสม และ 5) คู่สมรสต้องให้ความสำคัญกับค่านิยมและบรรทัดฐานของการมีชีวิตสมรส

นอกจากนี้ Knox & Schacht (2010) แสดงความคิดเห็นว่าชีวิตสมรสจะมีประสิทธิภาพ ถ้าคู่สมรสสามารถเพิ่มพลังในการมีชีวิตสมรส ในต่อไปนี้ 1) การมีเวลาให้กันและกันและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีคุณค่า 2) การให้ความรักแก่กันและกัน 3) การให้กำลังใจแก่กัน 4) การให้อภัยกัน 5) การมีกิจกรรมร่วมกัน 6) การมีวินัยและความรับผิดชอบ 7) การมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจกัน 8) การสื่อสารทางบวก 9) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 10) การแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และ 11) การมีอาชีพที่มั่นคงเพื่อคู่ชีวิต

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรส หมายถึง การทำให้ชีวิตสมรสมีความเข้มแข็ง มีพลังปัญญา และจิตใจที่แข็งแกร่งมั่นคง มีการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย การมีความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจอย่างถึงใจ ความไว้วางใจ การสื่อสารทางบวก กลยุทธ์การเผชิญปัญหา และบทบาทและความรับผิดชอบของคู่สมรสและในแต่ละประเด็นมีดังนี้

1) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความรักความผูกพัน

Skinner et al. (1995, p.9) กล่าวว่า ความผูกพันของสมาชิกครอบครัว หมายถึง ระดับ (Degree) และคุณภาพ (Quality) ของความรักความผูกพันที่สมาชิกครอบครัวมีต่อกัน เห็นอกเห็นใจกัน และรวมพลังเป็นหนึ่งเดียว

Beavers & Hampson (2000, p.129) เสนอแนวคิดว่า พลังร่วมของครอบครัวนั้นสมาชิกครอบครัวจะต้องสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีความยืดหยุ่นในขอบเขตของความสัมพันธ์ มีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม มีการเจรจาอย่างตรงไปตรงมา มีอิสรภาพในการแสดงออกอย่างเปิดเผย มีความรับผิดชอบ กล้าตัดสินใจด้วยตัวเองยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ กล้าแสดงออกถึงความรู้สึกมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความรักความผูกพันที่สำคัญ ประกอบด้วย ความรักความเข้าใจ การดูแลเอาใจใส่กัน การให้การสนับสนุน และให้กำลังใจกัน การให้อภัยกัน การมีเวลาให้กัน และการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความเข้าใจอย่างถึงใจ

คือความเข้าใจผู้อื่นราวกับเข้าไปนั่งในใจเขา เข้าใจในสถานการณ์ที่ผู้อื่นนั้นพบเจอ และเมื่อนำความคิดและ ประสบการณ์ตามกรอบความคิดของตน เข้าไปตัดสินผู้อื่นที่อยู่ในสถานะที่แตกต่างกัน ซึ่งจะ เป็นจุดเริ่มต้นในการทำความเข้าใจปัญหาที่แท้จริง และจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ การปลุกฝังความเข้าใจผู้อื่นจนกลายเป็นนิสัยนั้น สามารถทำได้ และผู้วิจัยนำเสนอไว้ 6 แนวทาง โดยเริ่มจาก 1) การมองเห็นคุณค่าของความเข้าใจผู้อื่น 2) ลดอคติโดยมองทุกคนอย่างเท่าเทียมว่าเราต่างเป็นพวกเดียวกัน

3) แสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อเข้าใจโลกที่แตกต่าง 4) ฝึกฝนพูดคุยกับคนแปลกหน้า 5) ทำความเข้าใจความคิดผู้อื่นผ่านงานศิลปะ หนังสือ ภาพยนตร์ รวมถึงโซเชียลมีเดีย และ 6) ลองใช้ความเข้าใจนี้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับโลก และเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นรวมทั้งควรมีเมตตาธรรมอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเป็นมนุษย์ การแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งผู้ให้จะได้รับความรู้สึกที่ดีเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ Bloom (1999) ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาต้องการชี้ให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่ง และข้อควรระวังในการใช้ความรู้สึกในการแสดงความรู้สึกและความเห็นอกเห็นใจเข้ามาเป็นหลักสำคัญในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลกระทบมากกว่าที่คิด และอาจทำให้สิ่งที่เริ่มต้นจากความหวังดีกลับกลายเป็นความโหดร้ายได้ในที่สุด

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความเข้าใจอย่างถึงใจ ประกอบด้วย การที่คู่สมรสมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่คู่สมรสตระหนัก มีการตอบสนองที่สะท้อนถึงความรู้สึกแท้จริง ไม่แสดงกิริยาท่าทางหรือถ้อยคำที่สร้างความสะเทือนใจ

3) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความไว้วางใจ

ความไว้วางใจ หมายถึง ความน่าเชื่อถือในตัวบุคคลที่เกิดจากการได้รับรู้ถึง ความสามารถ และความปรารถนาดีของบุคคลอื่นรวมทั้ง หมายถึง ความตั้งใจกระทำต่อผู้อื่นบนพื้นฐานความคาดหวังเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลภายใต้เงื่อนไขของความเสี่ยงและการพึ่งพากัน (Mayer et al., 1995)

Rotter (1971) ได้ให้ความหมายความไว้วางใจว่า เป็นความคาดหวังต่อบุคคลเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งด้านคำพูด การกระทำ คำมั่นสัญญา จากการเขียนหรือใช้ข้อความของบุคคลหรือกลุ่มซึ่งจะสามารถทำให้เกิดความไว้วางใจ

Golembiewski & McConkie (1975) นิยามความหมายของความไว้วางใจว่า ความไว้วางใจแสดงถึงความพึ่งพาอาศัยกันหรือความมั่นใจในบางสถานการณ์ ความไว้วางใจสะท้อนให้เห็นความคาดหวังผลลัพธ์ทางบวก ความไว้วางใจแสดงถึงความเสี่ยงบางประการต่อความคาดหวังของสิ่งที่ได้รับและความไว้วางใจแสดงถึงบางระดับของความไม่แน่นอนต่อผลลัพธ์

Cook & Wall (2001) นำเสนอว่า ความไว้วางใจเป็นความเชื่อมั่นต่อเจตนาของเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร รวมทั้งความมั่นใจในความสามารถของเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร

McAllister (1995) ระบุว่า ความไว้วางใจ เป็นสิ่งที่บุคคลมีความมั่นใจและตั้งใจที่จะกระทำการที่อยู่บนพื้นฐานของคำพูด การกระทำ และการตัดสินใจ ของบุคคลอื่น

Mishra (1996) ได้ให้ความหมายความไว้วางใจไว้ว่า เป็นความเต็มใจของบุคคลที่มีความมั่นคงต่อบุคคลอื่น โดยมีความเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีความเปิดเผย ให้ความสนใจห่วงใย และให้ความน่าเชื่อถือ

Robinson (1996) ได้ให้ความหมายความไว้วางใจว่า ความไว้วางใจเป็นความคาดหวังในทางบวกต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ หรือการตัดสินใจที่จะกระทำตามสมควรแล้วแต่โอกาส

Whitney (1996) ได้ระบุว่า ถึงความไว้วางใจว่า หมายถึง ความเชื่อ ความมั่นใจในความซื่อสัตย์ ความน่าเชื่อถือ และความยุติธรรมในบุคคลหรือสิ่งใด ๆ

Marshall (2000) ได้ให้ความหมายความไว้วางใจว่า ความไว้วางใจเป็นผลสะท้อนที่เกิดจากความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ ของบุคคลที่มีต่อลักษณะและความสามารถของบุคคลอื่น

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านความไว้วางใจ ที่สำคัญประกอบด้วย ความรู้สึกและการกระทำหรือการแสดงออกของคู่สมรสที่เกี่ยวข้องกันและกัน วางใจกัน ไม่ล่วงเกิน ไม่ละเมิด และเคารพสิทธิของคู่สมรส

4) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านการสื่อสารทางบวก

การสื่อสาร คือกระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัส ไปยังผู้รับสารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์บางอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน การศึกษาเกี่ยวกับกับการสื่อสารอาจจำแนกได้หลายหมวดหมู่ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

คำว่า การสื่อสาร (communications) มีที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า communism หมายถึงความเหมือนกันหรือร่วมกัน การสื่อสาร (communication) หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

ความสำคัญของการสื่อสาร การสื่อสารมีความสำคัญดังนี้ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2555)

1. การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ไม่มีใครที่จะดำรงชีวิตได้โดยปราศจากการสื่อสาร ทุกสาขาอาชีพก็ต้องใช้การสื่อสารในการปฏิบัติงาน การทำธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลา พัฒนาการทางสังคม จึงดำเนินไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางการสื่อสาร

2. การสื่อสารก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี สะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรือง วิถีชีวิตของผู้คน ช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3. การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทั้งตัวบุคคลและสังคม การพัฒนาทางสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ รวมทั้งศาสตร์ในการสื่อสาร จำเป็นต้องพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์และพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านการสื่อสารทางบวก ประกอบด้วย การแสดงออกของคู่สมรส การใช้ภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางในการพูด การสนทนา การเขียน เพื่อการสื่อสารในทางบวกด้วยความจริงใจตามความรู้สึกที่แท้จริง

5) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา

เป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามกระทำ คิดและใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ในการจัดการกับปัญหา เพื่อบรรเทา ควบคุม ป้องกัน หลีกเลี่ยง หรือกำจัดสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งการเผชิญปัญหาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และมีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละสถานการณ์ ทฤษฎีความเครียดและการเผชิญปัญหาของโพล์คแมนและลาซารัส (1984) กล่าวว่ากระบวนการเผชิญปัญหาเริ่มจากบุคคลรับรู้ว่ามีสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง จึงเกิดการตอบสนองเพื่อการปรับตัวซึ่งเป็นการรักษา สมดุลทางร่างกายและจิตใจ โดยมีการเผชิญปัญหาแบบเน้นที่การแก้ที่ปัญหาหรือเน้นที่บรรเทาความทุกข์ใจ ทั้งนี้กลยุทธ์การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาส่งผลดีต่อการปรับตัว ในขณะที่กลยุทธ์การเผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการกับอารมณ์เป็นประโยชน์ใน

ระยะสั้นและในสถานการณ์ที่ควบคุมไม่ได้ ซึ่งกลยุทธ์การเผชิญปัญหา ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ การเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ที่ปัญหา และการเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นอารมณ์

1) การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ที่ปัญหา เป็นการแสดงออกทั้งในรูปของการกระทำ หรือความคิดของบุคคลในการค้นหาข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหา และการกระทำการแก้ปัญหาโดยตรง ในการแก้ไขปัญหาคือ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหานั้น โดยพยายามคิดค้นวิธีการเพื่อควบคุมสถานการณ์ หรือการค้นหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหานั้น เช่น การค้นหาสาเหตุของปัญหา การแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหานั้น การพยายามมองปัญหาอย่างรอบคอบ การขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่นหรือผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นต้น

2) การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นอารมณ์ เป็นการแสดงออก ทั้งในรูปของการกระทำ หรือความคิดของบุคคล พยายามแก้ไขปัญหาคือ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหานั้น โดยพยายามคิดค้นวิธีการเพื่อควบคุมสถานการณ์ หรือการค้นหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหานั้น เช่น การค้นหาสาเหตุของปัญหา การแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหานั้น การพยายามมองปัญหาอย่างรอบคอบ การขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่นหรือผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสด้านกลยุทธ์การเผชิญปัญหา ประกอบด้วยวิธีการที่คู่สมรสใช้ในการเผชิญปัญหา การเผชิญความโกรธ และการเผชิญความขัดแย้งเพื่อให้สามารถมีชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่นและมีความสุข

6) การเพิ่มพลังในชีวิตสมรสด้านบทบาทและความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันในการจะปฏิบัติหน้าที่การงานของผู้ร่วมงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การเนื่องจากบุคคลต้องอยู่ร่วมกันทำงานในองค์การ จำเป็นต้องปรับลักษณะนิสัย เจตคติของบุคคลเพื่อช่วยเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติงานตามระเบียบรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและมีความซื่อสัตย์สุจริต คนที่มีความรับผิดชอบ จะทำให้การปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่น ความรับผิดชอบจึงเป็นภาระผูกพันที่ผู้นำต้องสร้างขึ้นเพื่อให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างดี

กล่าวโดยสรุป การเพิ่มพลังในชีวิตสมรส เป็นสิ่งสำคัญที่คู่สมรสทุกคู่ต่างปรารถนา เพื่อให้ชีวิตคู่สมรสมีความสุข สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และเห็นคุณค่าของกันและกัน เอาใจใส่ดูแลกัน เข้าใจซึ่งกันและกัน โดยคู่สมรสจะต้องมีความรักความผูกพัน มีความเข้าใจอย่างถึงใจ มีความไว้วางใจ มีการสื่อสารทางบวก มีกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และมีบทบาทและความรับผิดชอบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุขกรมสุขภาพจิต (2553) *คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับอาสาสมัคร การช่วยเหลือคู่สมรสที่เสี่ยงต่อการหย่าร้าง: คู่มือประสานใจ ก่อนกายห่าง* สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. <https://dmh-elibrary.org/items/show/1159>
- งามตา วณิชานนท์. (2553). ชุดงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีคุณภาพชีวิตครอบครัวไทยและการประยุกต์ใช้ผลวิจัย. *วารสารพฤติกรรมการศาสตร์*, 16(1), 17-20. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSRI/article/view/498/442>
- จรรยา สุวรรณทัต. (2547). ระบบครอบครัวและระบบสังคม. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัว และครอบครัวศึกษา (หน่วยที่ 5, น. 5-7)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2555). *รายงานการวิจัย: การสร้างแบบวัดความเข้มแข็งของครอบครัว. วารสารเกษมบัณฑิต*, 13(2), 1-10. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/25216/21462>

- มณฑิรา จารุเพ็ง (2560). *จิตวิทยาครอบครัว*. แดนิคซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (วัยรุ่น-วัยสูงอายุ) เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2554). *หลักสูตร/คู่มือค่ายครอบครัว*. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. <https://readgur.com/doc/2096233/>
- Beavers, R., & Hampson, R. B. (2000). The Beavers systems model of family functioning. *Journal of Family Therapy, 22*(2), 128–143. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/1467-6427.00143>
- Bloom, B. L. (1997). Planned Short-termed Psychotherapy. *A Clinical Handbook*. Allyn & Bacon.
- Cook, K. S. (2001). *Trust in Society*. Russell Sage Foundation.
- Corey, M. S., & Corey, G., & Corey, C. (2008). *Groups: Process and Practice*. (8th ed.) Cengage Learning.
- Cormier, W. H., & Cormier, L. S. (1991). *Interviewing Strategies for Helpers: Fundamental Skills and Cognitive Behavioral Interventions* (3rd ed.). Thomson Brooks/Cole.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1980). An analysis of coping in a middle-aged community sample. *Journal of Health and Social Behavior, 21*, 219-231. <http://dx.doi.org/10.2307/2136617>
- Geggie, J., DeFrain, J., Hitchcock, S., & Silberberg, S. (2000). Family Strengths Research Project. Australia: University of Newcastle.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2013). *Family Therapy* (8th ed.). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Golembiewski, R. T., & McConkie, M. (1975). The centrality of interpersonal trust in group processes. In C. L. Cooper (Ed.), *Theories of group processes* (2nd ed.), (pp. 131-156). John Wiley & Sons.
- Knox, I. & Schacht, C. (2009). *Choice in Relationships: An Introduction to Marriage and the Family*. (10th ed.). Cengage Learning.
- Lieberman, R. (1970). Behavioral approaches to family and couple therapy. *American Journal of Orthopsychiatry, 40*(1), 106–118. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1970.tb00683.x>
- Marshall, E. M. (2000). Building trust at the speed of change: The power of the relationship-based corporation. Amacom.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *The Academy of Management Review, 20*(3), 709–734. <https://doi.org/10.2307/258792>
- McAllister, D. J. (1995). Affect- and cognition-based trust as foundations for interpersonal cooperation in organizations. *Academy of Management Journal, 38*(1), 24–59. <https://doi.org/10.2307/256727>
- Meichenbaum, D. (1993). Changing conceptions of cognitive behavior modification: Retrospect and prospect. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61*(2), 202–204. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.61.2.202>

- Miller, G. (2001). Why is trust necessary in organizations? The moral hazard of profit maximization. In K. S. Cook (Ed.), *Trust in Society* (pp. 307–331). Russell Sage Foundation. <https://psycnet.apa.org/record/2001-16661-009>
- Mishra, A. K. (1996). Organizational responses to crisis: The centrality of trust. In: R. M. Kramer and T. Tyler (Eds.), *Trust in Organizations*. Sage, Thousand Oaks, 261-287. <https://www.researchgate.net/publication/247083532>
- Robinson, S. L. (1996). Trust and breach of the psychological contract. *Administrative Science Quarterly*, 41(4), 574–599. <https://doi.org/10.2307/2393868>
- Rotter, J. B. (1971). Generalized expectancies for interpersonal trust. *American Psychologist*, 26(5), 443–452. <https://doi.org/10.1037/h0031464>
- Skinner, H. A., Steinhauer, P. D., & Santa-Barbara, J. (1995). *Family Assessment Measure – III (FAM-III)*. Multi-Health Systems, Inc. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/t02209-000>
- Whitney, J. O. (1994). *The Economics of Trust: Liberating Profits and Restoring Corporate Vitality*. McGraw Hill Professional.
- .....

ศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่

WORK POTENTIAL OF NEW AGE PHYSICAL THERAPISTS

Received: Oct 27, 2022

Revised: Jan 20, 2023

Accepted: Jan 28, 2023

^{1*}ณัฐกร อิมใจจิตต์ ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ³พองพรรณ เกิดพิทักษ์

^{1*}Naratakorn Imchaichit ²Prasarn Malakul Na Ayudhaya ³Pongpan Kirtpitak

^{1*-3}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*-3}Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: naratakorn.im@gmail.com

บทคัดย่อ

ศักยภาพ (Potential) หมายถึง ความสามารถหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลที่สามารถพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดความชำนาญ ด้วยกระบวนการฝึกอบรม การเรียนรู้ การฝึกฝน ศักยภาพเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการทำงานและสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างบุคลากรที่มีผลการทำงานสูงและบุคลากรที่มีผลการทำงานต่ำได้ บทความนี้มีความประสงค์ที่จะนำศักยภาพในการทำงานมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานักกายภาพบำบัดให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมถึงคุณลักษณะการทำงานที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อวิกฤตการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเพื่อให้สอดคล้องกับผู้รับบริการที่มีความแตกต่างหลากหลาย มีภาวะสุขภาพที่ซับซ้อน รุนแรง หรือโรคอุบัติใหม่ โดยศักยภาพการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ จะครอบคลุมความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลและแสดงออกทางพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเอง ให้เกิดความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาชีพ การปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด การวิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีนวัตกรรมใหม่ๆ ในการให้การรักษา ประกอบด้วย 1) ศักยภาพด้านความรู้ทางวิชาชีพ 2) ศักยภาพด้านความฉลาดรู้ด้านสารสนเทศ 3) ศักยภาพด้านการคิดปรับมุมมองอย่างยืดหยุ่นเพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน 4) ศักยภาพด้านการคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ และ 5) ศักยภาพด้านการคิดเชิงนวัตกรรม

คำสำคัญ: ศักยภาพในการทำงาน, นักกายภาพบำบัดยุคใหม่

Abstract

Potential means the ability or qualities that are latent in a person which will be expressed in various ways, and can be developed or promoted through the process of training, learning and practicing. Potential is an essential trait in the workplace and could be differentiated high-performing personnel and low-performing personnel. This article intends to apply the work potential to develop physical therapists with the knowledge, abilities, skills, and functional characteristics to cope with the ever-changing crises and to accommodate different clients who have complex, severe health condition, or emerging

disease. The work potential of new age physical therapists includes the latent ability in the person and manifested behavior that indicate commitment to self-improvement for professional expertise, adaptive change perspectives, analytical and decision making in problems solving to effectively meet the needs of patients including having new innovations for work therapy. The work potential of new age physical therapists comprises 5 domains: 1) professional knowledge, 2) the information literacy, 3) critical flexibility, 4) analytical thinking and decision making, and 5) Innovative thinking.

Keywords: Work potential, New age physical therapists

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ซึ่งส่วนสำคัญเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย ส่งผลให้ความต้องการและกรอบคิดของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ต้องประสบกับปัญหาและความต้องการของคนที่มีความหลากหลาย ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นทักษะที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาสำหรับคนในสังคมยุคใหม่ ได้แก่ การเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาบุคลากรในองค์กรจึงต้องเน้นการส่งเสริมศักยภาพหรือความสามารถสูงสุดของบุคลากรยุคใหม่ เพื่อให้สามารถนำพาและปรับเปลี่ยนองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

ความหมายและความสำคัญของศักยภาพในการทำงาน

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือคุณสมบัติที่แฝงในตัวบุคคล ซึ่งจะแสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ สามารถพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดความชำนาญ ด้วยกระบวนการฝึกอบรม การเรียนรู้ การฝึกฝน (Neufeldt & Mathieson, 1995) เพื่อให้ประสบความสำเร็จ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sonnentag, 2002) จากความหมายของศักยภาพดังกล่าว องค์กรต่าง ๆ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และนำเอาแนวคิดการบริหารศักยภาพของบุคลากร โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพตรงตามความต้องการขององค์กร (สุรียะ เข็มทอง และอโณทัย งามวิชัยกิจ, 2561) โดยสามารถอธิบายองค์ประกอบของศักยภาพในเชิงสมรรถนะของบุคคลว่าประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้ (Spencer & Spencer, 1993; MacClelland, 1973)

1) ความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้ที่เฉพาะเจาะจงที่บุคคลนั้นสามารถจดจำ หรือเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบด้านความรู้จำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับ ออกมาเป็นความรู้ใหม่ องค์ประกอบด้านความรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษา การอบรม การถ่ายทอดประสบการณ์ ดังนั้นองค์ประกอบด้านความรู้นี้จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

2) ทักษะ (Skill) เป็นความสามารถในการทำงานที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ทักษะการถ่ายรูป ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้เครื่องมือ เป็นต้น โดยทักษะที่เกิดได้นั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอยู่ในตัวบุคคล ต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้และใช้เวลาในการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองหรืออัตมโนทัศน์ (Self-concept) เป็นเจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่มีต่อตนเอง องค์ประกอบด้านอัตมโนทัศน์เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าควรแสดงออก

อย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน โดยองค์ประกอบด้านอัตมโนทัศน์ส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อบุคคลมีการเรียนรู้

4) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงลักษณะทางกายภาพ และลักษณะนิสัยบุคคลที่แสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเป็นลักษณะที่มีการสะสมอยู่ในตัวบุคคลเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนกระทั่งสามารถแสดงออกมาได้อย่างอัตโนมัติ องค์ประกอบในส่วนคุณลักษณะส่วนบุคคลนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนา เนื่องจากเป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงยาก ดังนั้นในการพัฒนาองค์ประกอบนี้สามารถนำมากำหนดกิจกรรมหรืองานที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้คุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมขณะปฏิบัติงาน

5) แรงจูงใจ (Motive) เป็นแรงขับภายในตัวบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จเป็นตัวช่วยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความมุ่งมั่น แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะเปรียบเสมือนขุมพลังที่จะบ่งชี้ว่าคุณคนนั้นอยากทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือไม่ ซึ่งองค์ประกอบนี้มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล และเป็นสาเหตุที่ทำให้แต่ละคนแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน และเป็นส่วนที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้

จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพพบว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพื่อที่จะสามารถทำประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลนั้นจำเป็นต้องพัฒนาทั้งในส่วนของความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จ รวมถึงในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ มีแผนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายและความต้องการขององค์กร โดยจะให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความพึงพอใจ ความต้องการ และความคาดหวังของลูกค้าหรือผู้รับบริการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้เหนือกว่าคู่แข่ง (ภาวิณี ทองแย้ม, 2560) ศักยภาพในการทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ปฏิบัติงานและองค์กร ดังนี้

1) ศักยภาพในการทำงานที่มีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถวิเคราะห์ความสามารถของตนเอง เช่น ตรวจสอบตนเองในเรื่องความรู้ ทักษะ พฤติกรรมการปฏิบัติงาน วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถให้ตนเองมีศักยภาพในการทำงานมากขึ้น โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีความต้องการในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นแรงจูงใจในการหาวิธีในการพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นไปตามมาตรฐานของตำแหน่ง อาชีพ และตรงตามความต้องการขององค์กร นอกจากนี้ ศักยภาพมีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานในเชิงการสร้างทัศนคติที่ดีและความรู้สึกเชิงบวกทั้งต่อตนเอง ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับ และต้องงานอาชีพ ทำให้มีความสุขในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนางานให้ดีขึ้น มีความกระตือรือร้น มีการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานของงานที่ได้รับมอบหมาย และเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาความสามารถจะเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการเติบโตของอาชีพ เกิดความมั่นคงในงาน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย

2) ศักยภาพในการทำงานที่มีความสำคัญต่อองค์กร ทำให้ผู้บริหารทราบความสามารถที่แท้จริงของบุคลากรในองค์กร เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การทำประโยชน์กับสังคม

ในการวัดศักยภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานสามารถวัด ประเมินได้ในลักษณะที่เป็นสมรรถนะ (Competency) ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มีผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ โดยสมรรถนะเป็นความสามารถเชิงประจักษ์ในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งงานที่กำหนดขึ้น ความสามารถที่บุคคลแสดงออกมาเป็นความสามารถที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบุคคลสามารถพัฒนาให้เข้าใกล้ศักยภาพของบุคคลนั้น ๆ ได้มากที่สุด (สำนักงาน ก.พ., 2556; ศจิริตัน เมธีสุภาพ และสมถวิล วิจิตรวรรณ, 2562)

องค์ประกอบของศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่

จากการประมวลวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของศักยภาพ สรุปได้ว่าในยุคปัจจุบันมีการอธิบายองค์ประกอบของศักยภาพ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือ 1) ทักษะความรู้ทางวิชาการและ 2) ทักษะทางสังคม โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (มนตรี อินตา, 2562; Cobo, 2013) ทักษะความรู้ทางวิชาการ (Hard skills) เป็นทักษะที่บ่งชี้ความฉลาด หรือความสามารถทางสติปัญญา สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จากการศึกษาหรือข้อความรู้จากตำราวิชาการต่าง ๆ โดยบุคคลที่มีทักษะนี้มักจะมีความเก่ง ความเชี่ยวชาญในด้านวิชาการหรือวิชาชีพ เช่น การบัญชี การเขียนโปรแกรม การเงิน เป็นต้น

2) ทักษะทางสังคม (Soft skills) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ที่บ่งบอกถึงบุคลิกภาพ ทัศนคติ ลักษณะนิสัยและพฤติกรรม เป็นทักษะภายในของบุคคล (Intrapersonal skills) เช่น การมีวินัยในตนเอง ความขยันหมั่นเพียร การมีทัศนคติเชิงบวก ความสามารถในการบริหารเวลา และทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนร่วมงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การมีการสื่อสารที่ดี การทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่ต้องการของตลาดแรงงานในทุกสาขาอาชีพ

ในศตวรรษที่ 21 ความต้องการและความจำเป็นของทักษะทางสังคมมีมากขึ้น โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรและในการทำงานทุกสาขาอาชีพ (มนตรี อินตา, 2562) จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าองค์ประกอบของทักษะทางสังคม ประกอบด้วย

(1) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional intelligence) คือ ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต (ภูมินทร์ ทานิล และ ฉลอง ชาตรุประชีวิน, 2562) บุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถสังเกต ทำความเข้าใจ จัดการ และแสดงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน (Adaptability) คือ ความสามารถ ทักษะ และแรงจูงใจของบุคคลในการตอบสนองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เนื่องจากในสังคมที่มีความแตกต่างทั้งชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ และในปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับพนักงานในยุคใหม่ บุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวสูง มีความยืดหยุ่นทางความคิด เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีรูปแบบการรับมือที่หลากหลายและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ (สกุล กิตติพิรชล, 2560)

(3) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) คือ การทำงานแบบประสานการทำงานให้สอดคล้องกัน ทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ในองค์กรต่าง ๆ มีความต้องการบุคคลที่มีทักษะในการทำงานร่วมกับคนอื่น เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคงานที่มีคุณภาพ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ โดยมีความสำเร็จของทุกคนและทีมเป็นเป้าหมาย มีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองจากการลงมือทำ หรือเป็นการปฏิบัติที่

จากการคิด วิเคราะห์จากประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งการทำงานร่วมกันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยอาศัยการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการเชื่อมโยงความรู้และนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นความรู้ใหม่ (สิทธิชัย ลายเสมา และพัลลภ พิริยะสุวรรณค์, 2555)

(4) การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก หรือความต้องการจากผู้ส่งสาร ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นการพูด การเขียน การแสดงท่าทาง ไปยังผู้รับสาร การสื่อสารที่ดีจำเป็นต้องรู้ว่าใจความสำคัญของเรื่องที่ต้องการสื่อสารนั้นคืออะไร ผู้รับสารคือใคร และควรใช้วิธีการหรือการสื่อสารที่มีความชัดเจน กระชับ ถูกต้องและสุภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงทักษะการประสานงาน การเจรจาต่อรองให้ได้ทางออกที่เหมาะสม (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561)

(5) การคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ (Critical thinking and decision making) คือความตั้งใจที่จะคิดและตัดสินใจโดยอาศัยเหตุผล หรือข้อสนับสนุนโดยไม่ใช้อารมณ์หรือความเชื่อดั้งเดิม ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีจำนวนมาก (Big data) ในองค์กรต่าง ๆ ต้องการคนที่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และตัดสินใจใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อเวลาที่ประสบกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ต้องอาศัยความเข้าใจบริบทของปัญหาและความเหมาะสมในการแก้ปัญหาของแต่ละสถานการณ์ (พัชรภา กาญจนอุดม และคณะ, 2564)

(6) การแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน (Complex problem solving) คือการแก้ปัญหาด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาได้ตรงจุด ในการแก้ปัญหาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นไม่สามารถใช้การคิดขั้นเดียว เพราะเทคโนโลยีทำให้องค์กรต่าง ๆ มีระบบการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น มีความเชื่อมโยงกันหลายจุด ในการแก้ปัญหาจุดหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ ทำให้เกิดปัญหาตามมา คนที่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ต้องมีกระบวนการคิดอย่างรอบคอบ หาวิธีการแก้ปัญหาหลายรูปแบบ โดยเริ่มจากเมื่อมีการรับรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ต้องมีการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อระบุว่าปัญหาอะไรบ้าง และผลลัพธ์ที่ต้องการเป็นแบบไหน จากนั้นก็จะต้องมีการหาวิธีแก้ปัญหาโดยการแยกปัญหาเป็นข้อย่อยแล้วแก้ไปที่ละจุด พร้อมกับประเมินว่าวิธีที่คิดได้ผลลัพธ์ออกมาแบบไหนและต้องมีการติดตามการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง (ชุตินา ไชยเสน, 2563)

(7) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) คือความสามารถในการคิดค้นพบสิ่งใหม่ด้วยการดัดแปลงปรับปรุง ผลผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่ (สำนักงาน ก.พ., 2559) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญจะช่วยให้การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในการทำงานที่เป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่จะช่วยแก้ปัญหาให้ลูกค้า และสามารถหยิบเทคโนโลยีหรือความรู้ต่าง ๆ มาพลิกแพลง ต่อยอด ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการมีความแปลกใหม่ โดดเด่นและน่าสนใจมากขึ้น

(8) การบริหารเวลา (Time management) คือการวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2553) คนทำงานในยุคปัจจุบันต้องทำงานแข่งกับเวลาต้องทำงานได้หลาย ๆ อย่างพร้อมกัน จึงมีความจำเป็นต้องมีทักษะในการวางแผนควบคุมกำหนดระยะเวลา และมีการจัดลำดับความสำคัญของงานให้ชัดเจน รวมถึงควบคุมตนเองให้มีวินัยและทำตามแผนที่วางไว้

(9) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning) คือกระบวนการทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม (ศักรินทร์ ชนประชา, 2562) ในยุคปัจจุบันการมีความรู้ในสาขาวิชาเดียวอาจไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นต้องพร้อมจะเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อนำเอาความรู้ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ร่วมกันและหาแนวทางใหม่ ๆ

ในการทำงาน โดยเฉพาะในปัจจุบันการเรียนรู้เรื่องราวใหม่ ๆ สามารถทำได้ง่ายและสะดวกไม่ว่าจะเป็นการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หรือการเรียนรู้ทางออนไลน์ เป็นต้น

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของศักยภาพในยุคปัจจุบัน ประกอบด้วยทักษะความรู้ทางวิชาการซึ่งเป็นทักษะที่บ่งบอกถึงความสามารถทางสติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้จากสถาบันการศึกษาหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ และทักษะทางสังคมซึ่งเป็นทักษะที่บ่งบอกถึงบุคลิกภาพ ทักษะคนดี ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเฉพาะตัวของบุคคล ประกอบด้วย ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการปรับเปลี่ยน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสื่อสาร ความอดทน มุ่งมั่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน ทักษะความคิดสร้างสรรค์ การปรับมุมมองความคิด และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งในยุคปัจจุบันการทำงานที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ในทุกสาขาอาชีพให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความต้องการ ความพึงพอใจของลูกค้า ดังนั้นศักยภาพของคนในองค์กรจึงเป็นปัจจัยที่สร้างให้องค์กรมีการพัฒนาอยู่เสมอส่งผลให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จ (สุริย์ เข้มทอง และ โอนทัย งามวิชัยกิจ, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการด้านการแพทย์และการรักษาทางกายภาพบำบัดที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม

บทบาทหน้าที่ของนักกายภาพบำบัดตามมาตรฐานวิชาชีพ

การทำงานของนักกายภาพบำบัดตามมาตรฐานวิชาชีพกายภาพบำบัดตามพระราชบัญญัติวิชาชีพจากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกายภาพบำบัด พบว่าในการประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด ควรมีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านความรู้ความเข้าใจ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ข้อมูล ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการประเมินการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการผิดปกติของภาวะของโรค การให้การรักษา การป้องกัน ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ป่วย ที่นักกายภาพบำบัดส่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า การอบรม รวมถึงประสบการณ์ในการให้การดูแล รักษา ฟื้นฟูและป้องกันผู้ป่วย ซึ่งในวิชาชีพกายภาพบำบัดจะมีข้อบังคับสภากายภาพบำบัดว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2551 กำหนดให้นักกายภาพบำบัดต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจประเมินและวินิจฉัยด้วยวิธีทางกายภาพบำบัดตามมาตรฐานวิชาชีพกายภาพบำบัด ดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551, น. 26)

(1) ตรวจประเมินและวินิจฉัยระบบประสาท ระบบกล้ามเนื้อและโครงร่าง ระบบการไหลเวียนเลือดและการหายใจ และพัฒนาการเคลื่อนไหวในเด็ก

(2) ตรวจวินิจฉัยด้วยไฟฟ้า (Electro diagnosis) เฉพาะทางกายภาพบำบัด

(3) ตรวจประเมินและวินิจฉัยการเคลื่อนไหวของร่างกาย (Movement evaluation and diagnosis)

(4) ตรวจประเมินและวินิจฉัยความบกพร่องของร่างกาย ที่เกิดจากภาวะของโรคหรือการเคลื่อนไหวที่ไม่ปกติ

นอกจากนี้ราชกิจจานุเบกษายังกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพกายภาพบำบัด ต้องมีความรู้ในการใช้วิธีการทางกายภาพบำบัดในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพตามมาตรฐานวิชาชีพกายภาพบำบัด ดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551, น. 27)

(1) การรักษาด้วยเครื่องมือทางกายภาพบำบัดตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข

(2) การนวด การตัด และการดัด (Manual therapy)

(3) การออกกำลังกายเพื่อการรักษา (Therapeutic exercise) และการออกกำลังกายเพื่อป้องกันและการส่งเสริมสุขภาพ

(4) การรักษาด้วยน้ำ (Hydrotherapy) และการออกกำลังกายในน้ำ

(5) การระบายเสมหะหรือสารคัดหลั่ง หรือของเสียอื่น ๆ ออกจากปอด การป้องกัน การรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพการทำงานของปอดและหัวใจ

(6) การรักษาด้วยความร้อนและความเย็น (Therapeutic heat and cold)

(7) การรักษาและฟื้นฟูเพื่อเพิ่มสมรรถภาพการเคลื่อนไหว

(8) การฝึกกระตุ้นพัฒนาการการเคลื่อนไหวในเด็ก

(9) การใช้อุปกรณ์เสริมเพื่อร่วมการรักษาทางกายภาพบำบัด

2) ด้านทักษะ เป็นความสามารถของนักกายภาพบำบัดเกี่ยวกับการประเมินการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการผิดปกติของภาวะของโรค การให้การรักษา การป้องกัน ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ป่วย โดยสามารถแบ่งเป็นทักษะด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) ทักษะการรักษา เป็นความสามารถในการให้การรักษา การป้องกัน การประเมินการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการผิดปกติของภาวะของโรค ซึ่งจะกระทำโดยนักกายภาพบำบัด ที่มีทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกายสติปัญญา หรือสังคม โดยในการให้การรักษาทางกายภาพบำบัดในยุคปัจจุบันนั้นจะต้องอาศัยเทคนิคเฉพาะและการฝึกฝน ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ป่วย มักจะเป็นการปฏิบัติงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถใช้ชีวิตในสภาวะปกติได้ด้วยตนเอง สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยเป็นภาระที่พึ่งพิงกับบุคคลอื่นน้อยที่สุด รวมถึงทักษะการให้การให้การรักษา ป้องกัน การประเมินการเคลื่อนไหวที่เกิดจากการผิดปกติของภาวะของโรค ในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ป่วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2547, น. 52)

(2) ทักษะการสื่อสาร การส่งต่อข้อมูล ข่าวสาร และข้อความต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ผ่านทางช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ในสิ่งที่ถ่ายทอด (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2542) ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับปัญหาของผู้ป่วยแต่ละราย พร้อมทั้งให้คำแนะนำผู้ป่วยและครอบครัวให้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อดูแลสุขภาพของตนเองที่บ้าน สามารถนำปัญหามาวางแผนการรักษาร่วมกับสหสาขาวิชาชีพอื่น เพื่อตอบสนองต่อการบำบัด รักษาและฟื้นฟูทางกายภาพบำบัดของผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่มีคุณภาพและได้รับความปลอดภัยสูงสุดตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงต้องติดต่อสื่อสารรายงานกับแพทย์เพื่อปรับปรุงแผนการบำบัดรักษาผู้ป่วยและให้การรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ (วิรัช สงวนวงค์วาน, 2547)

(3) ทักษะด้านความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้งานออกแบบ การจัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เป็นการสร้างคุณค่า และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน เป็นเครื่องมือช่วยให้บุคลากรสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2562)

ความหมายของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์สาธารณสุขที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จะให้ความสำคัญกับความฉลาดทางสติปัญญา (Intelligence

quotient) มีความเชื่อว่าความฉลาดทางสติปัญญาจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน และสามารถสร้างผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ดังนั้นในการระบุศักยภาพของนักกายภาพบำบัดจะพิจารณาจากประสบการณ์การทำงาน ความรู้ความสามารถด้านวิชาการ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับลักษณะงาน เพื่อให้มีการพัฒนาศักยภาพตามสมรรถนะที่กำหนด ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก (Core competency) สมรรถนะทางการบริหาร (Managerial competency) และ สมรรถนะเฉพาะตามสายอาชีพ (Functional competency) เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ (สุกัญญา ไกนิล, 2561) The World Confederation for Physical Therapy (2019) ได้อธิบายคุณสมบัติของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่มีบทบาทในการเพิ่มคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพิ่มศักยภาพการเคลื่อนไหวของผู้ป่วย โดยการตรวจประเมิน วินิจฉัย การให้การรักษาที่เหมาะสม การฟื้นฟูสมรรถภาพและการป้องกันอาการบาดเจ็บ นอกจากนี้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย และทีมสหสาขาวิชาชีพเพื่อวางแผนการรักษา การฟื้นฟูและการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีอีกด้วย ดังนั้นศักยภาพของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่จำเป็นต้องมีทั้งสมรรถนะหลักที่องค์กรต้องการ และสมรรถนะเฉพาะตามสายอาชีพที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะในด้านการให้การรักษาท่างกายภาพบำบัด ทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการรักษา ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลใหม่ ๆ การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการนำเอาเครื่องมือทางกายภาพบำบัดใหม่ ๆ มาใช้ในการรักษา เช่น การรักษาด้วยเลเซอร์พลังงานสูง การใช้เครื่องกระตุ้นด้วยสนามแม่เหล็ก การใช้หุ่นยนต์ในการฝึกเดิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นในด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ ความสามารถในการปรับเปลี่ยน การทำงานเป็นทีม ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม เป็นต้น (บุษกร วัฒนบุตร, 2564)

จากการศึกษาความหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ สามารถสรุปความหมายของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ ว่าหมายถึงนักกายภาพบำบัดที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและสามารถปฏิบัติงานได้ครอบคลุมทุกมิติ มีทักษะในการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่

การพัฒนาศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มเฉพาะกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกายภาพบำบัดถึงศักยภาพ ความสามารถ และบุคลิกภาพของนักกายภาพบำบัดที่ต้องการ สรุปได้ว่าศักยภาพ ความสามารถ และบุคลิกภาพของนักกายภาพบำบัดในยุคปัจจุบันที่ต้องการ คือ การมีศักยภาพวิชาชีพทั้งทางด้านทักษะ ความรู้ และการนำไปใช้ มีการเข้าถึงใจ (Empathy) การมีกรอบคิดเติบโต (Growth mindset) มีความเห็นถูกต้องเหมาะสมไม่เห็นแก่ตัว ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการสื่อสารทั้งในองค์กร และการสื่อสารกับผู้ป่วยและญาติ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยน ยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสามัคคีร่วมมือกันในองค์กร เป็นความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมทุกมิติ และมีทักษะในการทำงาน มีความพร้อมทางด้านทักษะที่จำเป็นในการทำงาน รวมถึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันได้ ประกอบด้วยศักยภาพ 5 ด้านดังนี้

1. ศักยภาพด้านความรู้ทางวิชาชีพ (Professional knowledge) ได้แก่ พฤติกรรมบ่งชี้ที่ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ทันสมัยในเชิงวิชาชีพ ทั้งในเชิงวิชาการ และการฝึกปฏิบัติให้เกิดความเชี่ยวชาญสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการวางแผนให้การรักษาผู้ป่วยรวมทั้งการใช้เครื่องมือทางกายภาพบำบัดที่มีความซับซ้อนและผู้ป่วยที่มีอาการเรื้อรังได้

2. ศักยภาพด้านความฉลาดรู้ด้านสารสนเทศ (Information literacy) ได้แก่ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการรับรู้ ประมวล วิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูลให้เหมาะสมกับงานกายภาพบำบัด โดยนักกายภาพบำบัดสามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยน และส่งต่อข้อมูลผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีไปยังบุคคลอื่น เป็นผู้ใช้และผู้ผลิตสารสนเทศในงานกายภาพบำบัด

3. ศักยภาพด้านการคิดปรับมุมมองอย่างยืดหยุ่นเพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน (Critical flexibility) ได้แก่ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์การปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน การแก้ปัญหาเมื่อมีการร้องเรียนจากผู้ป่วย และความสามารถในการปรับมุมมองความคิด/การคิดยืดหยุ่น (Cognitive flexibility)

4. ศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ (Analytical thinking and decision making) ได้แก่ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการนำข้อมูลพื้นฐานในการให้การรักษาส่งต่อผู้ป่วยแต่ละรายมาวิเคราะห์ ตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนโปรแกรมการให้การรักษาส่งต่อผู้ป่วย เพื่อให้การรักษามีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของผู้ป่วยมากยิ่งขึ้น

5. ศักยภาพด้านการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovation thinking) ได้แก่ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมการให้บริการและการให้การรักษาส่งต่อผู้ป่วยที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ป่วยในยุคปัจจุบัน

สรุป

ศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านวิชาชีพและการวิเคราะห์ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของผู้ป่วย รวมถึงการคิดนวัตกรรมในการให้ดูแล รักษาและส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วย โดยเฉพาะในปัจจุบันความต้องการในการรับบริการทางกายภาพบำบัดมีมากขึ้น จึงมีความเป็นอยู่อย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ด้วยการศึกษาทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาหาคำตอบว่าการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่มีแนวทางในการพัฒนาอย่างไรและเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้นไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาในด้านที่มีความบกพร่อง เพื่อส่งเสริมให้นักกายภาพบำบัดยุคใหม่มีศักยภาพในการดูแล รักษา และส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วย ตลอดจนการคิดนวัตกรรมในการให้การรักษาส่งต่อผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้นและเป็นการพัฒนาวิชาชีพกายภาพบำบัดให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชุตินา ไชยเสน. (2563). *การศึกษาทักษะที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีการศึกษา 2562*. การวิจัยสถาบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา. <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/bitstream/123456789/8677/2/Fulltext.pdf>
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2542). *การสื่อสารองค์กรเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เน้นการเจาะจงกลุ่ม*. สำนักพิมพ์ริ้วเขียว.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา soft skill ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารจริยวิชาการ*. 4(1), 87-94. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/242587/166375>

- พัชรภา กาญจนอุดม, ศุภกรใจ เจริญสุข, จุไรรัตน์ วัชรอาสน์, ศุภกร หวานกระโทก และ สัจจพร ศรีบุตร. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างเป็นระบบการคิดอย่างมีจรรยาบรรณ กับการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยบรมราชชนนีชลบุรี. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 15(2), 75-87.
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JHR/article/view/249682/170046>
- ภาวิณี ทองแย้ม. (2560). ความสำคัญของคุณภาพการบริการต่อความสำเร็จของธุรกิจ. *วารสารเกษมบัณฑิต* 18(1). 219-232. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jkbu/article/view/87454/71394>
- ภูมินทร์ ทานิล และ ฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*. 25(2), 156-169. https://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/journal/5792020-02-12.pdf
- มนตรี อินตา. (2562). Soft skill: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*. 20(1), 153-167. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/11851/9850>
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121/ตอนพิเศษ 65ก. (2547). พระราชบัญญัติวิชาชีพอายภาพบำบัด.
<http://pt.or.th/PTCouncil/law/1-2/13.pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125/ตอนพิเศษ 161ง. (2551). พระราชบัญญัติวิชาชีพอายภาพบำบัด.
<http://pt.or.th/PTCouncil/law/conduct.pdf>
- วิรัช สงวนวงศ์วาน (2547). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เพียร์สันแ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- ศัจรัตน์ เมธีสุภาพ และ สมถวิล วิจิตรวรรณ. (2562). ศักยภาพบุคลากรในองค์กร: การประเมินและพัฒนา. *วารสารสยามวิชาการ*, 20(2), 1-10. <https://e-library.siam.edu/e-journal/wp-content/uploads/2019/09/siam-academic-review-2019-35-1-2.pdf>
- ศักรินทร์ ชนประชา. (2562). การศึกษาตลอดชีวิต. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี*. 14(26), 159-175. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NUR_YIU/article/view/137662/145886
- สกุล กิตติพิรชล. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวของบุคลากรกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา].
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/6354>
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2553). *การบริหารเวลา (Time management)*. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สิทธิชัย ลายสม และ พัลลภ พิริยะสุวรรณ. (2555). การเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมการเรียนแบบ u-Learning. *วารสารวิทยบริการ*. 23(3), 100-107. <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/viewFile/62/61>
- สุกัญญา ไก่นิล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและสมรรถนะเฉพาะสายอาชีพนักกายภาพบำบัด กรณีศึกษา : คณะกายภาพบำบัดมหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 29(2), 121-136. <http://dx.doi.org/10.14456/asj-psu.2018.31>
- สุริย์ เข้มทอง และ อโนทัย งามวิชัยกิจ. (2561). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริการในธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงแรมในจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 7(1), 38-53.
https://www.southeast.ac.th/2017/apheit_07_01_2561/
- สำนักงาน ก.พ. (2556). *คู่มือแนวทางการวางแผนและบริหารกำลังคนสำหรับส่วนราชการ*. สำนักงาน ก.พ.
<https://www.ocsc.go.th/node/3595>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2562). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดความฉลาดรู้*.

สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสภา.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). *ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา*. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 3(2), 32-43. <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/socdev/article/view/4279/3020>

Cobo, C. (2013). Mechanisms to identify and study the demand for innovation skills in world-Renowned organizations. *On the Horizon*. 21(2), 96-106.

<https://doi.org/10.1108/10748121311322996>

McClelland, D. (1973). Testing for competence rather than for Intelligence. *American Psychologist*. 28(1), 114. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0034092>

Neufeldt, A.H., & Mathieson, R. (1995). Empirical dimensions of discrimination against disabled people. *Health Hum Rights*. 1(2), 174-189.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/10395720/>

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. John Wiley & Sons.

Sonnentag, S., & Frese M. (2002). Performance Concepts and Performance Theory. In Sonnentag (ed.), *Psychological Management of Individual Performance*. (pp. 1-25). John Wiley & Sons. <http://dx.doi.org/10.1002/0470013419.ch1>

The World Confederation for Physical Therapy. (2019). *Policy statement: Description of Physical therapy Policy statement*. <https://world.physio/policy/ps-descriptionPT>

.....

การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับ เยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

THE LIFE SKILLS CURRICULUM DEVELOPMENT TO PREPARE YOUTH IN JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTER FOR THE MARKETPLACE

Received: Jan 17, 2023

Revised: April 20, 2023

Accepted: April 27, 2023

*ณัฐวัฒน์ ล่องทอง

*Nathawat Longthong

*ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

*Corresponding Author, E-mail: nathawat.l@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีขั้นตอนจากการศึกษาข้อมูล การสร้าง การตรวจสอบคุณภาพ การนำไปใช้ การขยายผลและการประเมินผล โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะชีวิตก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อเก็บข้อมูลก่อนการร่างหลักสูตร และเพื่อการประเมินหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย การสร้างสัมพันธภาพ ความสำคัญของการประกอบอาชีพสุจริต ทักษะการรู้จักตนเอง การตั้งเป้าหมาย การเผชิญปัญหา การจัดการตนเอง การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างความมั่นใจและเสริมกำลังใจ โดยกิจกรรมในหลักสูตรเน้นการมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เน้นการเคลื่อนไหว การเสริมกำลังใจ การเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความรู้สึก และการคิดอย่างมีเหตุผล ใช้เวลาทำกิจกรรม 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง หลังจากการเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ เยาวชนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อนำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปขยายผลกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตฯกับเยาวชนได้พบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ ทักษะ ทักษะคิดด้านบวกต่อกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และมีความมั่นใจในการนำกิจกรรมไปใช้ในระดับมากที่สุด เมื่อติดตามผลกับเยาวชนที่เคยเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และมีงานทำพบว่าเยาวชนเรียนรู้และจดจำกิจกรรมได้ โดยเฉพาะกิจกรรมในทักษะการเผชิญปัญหา และการตั้งเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรทักษะชีวิตฯ นี้เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถทำตามได้

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต การเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน เยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

Abstract

This study is a mixed method developmental research. The objective of this study is to develop life skills curriculum to prepare youth in juvenile vocational training center for the marketplace. The research development comprising Information Analysis, Developing and Validating, implementing of the curriculum and Evaluation and Magnify the outcome of the curriculum by integration of the participatory action research process into the research methodology. The data was analyzed by using mean deviation, standard deviation (S.D.) and t-test statistic to compare life skills before and after participating in the life skills curriculum. Also, qualitative research methods were used to collect data before drafting a curriculum and to assess the curriculum by conducting in-depth interviews and focus group discussions. The research showed that this Life Skills Curriculum consisting of Interpersonal Relationship skills, The Importance of Profession Occupation, Self-Awareness skills, Goal Setting, Coping skills, Self-Management skills, Assertiveness skills, Self-Confidence and Self-Motivation skills through participatory, active, encouragement, strengthen self-esteem, empathy and cognitive thinking where the youth in juvenile vocational training center participated in 8 life skills learning sessions and 2 hours per each sessions were able to increase the life skills with a statistically significance of the .001 level. Moreover, after the juvenile vocational training center officers were trained to be the trainers of this curriculum, it was found that after training, the staff gained more knowledge, skills, and positive attitude towards activities and had confidence in implementing activities according to the life skills curriculum at the highest level. Furthermore, After the follow up with youth participated in the life skills curriculum course who leaved the juvenile vocational training center and got a job later, the results revealed that they learned and retained the activities especially activities in coping skills and goal setting. Also, the juvenile vocational training center officers concluded that the life skills curriculum was easy to understand, uncomplicated and follow able. In conclusion, this life skills curriculum can enhance life skills of the youth in juvenile vocational training center and their officers able to train this curriculum accordingly.

Keywords: Life Skills, Preparation for the marketplace,
Youth in juvenile vocational training center

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวางแผนเป็นปัจจัยหนึ่งของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จากข้อมูลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2556) รายงานสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนถึง 36,763 คดี และร้อยละ 36.55 เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่มีงานทำ และร้อยละ 20.37 เป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ ส่วนปี พ.ศ. 2557 มีรายงานสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีจำนวนถึง 36,537 คดี ร้อยละ 45.25 เป็นเด็กและเยาวชนที่ไม่มีงานทำ และมีร้อยละ 17.52 เป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2557) จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าคดีเยาวชนในความรับผิดชอบของกรม

พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความเกี่ยวข้องการไม่มีงานทำของเด็กและเยาวชน และการว่างงานยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำ จากการศึกษาของ ศิริวรรณ กมลสุขสถิต (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยาเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนฝึกอาชีพ หรือมีกิจกรรมส่งเสริมการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน จากปัญหาดังกล่าวองค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ดำเนินงานมากกว่า 78 ปี และดำเนินงานในประเทศไทยมากกว่า 34 ปี มีวิสัยทัศน์ที่จะเห็นเด็กทุกคนบนโลกใบนี้เต็มไปด้วยศักยภาพในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี (Plan international Thailand, n.d.) จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภายใต้ทุนของมูลนิธิซีดี ประเทศไทย โดยเริ่มต้นโครงการตั้งแต่ พ.ศ.2560 เป็นต้นมา ตลอดระยะเวลาในการทำงาน องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ได้จัดการประชุมหารือเพื่อพัฒนาโครงการพัฒนาอาชีพสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้แก่ ตัวแทนเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ตัวแทนจากภาคธุรกิจที่สนใจที่จะสนับสนุนให้เยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเข้าทำงาน และเจ้าหน้าที่จากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จนกระทั่งในเดือนเมษายน พ.ศ.2565 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม ได้ร่วมมือกับ องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบศักยภาพและความสามารถในการประกอบอาชีพของตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน (กลุ่มประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2565) โดยโครงการพัฒนาอาชีพสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ประกอบไปด้วย กิจกรรมการอบรมทักษะอาชีพ การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน การฝึกงานและการเตรียมตัวเมื่อได้รับการจ้างงาน และหนึ่งในกิจกรรมที่สำคัญคือ การฝึกอบรมทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวและเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวก รวมทั้งให้เยาวชนได้เรียนรู้ มีวิธีการปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวในการทำงานเมื่อออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เนื่องจากทักษะชีวิตเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของเยาวชน การมีทักษะชีวิตที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาการจัดการบริหารตนเอง ความไม่ยืดหยุ่น รวมทั้งขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ขาดการมีมนุษยสัมพันธ์ (International Youth Foundation, 2014) ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน จากการร่วมมือขององค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อจะนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

สมมติฐานงานวิจัย

หลังการเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานเยาวชน ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีคะแนนทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นก่อนการเข้าร่วม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร เยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน อายุ 16-25 ปี
2. กลุ่มตัวอย่าง เยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน อายุ 16-25 ปี จำนวน 385 คน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ และนครปฐม
3. นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน หมายถึง กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะภายในส่วนบุคคล ความรู้ กระบวนการคิดและการตัดสินใจเพื่อให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตร สามารถปรับตัว จัดการแก้ปัญหาในการทำงานและการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรจากการศึกษาข้อมูล การสร้าง การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร รวมถึงการนำไปใช้ การขยายผลและการประเมินผลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการที่รับเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เข้าทำงาน เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมทักษะชีวิตและการฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่เคยรับการฝึกอบรมทักษะชีวิตและการฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับการทำงานของเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และการวิจัยเชิงคุณภาพในการสำรวจ สังเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการเพื่อการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และการประเมินผลรวมถึงการนำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้

เพื่อพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตฯ สำหรับเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ดำเนินการ ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 - มิถุนายน พ.ศ. 2565 มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจ สังเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการเพื่อการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 - เมษายน พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย

1.1 ศึกษา ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตสำหรับการทำงานของเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

1.2 สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะชีวิตในการทำงาน และวิธีการเรียนรู้ทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับบริบทของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์เชิงลึก เยาวชนที่ออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และประกอบอาชีพสุจริตมากกว่า 3 ปี จำนวน 4 คน และ ผู้ประกอบการที่รับเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเข้าทำงานมากกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

1.2.2 สนทนากลุ่มเฉพาะ เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมทักษะชีวิต และการฝึกอาชีพจาก ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจำนวน 4 แห่ง รวม 12 คน และตัวแทนเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนที่เคยรับการฝึกอบรมทักษะชีวิตและการฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน 4 แห่ง รวม 18 คน

1.3 สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอน 1.1 และ 1.2 เพื่อนำมาจัดทำโครงร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ในเดือนเมษายน-เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย

2.1 จัดทำร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และนำร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ

2.2 นำร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปทดลองใช้

2.3 ปรับปรุงหลักสูตรทักษะชีวิตฯ หลังจากการทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้กับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย

3.1 จัดฝึกอบรมการเป็นวิทยากรหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ให้ทีมวิทยากรเพื่อจัดฝึกอบรม หลักสูตรทักษะชีวิตฯ ให้กับเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

3.2 จัดกิจกรรมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ กับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 4 แห่ง

3.3 ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรทักษะชีวิตฯ

ขั้นตอนที่ 4 การขยายผลหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ดำเนินการเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ประกอบด้วย

4.1 ฝึกอบรมการเป็นวิทยากรหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อเรียนรู้วัตถุประสงค์ หลักการ รูปแบบการฝึกอบรม รวมทั้งฝึกปฏิบัติในการเป็นวิทยากร

4.2 ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการนำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้ เดือนมีนาคม-เมษายน พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย

5.1 สนทนากลุ่มเฉพาะเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 7 แห่งที่ได้นำ หลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้ รวมจำนวน 23 คน โดยสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 4 กลุ่ม

5.2 สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชนที่เคยเข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และออกจาก ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และมีงานทำแล้ว จำนวน 10 คน

ทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตฯ อยู่ภายใต้นโยบายการปกป้องคุ้มครองเด็ก ความเสมอภาคและเท่าเทียมขององค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย และทุกขั้นตอนของการ วิจัยผ่านการพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานการติดตาม การประเมินและการวิจัย (Monitoring Evaluation and Research) ขององค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. หลักสูตรทักษะชีวิตฯ ที่สร้างขึ้นจากการค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ หลักการ และรูปแบบการฝึกอบรม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และปรับปรุงตามความคิดเห็น หลังจากนั้นหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ที่ร่างไว้ ไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบประเมินทักษะชีวิตฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 3 ท่าน ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และปรับปรุงตามความคิดเห็น
3. คำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และดำเนินกระบวนการกลุ่ม สังเกต จดบันทึก และวิเคราะห์ข้อมูลจากแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guideline) โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเอื้อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถอธิบาย เล่าเรื่อง หรือให้ความเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งคำถามมีลักษณะที่ยืดหยุ่น ทั้งจำนวนข้อ การลำดับคำถาม การใช้ภาษาตามความเหมาะสม และผ่านการพิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานการติดตาม การประเมินและการวิจัย (Monitoring Evaluation and Research) ขององค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย มีรายละเอียดได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสำรวจ สังเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการเพื่อการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การค้นคว้าจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ สรุปได้ว่า ทักษะชีวิตในการทำงานหมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้สามารถทำงานกับผู้อื่นได้ โดยใช้ความรู้ ความสามารถ และมุมมองต่าง ๆ ในการเสริมสร้างการอยู่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพของเยาวชนมีอยู่หลากหลายทักษะ อาทิ การสร้างความมั่นใจในตนเอง ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะการจัดการอารมณ์ ทักษะการจัดการความขัดแย้ง ทักษะการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยทักษะชีวิตเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ มีความละเอียดและหลากหลาย

1.2 การสัมภาษณ์เยาวชนที่ออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และผู้ประกอบการในสถานประกอบการที่รับเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเข้าทำงาน ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่และเยาวชนจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พบว่า ทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน ประกอบไปด้วย ทักษะการรู้จักตนเอง ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการเผชิญปัญหา ทักษะการจัดการตนเอง และทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยควรมีทักษะการรู้จักตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญ และควรพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สถานประกอบการต้องการ เช่น ขยัน อดทน ตรงต่อเวลา และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยควรเน้นให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพสุจริต ส่วนกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิตควรเน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำทักษะชีวิตต่าง ๆ ไปใช้ได้จริง เน้นมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ ไม่เน้นการบรรยาย โดยอาจจะเป็น เกม การเล่น หรือมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน การพูดคุยกลุ่มย่อย การเขียนใบงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในการทำงาน

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้จัดทำโครงร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ประกอบไปด้วย เกมและกิจกรรม การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปราย การระดมความคิด โดยเน้นการมีส่วนร่วม และใช้กระบวนการกลุ่มร่วมกับการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตตลอดหลักสูตร เน้นฐานกายคือ การเคลื่อนไหว การแข่งขัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ฐานใจคือ การสนับสนุนกำลังใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความรู้สึก และฐานคิดคือ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดรอบด้าน โดยการเรียนรู้หลักสูตรนี้ มีวิทยากรประจำกลุ่ม 1 คนต่อเยาวชน 8-12 คน โดยใช้เวลาทำกิจกรรม 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง

ส่วนที่ 2 การจัดทำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ

2.1 นำร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ หลักการ และรูปแบบการฝึกอบรม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง .67 - 1.00

2.2 ทดลองใช้ร่างหลักสูตรทักษะชีวิตฯ กับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง จำนวน 30 คน เป็นเพศชาย จำนวน 15 คน และเพศหญิง จำนวน 15 คน ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2562

2.3 หลังจากจบกิจกรรม ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม และนำความคิดเห็นมาปรับปรุงหลักสูตรทักษะชีวิตฯ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และความต้องการของเยาวชน โดยรายละเอียดของ หลักสูตรทักษะชีวิตฯ ตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ และเทคนิคการฝึกอบรมของหลักสูตรทักษะชีวิตฯ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์และเทคนิคการฝึกอบรม
ครั้งที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ ชื่อกิจกรรม เกมโยนลูกบอล	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพและทำความรู้จัก 2. เพื่ออธิบายรายละเอียดหลักสูตรทักษะชีวิตฯ เทคนิคการฝึกอบรม เกม การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 2 ความสำคัญของการประกอบอาชีพสุจริต ชื่อกิจกรรม เกมโยนพร้อมกัน และ เกมการ์ดอาชีพ	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างการตระหนักถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพที่สุจริต 2. เพื่อรับรู้ถึงหลากหลายของอาชีพที่สุจริต 3. เพื่อเรียนรู้คุณลักษณะของบุคคลที่สถานประกอบการต้องการอยากให้ทำงาน เทคนิคการฝึกอบรม เกม การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 3 การรู้จักตนเอง ชื่อกิจกรรม กิจกรรมสัญลักษณ์ของฉันทัน	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อฝึกทักษะการรู้จักตนเอง 2. เพื่อเรียนรู้การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 3. เพื่อเรียนรู้มุมมองด้านบวกของตนเอง เทคนิคการฝึกอบรม เกม กระบวนการกลุ่มที่เน้นการทำความเข้าใจตนเอง
ครั้งที่ 4 การตั้งเป้าหมาย ชื่อกิจกรรม เกมลงเอย และ เกมปาเป้า	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเรียนรู้ความสำคัญของการมีเป้าหมาย 2. เพื่อการสร้างแรงจูงใจในการประกอบอาชีพสุจริต 3. เพื่อเรียนรู้วิธีการตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริง เทคนิคการฝึกอบรม เกม การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 5 การเผชิญปัญหา ชื่อกิจกรรม นิทานการเดินทางของนกฮูก และ เกมโยนบอลลงตะกร้า	วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อทางเลือก การอยู่ในสังคมโดยคำนึงถึงตนเอง ผู้อื่น และสังคม 2. เพื่อเรียนรู้การให้กำลังใจตนเองเมื่อต้องเผชิญปัญหา 3. เพื่อเรียนรู้ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

กิจกรรม	วัตถุประสงค์และเทคนิคการฝึกอบรม
	4. เพื่อเรียนรู้วิธีการไปสู่เป้าหมายด้วยหลากหลายวิธี 5. เพื่อเรียนรู้การมีแผนสำรอง และการคิดล่วงหน้า เทคนิคการฝึกอบรม นิทาน เกม การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 6 การจัดการตนเอง	วัตถุประสงค์
ชื่อกิจกรรม เกมฮูลาฮูป และกิจกรรมสัตว์ ประหลาดทางความคิด	1. เพื่อเรียนรู้การสังเกตความคิด อารมณ์ พฤติกรรม ความคาดหวังของตนเอง 2. เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงของความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม 3. เพื่อเรียนรู้วิธีการจัดการความคิดด้านลบ เทคนิคการฝึกอบรม เกม การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 7 การกล้าแสดงออกอย่าง เหมาะสม	วัตถุประสงค์
ชื่อกิจกรรม บทบาทสมมติ	1. เพื่อฝึกทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมในการทำงาน 2. เพื่อฝึกการสังเกตตนเอง เทคนิคการฝึกอบรม เกม การแสดงบทบาทสมมติ การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม
ครั้งที่ 8 การเสริมสร้างความมั่นใจและ การเสริมกำลังใจ	วัตถุประสงค์
ชื่อกิจกรรม กำลังใจให้ตนเอง	1. เพื่อเสริมสร้างการให้กำลังใจตนเอง 2. เพื่อฝึกการพูดกับตนเองด้านบวก 3. เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการประกอบอาชีพในอนาคต เทคนิคการฝึกอบรม การทบทวนตนเอง การระดมความคิด การอภิปรายกลุ่ม

ส่วนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรทักษะชีวิตฯ

ผู้วิจัยได้จัดฝึกอบรมกับกลุ่มเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน อายุ 16-25 ปี จำนวน 385 คน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการและนครปฐม โดยจัดฝึกอบรมในเดือนกรกฎาคม - กันยายน 2562 และประเมินผลโดยใช้แบบประเมินทักษะชีวิตฯ ก่อนและหลังการฝึกอบรม โดยใช้สถิติ Paired samples T-test พบว่า หลังการร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้ก่อนและหลังการร่วมการฝึกอบรม แยกตามศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ระยะ	ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิต				รวม
	แห่งที่ 1	แห่งที่ 2	แห่งที่ 3	แห่งที่ 4	
ก่อน	4.11 มาก	3.98 มาก	4.06 มาก	3.96 มาก	4.02 มาก
หลัง	4.19 มาก	4.11 มาก	4.16 มาก	4.02 มาก	4.10 มาก
t	1.77	6.22***	7.49***	3.74***	9.40***
จำนวน (คน)	23	50	170	143	385
Std. Deviation	.22	.15	.17	.21	9.40
Std. Error Mean	.05	.02	.01	.02	.19

*** p<.001

จากตาราง 2 พบว่า หลังการเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ เยาวชนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้ทักษะชีวิตฯ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งที่ 2, 3 และ 4 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้ทักษะชีวิตฯ มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนค่าเฉลี่ยก่อน และหลังเข้าร่วมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ของแห่งที่ 1 ไม่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 4 การขยายผลหลักสูตรทักษะชีวิตฯ

ผู้วิจัยได้จัดฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 26 คน จากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 6 แห่ง โดยจัดฝึกอบรม วันที่ 28-30 กันยายน 2563 หลังการฝึกอบรม ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีการรับรู้เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และมีมุมมองด้านบวกต่อการเรียนรู้ในหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และมีความมั่นใจต่อการเป็นวิทยากรในการจัดหลักสูตรทักษะชีวิตฯ เพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 5 ผลการนำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้

5.1 ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะกลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 23 คน เป็นชาย 5 คน และหญิง 18 คน จากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จำนวน 6 แห่ง โดยแบ่งการสนทนากลุ่มเฉพาะออกเป็น 2 กลุ่ม สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ได้นำหลักสูตรทักษะชีวิตฯ ไปใช้ โดยจัดในรูปแบบค่ายทักษะชีวิต นำกิจกรรมบางส่วนไปสอนในวิชาเรียน ใช้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ใช้เป็นกิจกรรมเสริมทักษะทางสังคม นอกจากนี้ยังนำกิจกรรมเหล่านี้ไปถ่ายทอดให้กับเพื่อนร่วมงาน โดยมีทั้งจัดกิจกรรมครบทั้งหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และใช้บางกิจกรรมของหลักสูตรทักษะชีวิตฯ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่คิดเห็นว่า จุดเด่นของหลักสูตรทักษะชีวิตฯ คือ กิจกรรมเข้าใจง่าย สามารถทำตามได้ เนื่องจากคู่มือมีสื่อวีดิทัศน์ กิจกรรมเน้นให้เยาวชนมีส่วนร่วม ได้คิดตาม ได้เรียนรู้พร้อมกับการทำกิจกรรม กิจกรรมสนุก ท้าทาย คาดเดาได้ยากกว่าจะทำได้หรือไม่ได้ และมีอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรม และรูปแบบกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการเคลื่อนไหวเหมาะสมกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน นอกจากนี้กิจกรรมยังสามารถจดจำได้ง่าย และมีประโยชน์ต่อเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน ฝึกงาน และการใช้ชีวิตนอกศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เช่น ทักษะการตั้งเป้าหมาย ทักษะการจัดการอารมณ์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในหลักสูตรคือ กิจกรรมสัตว์ประหลาดทางความคิด เนื่องจากเข้าใจยาก รวมทั้งกิจกรรมที่ใช้ใบงานที่ต้องใช้ทักษะการอ่าน ทำให้เยาวชนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากทำ รวมไปถึงข้อจำกัดของจำนวนวิทยากรต่อจำนวนเยาวชนในการจัดกิจกรรม หากมีเยาวชนมากกว่า 10 คนต่อวิทยากร 1 คน จะทำให้สมาธิของเยาวชนน้อยลงในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ผู้ใช้คู่มือควรได้รับการฝึกอบรมการเป็นวิทยากรในหลักสูตรทักษะชีวิตฯ จึงจะมีความเข้าใจตามวัตถุประสงค์มากขึ้น และสามารถเชื่อมโยง สรุปได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทักษะชีวิตฯ แม้ว่าจะมีสื่อวีดิทัศน์และคู่มือก็ยังไม่เข้าใจในบางกิจกรรม และอุปสรรคที่สำคัญคือ กิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีเยอะมาก หากมีกิจกรรมนี้เพิ่มอาจจะไม่มีเวลาทำ

5.2 สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชนที่เคยเข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว โดยผู้วิจัยได้ติดตามผลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเยาวชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในหลักสูตรทักษะชีวิตฯ และออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้ว จำนวน 10 คน เป็นชาย 6 คน และหญิง 4 คน มีอายุระหว่าง 19-24 ปี และปัจจุบันประกอบอาชีพช่างกลึง ค้าขาย รับจ้าง (บริษัทสร้างบ้าน/ขับรถส่งอาหาร/โรงงานสแตนเลส) พนักงานทั่วไป งานกราฟฟิก ออกแบบ ตัดต่อ และทหาร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้จากหลักสูตรทักษะชีวิตฯ คือ ได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังผู้อื่น จากเดิมไม่เคยทำงานร่วมกับใคร เอาความคิดตนเองเป็นใหญ่ ไม่ค่อยรับฟังผู้อื่น เมื่อได้เข้าร่วมหลักสูตรนำมาปรับใช้ทำให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าคุยมากขึ้น โดยกิจกรรมทำให้พัฒนาความคิดของตนเอง จากเดิมเกรง เริ่มคิดมากขึ้น ไม่ประมาท พัฒนาความคิด การคบเพื่อน การปรับตัว ดังตัวอย่างเช่น กิจกรรมนิทานการเดินทางของนกฮูก เยาวชนกล่าวว่า

“ทำให้รู้จักตนเอง รู้ว่าการเดินทางต้องมีอุปสรรค ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ได้ ต้องเจอคนหลายรูปแบบ เราต้องปรับตัวเข้ากับคนอื่นให้ได้ ปรับสภาพการทำงานร่วมกับคนอื่นให้ได้”

“เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นตัวเราเอง เห็นชัดเจนเลยว่า นกฮูกก็เคยผิดพลาดมา แล้วก็มาเริ่มต้นใหม่”

“นกฮูกเหมือนกับชีวิตจริงที่เราเข้าไปอยู่ข้างในศูนย์ฝึกฯ ว่าเมื่อก่อนเราเป็นยังไง เราทำผิดเลยเข้ามาอยู่ข้างใน เราถูกรบม ถูกบ่มเพาะ ชัดเจน แรก ๆ อาจจะปรับตัวไม่ได้ แต่ตอนหลังก็ทำตัวเองให้ดีขึ้น”

นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผนชีวิต รู้ว่าทิศทางชีวิตจะต้องไปทางไหน และสาเหตุที่จำได้เพราะได้ทำบ่อย ๆ ทำซ้ำ ๆ จึงจำกิจกรรมเหล่านี้ได้ อีกกิจกรรม คือ กิจกรรมสัญลักษณ์ของฉันทน์

“กิจกรรมที่ให้เล่าเกี่ยวกับตนเอง ทำให้รู้จักตนเอง ได้ทบทวน ย้อนคิดเกี่ยวกับตนเอง รู้และมั่นใจในความสามารถของตนเอง”

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์ของตนเอง บางกิจกรรม เช่น กิจกรรมโยนพร้อมกันก็ทำให้เห็นอารมณ์ของตนเองชัดเจนขึ้น จากกิจกรรมยังได้เรียนรู้อีกว่า เราต้องมีความพยายาม ต้องมีใจรักจึงจะสามารถทำสำเร็จ กิจกรรมฝึกให้แก้ปัญหา เช่น หากมีปัญหาเข้ามาหลายอย่าง เราก็ตั้งสติ ค่อยๆ แก้ทีละเรื่อง”

“สิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพจากกิจกรรมการ์ดอาชีพ ทำให้ได้รู้ว่าโลกนี้มีอาชีพเยอะมากเลย อาชีพที่เราไม่เคยรู้เคยเห็นมาก่อนก็มี เห็นแล้วก็รู้สึกตกใจ ทำให้เรามองไปได้ไกลกว่าเรายังมีอาชีพสุจริตอีกหลายอย่างที่สามารถทำได้ ไม่ได้มีแค่งานที่เราชอบอย่างเดียว มีอะไรให้เราทำอีกเยอะ”

การเรียนรู้จากกิจกรรมที่นำมาใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตหลังจากออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน คือ การกล้าแสดงออก กล้าพูด รับฟังผู้อื่นมากขึ้น ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ตนเอง คิดก่อนทำ รู้หน้าที่ตนเอง ได้การวางแผนชีวิต และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น และคิดว่าเป็นประโยชน์สำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในการเตรียมตัวก่อนการทำงาน

การอภิปรายผล

หลักสูตรทักษะชีวิตฯ เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ และสามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานสำหรับเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเนื่องจากพัฒนาจากความคิดเห็นของทั้งผู้ประกอบการ เยาวชนที่ออกจากศูนย์ฝึกฯ และประกอบอาชีพแล้ว เจ้าหน้าที่และเยาวชนในศูนย์ฝึกฯ และจากการทบทวนวรรณกรรม รวมไปถึงการออกแบบกิจกรรมในหลักสูตรภายใต้ข้อจำกัดของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เช่น การไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องมือสื่อสาร หรือระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เกมและวิธีการฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม แม้ว่าทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานมีมากกว่า 300 ทักษะ (Gazda; Childers; & Brooks, 1987) ทักษะชีวิตต่าง ๆ ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ และแต่ละทักษะมีรายละเอียดโดยการพัฒนาขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคล (International Youth Foundation, 2014) แต่หลักสูตรนี้ก็เป็นหลักสูตรหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานภายใต้บริบทที่จำกัด แม้ว่าจากผลการจัดกิจกรรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งที่ 1 จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตก่อนและหลังการจัดกิจกรรมไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งที่ 1 นี้มีจำนวนเยาวชนน้อย และมีกิจกรรมและการฝึกทักษะชีวิตอยู่เป็นประจำจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะชีวิตไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่ม

เยาวชนเคยเข้าร่วมกิจกรรม และออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแล้วพบว่า เยาวชนสามารถจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมการเดินทางของนกฮูก ที่เยาวชนส่วนใหญ่จดจำรายละเอียดได้ โดยกิจกรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องเหมือนนิทานร่วมกับการอภิปรายกลุ่ม เนื่องจากนิทานเป็นที่ช่วยให้เรียนรู้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพราะสนุก ให้แง่คิด เป็นวิธีการสอนปรัชญา และสามารถส่งเสริมกระบวนการคิดได้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในการเสริมสร้างทักษะชีวิต (วิไลวรรณ กลิ่นถาวร. 2563) นอกจากนี้ในกิจกรรมของหลักสูตรยังมีตัวอย่างจริงจากเยาวชนที่ออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการทำกิจกรรม การแข่งขัน ที่ใกล้เคียงกับการทำงานจริง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองทั้งความคิด มุมมองที่มีต่อตนเองและเพื่อนคนอื่น ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตต่าง ๆ เนื่องจากทักษะชีวิตสามารถเสริมสร้างได้จากการเรียนรู้จากตัวอย่าง การเรียนรู้จากผลที่ตามมา ซึ่งวิธีต่าง ๆ สามารถพัฒนาทักษะชีวิตได้จากการมีประสบการณ์ชีวิตของตนเอง (Nelson-Jones. 1997: 14-18 อ้างถึงใน สกล วรเจริญศรี. 2550 หน้า 53-54)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในช่วงของกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยใช้เวลาทำกิจกรรมประมาณ 1-2 เดือน และให้ทำกิจกรรมประมาณ 3-5 วัน ต่อสัปดาห์ โดยเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตที่เป็นประสบการณ์เฉพาะของตนเอง

2. ควรมีการติดตามผลกับกลุ่มเยาวชนเคยเข้าร่วมกิจกรรม และออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ในจำนวนที่มากขึ้น เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยสามารถสอบถามประสบการณ์ของการดำเนินชีวิต หลังจากออกจากศูนย์ฝึกฯ และประสบการณ์ในการปรับตัวเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์การแพน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศไทย ภายใต้งบประมาณของมูลนิธิชิตีประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และบทความวิจัยนี้ได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์จากองค์การแพน อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศไทย และมูลนิธิชิตีประเทศไทยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2556). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ.2556.

<https://www.djop.go.th/images/djopimage/stat2556.pdf>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2557). รายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ.2557.

<https://www.djop.go.th/images/djopimage/yaer2557.pdf>

กลุ่มประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). NEWS DJOBS.

<https://www.djop.go.th/storage/files/15/>

วิไลวรรณ กลิ่นถาวร. (2563). ผลการใช้หนังสือนิทานที่ส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปางเขต 1. *ศึกษาศาสตร์สาร*, 4(3), 93-105.

- สกล วรเจริญศรี. (2550). *การศึกษาทักษะชีวิต และการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR). http://thesis.swu.ac.th/swudis/Coun_Psy/Skol_V.pdf
- ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2563). *แนวทางในการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยอาศัยปัจจัยที่เป็นตัวทำนายทางด้านอาชญาวิทยา*. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 1-19.
- Gazda, G. M., Childers, W. C., & Brooks, D. K. (1987). *Foundations of Counseling and Human Services*. McGraw-Hill.
- International Youth Foundation. (2014). *Strengthening Life Skills for Youth: A Practical Guide to Quality Programming*. <https://iyfglobal.org/sites/default/files/library>
- Plan international Thailand. (n.d.). *PLAN INTERNATIONAL THAILAND*. <https://plan-international.org/thailand/>
- .....

การเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ
จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ

THE ENHANCEMENT OF CAREER SELF-MANAGEMENT STRATEGIES OF
COMMUNITY COLLEGE STUDENTS IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE
THROUGH CAREER GROUP COUNSELING

Received: Jan 20, 2021

Revised: April 10, 2021

Accepted: April 17, 2021

^{1*}สายม่าน เปลี้นเหล็ก ²pongpan Kirdpitak ³prasarn Malakul Na Ayudhaya
^{1*}Saiman Plianlek ²Pongpan Kirdpitak ³Prasarn Malakul Na Ayudhaya

^{1*–3}จิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
^{1*–3}Counseling Psychology, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: plianlek_911@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อประเมินผลของการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 802 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้ในการศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา เป็นนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 จำนวน 267 คน ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ จำนวน 113 คน วิทยาลัยการอาชีพปากช่องจำนวน 88 คน และวิทยาลัยการอาชีพชุมพวง จำนวน 66 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ที่ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่มีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ
นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ

50 ลงมา และสามารถเข้าร่วมการทดลองได้ จำนวน 40 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน กลุ่มทดลองได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษาใด ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยตามปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .515–.851 และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .969 และ 2) การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66–1.00

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1) กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ (2) กลยุทธ์ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ (3) กลยุทธ์ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย (4) กลยุทธ์ด้านการวางแผนอาชีพ (5) กลยุทธ์ด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และ (6) กลยุทธ์ด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี

2) การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา พัฒนาจากแนวคิดและเทคนิคต่าง ๆ ของทฤษฎีการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ประกอบด้วย ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ และทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม การดำเนินการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุปและประเมินผลการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ

3) กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้านของนักศึกษาของกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวม ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลอง และหลังการติดตามผล กลุ่มทดลองมีกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ เพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มทดลองมีความพอใจมากที่สุดต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ เพื่อการวางแผนชีวิตด้านอาชีพในอนาคต

Abstract

The purposes of this research were 1) to study career self-management strategies of community college students in Nakhon Ratchasima province, 2) to develop a career group counseling for enhancing career self-management strategies of community college students in Nakhon Ratchasima province, 3) to evaluate the effect of career group counseling for enhancing the career self-management strategies of community college students in Nakhon Ratchasima province, and 4) to study satisfaction of the experimental group toward the career group counseling for enhancing career self-management strategies through focus group.

The population of the study was 802 first year community college students in Nakhon Ratchasima province. The sample group of the study included 2 groups. The first group of career self-management strategies study consisted of 267 students, selected by stratified random sampling from the population. Those were student's selection from 113 Buayai community college students, 88 Pakchong community college students, and 66 Chumphuang community college students, the second group of the study was 40 Buayai community college students, purposively selected from the first group whose career self-management strategies scores were lower than fiftieth percentile and could attend the experiment. They were then randomly selected into two groups, classified as an experiment group and a control group. Each group consisted of 20 students. The experimental group participated in the career group counseling while the control group did not receive any counseling and attended the community college activities as usual.

The research instruments of this study consisted of 1) a career self-management strategies scale of community college students with the item objective congruence index (IOC) ranged from .66-1.00, the item discrimination power ranged from 0.515-.851, and reliability coefficient of 0.969, and 2) a career group counseling for the enhancement of career self-management strategies of community college students with IOC ranged from .66-1.00.

The results of the study were as follows:

1) The total mean score and each dimension score of the career self-management strategies were average. The dimensions of career self-management strategies included 1) career self-awareness strategies, 2) career goals selection strategies, 3) goal-pursuing behavior strategies, 4) career planning strategies, 5) networking strategies and mentors' consultation or guidance, and 6) strategies for increasing body of knowledge and characteristics that reflected a proactive approach.

2) The development of the career group counseling for enhancing the career self-management strategies included concepts and techniques of career group counseling theories. These career group counseling theories were career cognitive information processing theory, a learning theory of career counseling, and social cognitive career theory. The career group counseling consisted of 3 stages: initial stage, working stage, termination and evaluation stage.

3) The total score of the career self-management strategies of the experimental group after the experiment and after the follow up were significantly higher than before the experiment at .01 level. No significant differences in total score and each dimension

score of the experimental group were found after the experiment and after the follow-up. Additionally, significant differences in total score and each dimension score of the experimental group and the control group were found before the experiment. The career self-management scores of the experimental group after the experiment and after the follow up were significantly higher than that of the control group at .01 level.

4) The focus group report of the experimental group showed that they were highly satisfied with the career group counseling for enhancing career self-management strategies. They gained more knowledge, skills and experiences in enhancing their career self-management strategies for planning their future career life.

Keywords: Career Self-management Strategies, Career Group Counseling, Community college Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพเป็นรูปแบบการดำรงชีวิต แต่ละอาชีพต่างมีลักษณะงานที่แตกต่างกัน ผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในอาชีพจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ในงานหรืออาชีพ ที่ตนมีความถนัด และมีความสนใจ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์อาชีพนั้น ๆ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ อาชีพจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคุณบุคคล เกิดประโยชน์แก่สังคมและเศรษฐกิจโดยรวม

ในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จในงานหรือไม่ จะขึ้นอยู่กับอาชีพที่บุคคลนั้นเลือก คนบางคนเลือกงานหรืออาชีพที่ตนไม่ชอบทำแต่จำเป็นต้องทำเพราะบิดามารดาเลือกไว้ให้แล้ว หรือบางคนเลือกงานหรืออาชีพที่ตนไม่ชอบไม่ถนัด หรือมีความรู้ในดำนั้น ๆ คนเหล่านี้อาจจะมีปัญหาในชีวิตการทำงาน ทำให้ชีวิตการงานก็ไม่ก้าวหน้า ด้วยเหตุนี้ การเลือกอาชีพ จึงเป็นเรื่องของการตัดสินใจที่สำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิต เพราะมีผลสะท้อนถึงความสุขของตนเอง ครอบครัว ส่วนรวม และมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศชาติ สำหรับองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกอาชีพ ประกอบด้วย 1) การรู้จักและเข้าใจตนเอง โดยการประเมินและวิเคราะห์ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ค่านิยม และความต้องการของตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวกับบทบาทต่าง ๆ ของแต่ละอาชีพ 2) การรู้จักและเข้าใจด้านการศึกษาและอาชีพ 3) การรู้จักและเข้าใจด้านเศรษฐกิจ เข้าใจโลกของงานและผลกระทบเศรษฐกิจที่มีต่อโลกของงานและอาชีพและสังคม 4) การตัดสินใจเลือกอาชีพให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นที่จะเข้าสู่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง 5) ทักษะความสามารถเกี่ยวกับงานเพื่อพัฒนางานอาชีพนั้น ๆ 6) การรู้คุณค่าของงานและการมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพนั้น ๆ และ 7) การมีกลยุทธ์ในการเลือกอาชีพและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพนั้น ๆ เพื่อความสำเร็จในอาชีพ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2558: 1)

ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนนักศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และจากผลการปรึกษาหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผลการสนทนากลุ่มเฉพาะกับนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพจังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ว่า นักศึกษาต้องการทราบแนวทางหรือกลยุทธ์ในการบริหารจัดการตนเองเพื่อที่จะเรียนให้สำเร็จ เพื่อจะได้มีอาชีพตามที่ต้องการ และต้องการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างแนวทางหรือกลยุทธ์ในการเตรียมตัวด้านอาชีพ ต้องการรับรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ ต้องการเรียนรู้วิธีการวางแผนเลือกอาชีพ การแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการทำงานหรือประกอบอาชีพ การพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้เหมาะสมกับการงานหรืออาชีพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตนเองต้องการในอนาคต และแนวทางในการติดต่อ-ประสานงานกับผู้รู้เพื่อปรึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและเอื้อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ

จากการประมวลวรรณกรรมและจากการปรึกษาหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษาและการสนทนากลุ่มเฉพาะกับนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพเกี่ยวกับสิ่งที่นักศึกษาต้องการพัฒนาตนเองด้านอาชีพ ทำให้ทราบว่านักศึกษาต้องการทราบแนวทางหรือกลยุทธ์ในการบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ซึ่งกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพที่นักศึกษาต้องการพัฒนา ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ด้านการตระหนักรู้หรือรู้ตนเองด้านอาชีพ 2) กลยุทธ์ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ 3) กลยุทธ์ด้านการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ 4) กลยุทธ์ด้านการวางแผนอาชีพ 5) กลยุทธ์ด้านการติดต่อ-ประสานงานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาแนะนำด้านอาชีพจากพี่เลี้ยงหรือผู้เชี่ยวชาญ และ 6) กลยุทธ์ด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ และเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพให้แก่นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ (Career Cognitive Information Processing Theory: CCIP; Peterson et al., 1996) 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การปรึกษาด้านอาชีพ (A Learning Theory of Career Counseling: LTCC; Krumboltz, 1996) และ 3) ทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม (Social Cognitive Career Theory: SCC; Lent et al., 1996) และการดำเนินการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุปและประเมินผลการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ

คำถามการวิจัย

1. กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพมีลักษณะอย่างไร
2. การพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเอง ด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา มีแนวคิด ทฤษฎี การปรึกษากลุ่ม ด้านอาชีพ และเทคนิคอะไรบ้างที่จะนำมาใช้ในการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพให้แก่นักศึกษา
3. นักศึกษาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพมีกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อประเมินผลการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา

3.1 เปรียบเทียบกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล

3.2 เปรียบเทียบกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มทดลองที่มีต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง

2. คะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ หลังการทดลอง และหลังการติดตามผลสูงกว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยตามปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

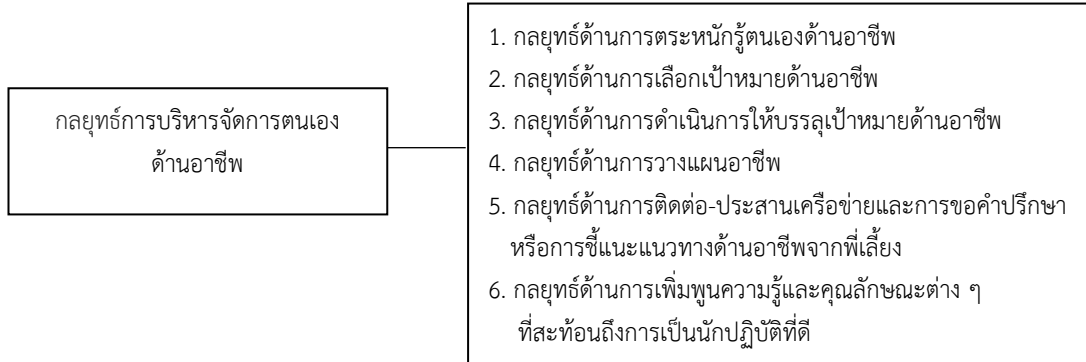
1. ประชากรเป็นนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 802 คน ประกอบด้วย นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ จำนวน 340 คน วิทยาลัยการอาชีพปากช่อง จำนวน 262 คน และวิทยาลัยการอาชีพชุมพวง จำนวน 200 คน (ข้อมูลงานทะเบียนปีการศึกษา 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 267 คน ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ จำนวน 113 คน วิทยาลัยการอาชีพปากช่อง จำนวน 88 คน และวิทยาลัยการอาชีพชุมพวง จำนวน 66 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากประชากร

3. กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นนักศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่มีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา และสามารถเข้าร่วมการทดลองได้ จำนวน 40 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาลัยตามปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในการศึกษาการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

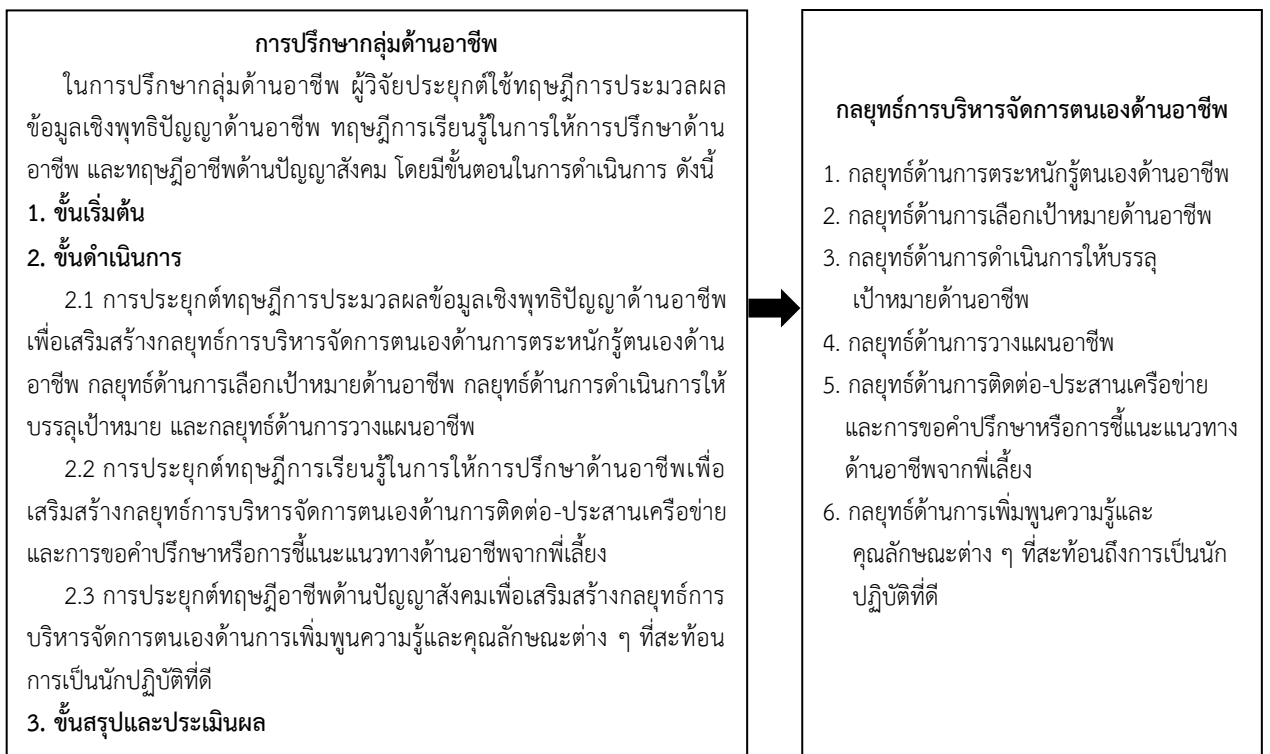

แผนภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ

2. กรอบแนวคิดการศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การศึกษากลุ่มด้านอาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบวัดกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ มีค่า IOC เท่ากับ 0.66-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับ .515 - .851 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .969
2. การศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

การดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลของการศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา
2. ศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ โดยใช้แบบวัดกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ
3. ผู้วิจัยพัฒนาการศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเอง ด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา และนำการศึกษากลุ่มด้านอาชีพไปใช้ในการทดลอง รวมทั้งมีการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อการศึกษากลุ่มด้านอาชีพ โดยใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัย

การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัย การอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การศึกษากลุ่มด้านอาชีพ ดังนี้

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพบัวใหญ่ วิทยาลัยการอาชีพปากช่อง และวิทยาลัยการอาชีพชุมพวง จำนวน 267 คน พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .61 ส่วนค่าเฉลี่ยรายด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการวางแผนอาชีพ ด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.15-3.47 และค่าส่วนเบี่ยงเบนอยู่ระหว่าง .78-1.63
2. ผลการพัฒนาการศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้พัฒนาการศึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดและเทคนิคการศึกษากลุ่มด้านอาชีพ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ และทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาทางสังคม ใน

การพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ และมีขั้นตอนในการปรึกษา 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ดังนี้

2.1 ขั้นเริ่มต้น เป็นขั้นการปฐมนิเทศเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การศึกษาและผู้รับบริการปรึกษา เพื่อให้เกิดบรรยากาศของความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และในขั้นนี้ ผู้ให้การศึกษาจะอธิบายให้ผู้รับบริการหรือสมาชิกกลุ่มทราบถึงเป้าหมาย และลักษณะของการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ การมีส่วนร่วมของสมาชิกแต่ละคนทั้งมีและพึงปฏิบัติ ระยะเวลาในการปรึกษากลุ่มแต่ละครั้ง และจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขั้นดำเนินการ การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ เป็นขั้นที่ผู้วิจัยประยุกต์ แนวคิด และเทคนิคของทฤษฎีต่าง ๆ ในการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพให้นักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1) การประยุกต์ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ (Career Cognitive Information Processing Theory: CCIP) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์หรือแนวทางการบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ และด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และด้านการวางแผนอาชีพ โดยใช้เทคนิค การจินตนาการ การประเมินความสนใจ ประสบการณ์และทักษะอาชีพ การวิเคราะห์ผลการตอบแบบประเมิน การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสะท้อนความรู้สึก การสรุป การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเป้าหมาย การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การให้กำลังใจกันและกัน กลยุทธ์การวางแผนอย่างรอบคอบ การให้ข้อคิดเห็นและการให้ข้อเสนอแนะ

2) การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ (A Learning Theory of Career Counseling: LTCC) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์หรือแนวทางการบริหารจัดการตนเองด้านการวางแผนอาชีพ และด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำหรือการให้คำแนะนำทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง โดยใช้เทคนิค กลยุทธ์การวางแผนอย่างรอบคอบ การให้ข้อคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การอธิบาย การระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติ การอภิปราย แผนผังความคิด การวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหา การอภิปราย และการสรุป

3) การประยุกต์ทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม (Social Cognitive Career Theory: SCCT) วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์หรือแนวทางการบริหารจัดการตนเองด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี โดยใช้เทคนิค การระดมสมอง การอภิปราย แผนผังความคิด การวิเคราะห์ การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา การอภิปราย และการสรุป

2.3 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการสรุปเนื้อหาสาระ ของการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพในแต่ละครั้ง ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการหรือสมาชิกกลุ่มซักถามประเด็นต่าง ๆ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และผู้วิจัยประเมินผลการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ

3. ผลการประเมินผลของการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

3.1 กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพหลังการทดลอง และหลังการติดตามผล พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพกลุ่มทดลอง มีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมก่อนการทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง

หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล อยู่ในระดับมาก ส่วนคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพของกลุ่มควบคุม พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมก่อนการทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผลอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้าน ภายในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมของนักศึกษาของกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการทดลองและหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพเป็นรายด้านของกลุ่มทดลอง พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพด้านอาชีพ ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการวางแผนอาชีพ การติดต่อ-ประสานเครือข่าย และการขอคำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดีของกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการทดลอง และหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพโดยรวมภายในกลุ่มควบคุม พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ผลเปรียบเทียบคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้าน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวม ก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลอง และหลังการติดตามผล กลุ่มทดลอง มีกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ก่อนการทดลอง กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการวางแผนเลือกอาชีพ ด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และด้านการเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลองและหลังการติดตามผล กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการวางแผนเลือกอาชีพ ด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และด้านการเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) เกี่ยวกับความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มทดลองที่มีต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ซึ่งนักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ด้านการตระหนักรู้ตนเองด้านอาชีพ ด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ ด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ และด้านการวางแผนอาชีพ ด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษา

หรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยง และด้านการเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี ซึ่งทำให้นักศึกษามีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการตนเอง ด้านการเรียนและด้านอาชีพชัดเจนขึ้น

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัด นครราชสีมา จำนวน 267 คน พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการ อาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มเฉพาะกับนักศึกษา ที่ระบุว่า นักศึกษาที่เข้า ศึกษาต่อในวิทยาลัยการอาชีพ ส่วนมากไม่ได้เตรียมตัวเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพที่จะประกอบในอนาคต แต่นักศึกษาต้องการเรียนให้สำเร็จเพื่อจะได้มีอาชีพตามที่ต้องการ และต้องการทราบแนวทางหรือกลยุทธ์ การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dunning (2010) ที่ได้แนะนำว่า กลยุทธ์การ บริหารจัดการตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ จะต้องประกอบด้วย การมีเป้าหมายด้านอาชีพ การ วางแผนปฏิบัติตามแผน การเรียนรู้และแสวงหาข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อสร้างสรรคงาน อาชีพให้ทันสมัย และต้องพยายามต่อสู้ชีวิตเพื่อพัฒนางานอาชีพภายใต้โลกแห่งความผันผวนไม่แน่นอน

2. การพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ ทฤษฎี การเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ และทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม โดยทฤษฎีการประมวลผล ข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ มีแนวคิดที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ตนเองและอาชีพ มีทักษะในการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ ทักษะในการวางแผนและการ ตัดสินใจเลือกอาชีพ และกระบวนการในการดำเนินการเพื่อการบริหารวางแผนด้านอาชีพ ทฤษฎีการเรียนรู้ ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ มีแนวคิดที่มุ่งเน้นว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีอิทธิพลต่อ กระบวนการการเลือกอาชีพ การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการใช้เทคนิค ทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะในการทำงาน และทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม มีแนวคิดที่มุ่งเน้น ให้แต่ละบุคคลมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง มีความคาดหวังผลของการพัฒนา คุณลักษณะต่าง ๆ ของตนเองให้สัมพันธ์กับอาชีพ และการเห็นคุณค่า การให้ความสำคัญ การมีความพึงพอใจ และการมีความสุขในงานหรืออาชีพที่เลือก และมีขั้นตอนในการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ 3 ขั้นตอน คือ ขั้น เริ่มต้น ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุปและประเมินผล ผลการพัฒนาการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ สามารถเสริมสร้าง กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพให้นักศึกษากลุ่มทดลองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Perterson et al. (1996) ที่ระบุว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ เสริมสร้างให้แต่ละบุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ มีความรู้และทักษะในการวางแผนและ การตัดสินใจเลือกอาชีพ และสอดคล้องกับ Krumboltz (1996) ที่ระบุว่าทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิ ปัญญาด้านอาชีพ สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ การพัฒนา กระบวนการเลือกอาชีพ ทักษะการประกอบอาชีพ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lent et al. (1996) ที่ระบุว่า ทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคมสามารถ พัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับอาชีพ ทำให้แต่ละบุคคลมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และเห็นคุณค่าในการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ

3. ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ พบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพโดยรวมของนักศึกษาของกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการทดลองและหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน 2) กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมของนักศึกษาของกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) กลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน ส่วนหลังการทดลอง และหลังการติดตามผล กลุ่มทดลองมีกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย

3.1 ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ด้านอาชีพของนักศึกษา กลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ตามแนวคิดของทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการตระหนักรู้ตนเอง หลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล และสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ โดยให้นักศึกษาจินตนาการ โดยการหายใจลึก ๆ 2-3 ครั้ง และให้นึกถึงงานหรืออาชีพที่นักศึกษาสนใจมากที่สุด งานหรืออาชีพนั้น ๆ คืองานหรืออาชีพอะไร งานหรืออาชีพนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับอะไร มีลักษณะอย่างไร และงานหรืออาชีพนั้น ๆ มีความสำคัญกับชีวิตของนักศึกษามากน้อยเพียงใด และให้สมาชิกกลุ่มค่อย ๆ ลืมตา และให้สมาชิกแต่ละคนเล่าเกี่ยวกับงานหรืออาชีพที่จินตนาการ การจินตนาการช่วยให้นักศึกษาได้นำเสนอโดยการบรรยายเรื่องเกี่ยวข้องกับงานหรืออาชีพที่สมาชิกมีความสนใจในการประกอบอาชีพนั้น ๆ สมาชิกได้สะท้อนความรู้สึกเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของตนเองและร่วมแสดงความคิดเห็นถึงเพื่อนสมาชิกคนอื่น การจินตนาการช่วยให้สมาชิกสามารถนำเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจ ช่วยให้สมาชิกรับรู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ ประสพการณ์ และทักษะเกี่ยวกับอาชีพอย่างไร โดยใช้เทคนิคการทำแบบวัด VISEA ช่วยให้ผู้ตอบแบบประเมินความสนใจในอาชีพได้ตระหนักรู้ รับรู้เกี่ยวกับตนเองและเกี่ยวกับอาชีพ ช่วยให้ทราบความสนใจที่สัมพันธ์กับงาน (Work-Related Interest) และได้ทราบว่า สมาชิกกลุ่มชอบทำงานกับกลุ่มงานใด ตามแผนที่โลกของงาน (World-of-work map) แล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของงานหรืออาชีพ ความสำคัญของงานหรืออาชีพ และลักษณะต่าง ๆ ของงานหรืออาชีพ จึงทำให้คะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพด้านการตระหนักรู้ของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3.2 ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพของ กลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ตามแนวคิดของทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพด้านการเลือกเป้าหมายด้านอาชีพ หลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล และสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ โดยให้นักศึกษาแต่ละคนระบุเป้าหมาย (Goal) และวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) และสิ่งที่ เป็นปัญหาอุปสรรคคุกคาม (Threats) และทักษะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการดำเนินการด้านอาชีพ (Skill for Success) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนกำหนดเป้าหมาย และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค/สิ่งคุกคาม ในการวางแผนการดำเนินอาชีพของตนเอง ช่วยให้นักศึกษากำหนดเป้าหมายและเส้นทางการ

ประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิค การกำหนดเป้าหมาย ช่วยให้สมาชิกกำหนดประเด็นเป้าหมายได้ชัดเจนมากขึ้น การฝึกประมวลผลความคิดอย่างมีเป้าหมายทำให้สมาชิกรู้ว่าการกำหนดเป้าหมายคืออะไร และสามารถตรวจสอบว่าถึงเป้าหมายแล้วได้อย่างไร และใช้อะไรเป็นตัววัดความสำเร็จนั้น ๆ ของเป้าหมาย

3.3 ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพของกลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ตามแนวคิดของทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้านอาชีพ หลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผลและสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ โดยให้นักศึกษาแต่ละคนระบุ ปัจจัยทางบวกทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอกที่เอื้อหรือสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และระบุแนวทาง ในการป้องกันแก้ไขปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนสรุปปัจจัยทางบวกที่เอื้อหรือสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอก ปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และให้กำลังใจซึ่งกันและกันเกี่ยวกับแนวทางในการระบุปัจจัยทางบวก ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอก ที่สนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายแนวทางในการระบุปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และแนวทางในการป้องกันแก้ไข ปัจจัยทางลบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

3.4 ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการวางแผนอาชีพของกลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ตามแนวคิดของทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการวางแผนอาชีพ หลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล และสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ โดยให้นักศึกษาแต่ละคนทำผังก้างปลาตามขั้นตอน โดยระบุอาชีพที่ต้องการจะตัดสินใจเลือกกว่าคืออะไร ในขั้นนี้ สมาชิกแต่ละคนต้องตระหนักว่าข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจมีอะไรบ้าง โดยสมาชิกแต่ละคนจะต้องรู้จักตนเองว่า มีความสนใจอะไร มีประสบการณ์และทักษะอาชีพอะไรบ้าง มีความรู้ ความสามารถด้านการเรียนแต่ละวิชา และสาขาวิชาที่เรียนสอดคล้องกับอาชีพที่จะต้องตัดสินใจเลือกมากน้อยเพียงใด และวางแผนที่จะกำหนดเป้าหมายด้านอาชีพได้อย่างไร และให้สมาชิกแต่ละคนรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ โดยข้อมูลนั้น ๆ จะเกี่ยวข้องกับ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลจะต้อง 1) แสวงหาจากภายในตัวเขาเอง ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจ ทักษะ และประสบการณ์ด้านอาชีพ ความรู้ความสามารถด้านการเรียน และ 2) ข้อมูลที่ได้มาจากภายนอกของบุคคลนั้น ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สถานะทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมด้านครอบครัว ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยประกอบการตัดสินใจเพื่อการวางแผนให้บรรลุเป้าหมาย รู้จักทางเลือกที่มีอยู่จากการรวบรวมข้อมูล อาจทำให้สมาชิกแต่ละคนมองเห็นทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้มาพิจารณาประกอบการชั่งน้ำหนักทางเลือก โดยให้สมาชิกแต่ละคนวิเคราะห์ผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับชีวิตด้านอาชีพของเขา และให้นำผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือกมาชั่งน้ำหนักว่าทางเลือกใดจะดีกว่ากัน และจะเอื้อประโยชน์กับการวางแผนอาชีพ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และเพื่อการตัดสินใจเลือกของแต่ละคน

ได้ชี้แจงน้ำหนักของทางเลือกโดยพิจารณาจากผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือก สมาชิกก็พร้อมที่จะตัดสินใจจากการเลือกอันดับต้น ๆ แต่เขาอาจจะเลือกมากกว่า 1 อันดับ ทั้งนี้ก็จะขึ้นกับความต้องการของเขา

3.5 ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยงของกลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านด้านการติดต่อ-ประสานเครือข่ายและการขอคำปรึกษาหรือการชี้แนะแนวทางด้านอาชีพจากพี่เลี้ยงหลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล และสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ โดยให้นักศึกษาร่วมกันระดมสมองเกี่ยวกับวิธีการติดต่อเครือข่าย ซึ่งอาจจะ 1) ติดต่อโดยตรง โดยอาจจะไปพบบุคคลที่เป็นเครือข่ายด้วยตนเอง หรือติดต่อทางโทรศัพท์ E-mail หรือติดต่อโดยใช้จดหมายทางธุรกิจ 2) ติดต่อกับเครือข่าย โดยเข้าร่วม การประชุมหรือกิจกรรมทางธุรกิจ และ 3) ติดต่อกับเครือข่าย โดยทราบจากโพสต์เตอร์ที่หน่วยงานนั้น ๆ ติดประกาศ และให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งที่เป็นเครือข่ายในการเสริมสร้างการบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ ได้แก่ เจ้าของธุรกิจ อาจารย์ ผู้สอน ผู้บริหาร สถาบันการศึกษา พี่เลี้ยง องค์กรในชุมชน สมาคมวิชาชีพ ผู้ประกอบธุรกิจในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อน ๆ ญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพ/ธุรกิจ สมาชิกครอบครัวที่ทำธุรกิจ ลูกค้าของธุรกิจต่าง ๆ ผู้บริหารธุรกิจ และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีหรือแนวทางการติดต่อกับเครือข่าย และผู้วิจัยให้สมาชิกกลุ่มแสดงบทบาทสมมติในการติดต่อธุรกิจ/อาชีพกับเครือข่าย และร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ และให้สมาชิกกลุ่มฝึกปฏิบัติการสัมภาษณ์เครือข่ายหรือพี่เลี้ยง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้แนวทางการติดต่อประสานงานเครือข่าย เพื่อขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ หรือขอความร่วมมือ-สนับสนุนการฝึกงาน หรือคำแนะนำต่าง ๆ โดยฝึกให้สมาชิกกลุ่มวางแผนและฝึกปฏิบัติโดยใช้บทบาทสมมติว่าจะใช้คำถามอะไร จะพูดหรือสัมภาษณ์กับเครือข่ายหรือพี่เลี้ยงอย่างไร และจะนำข้อมูลไปใช้อย่างไร

3.6 ผลการวิจัยกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดีของกลุ่มทดลอง โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ ตามแนวคิดของทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการเพิ่มพูนความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดี หลังการทดลองสูงกว่าหลังการติดตามผล และสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มควบคุม ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม โดยให้นักศึกษาร่วมกันระดมสมองเกี่ยวกับ 1) ข้อความรู้ และนวัตกรรมด้านอาชีพ ที่สมาชิกกลุ่มต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม และ 2) แนวทางหรือกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านการเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพ และผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาทางสังคม โดยแบ่งสมาชิกกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ๆ 2 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแผนผังความคิดเกี่ยวกับงานและอาชีพ โดยใช้เทคนิค การระดมสมองข้อความรู้และนวัตกรรมด้านอาชีพที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ช่วยให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนข้อความรู้เกี่ยวกับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่สมาชิกกลุ่มเลือกเรียนที่สัมพันธ์กับอาชีพ ได้รับรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น การสัมมนา การเข้ารับฟังวิทยากร รวมทั้งการเข้ารับการศึกษาฝึกปฏิบัติเฉพาะทางในอาชีพที่ตนเองสนใจ และใช้เทคนิคการวางแผนผังความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้านวิชาชีพ เช่น “เป็นคนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การควบคุมตนเอง ความมุ่งมั่น ตั้งใจไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีไหวพริบบริภาณ เห็นคุณค่าในอาชีพ และการมีความสุขในงานหรืออาชีพที่เลือก” สมาชิกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า

หากการเป็นนักปฏิบัติที่ดีด้านอาชีพ ไม่มีคุณลักษณะต่าง ๆ ตามที่สมาชิกรับรอง จะส่งผลกระทบต่อชีวิตการทำงานด้านอาชีพมากนักน้อยเพียงใด และจัดการแก้ไขอย่างไร

ผลการเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Osbrone (2014), Hackett (2006) และ Raabe et al. (2006) ที่ศึกษา พบว่า การเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพ โดยใช้ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลเชิงพุทธิปัญญาด้านอาชีพ ทฤษฎีการเรียนรู้ในการให้การศึกษาด้านอาชีพ และทฤษฎีอาชีพด้านปัญญาสังคม สามารถเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำเครื่องมือแบบวัดกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพไปใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในการสำรวจตนเองเพื่อกำหนดแนวทางการเลือกอาชีพ และรับรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตนว่ามีความเหมาะสมกับงานประเภทใด

1.2 สามารถนำการปรึกษากลุ่มด้านอาชีพเพื่อเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพไปใช้กับนักศึกษากลุ่มวิทยาลัยการอาชีพและอาชีวศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่นักศึกษากลุ่มวิทยาลัยการอาชีพกำลังเป็นที่ต้องการของแรงงานในประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพจังหวัดนครราชสีมา ภายหลังจาก 3 เดือน 6 เดือน เพื่อประเมินคุณภาพของการปรึกษากลุ่มว่ามีความคงทนมากน้อยเพียงใด และนักศึกษากลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษากับนักศึกษาที่เข้าเรียนต่อสายอาชีพของวิทยาลัยตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้นักศึกษาได้เห็นแนวทางหรือกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพในแต่ละสาขาวิชาชีพที่นักศึกษาเลือกเรียน

เอกสารอ้างอิง

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2558). *ทฤษฎีการพัฒนาการทางอาชีพ*. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

Dunning, D. (2010). *10 Essential career success strategies*.

<https://www.personalbrandingblog.com/10-essential-career-success-strategies>.

Hackett, G. (2006). Social cognitive career theory. In J. H. Greenhaus & G.A. Callahan Eds.), *Encyclopedia of Career Development*. (pp. 750-754). Sage. <http://dx.doi.org/10.1037/0000339-003>

Krumboltz, J. D. (1996). A learning theory of career counseling. In M.L. Savichas & W.B. Walsh (Eds.), *Handbook of Career Counseling Theory and Practice*. (pp. 55-81).

Davies-Black. <https://psycnet.apa.org/record/1996-97970-005>

- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1996). Career development from a social cognitive prospective. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career Choice and Development* (3rd ed.). (pp. 373-416). Jossey-Bass.
- Osborne, L.K. (2014). Using a cognitive information processing approach to group career counseling with visually impaired veterans. *The Professional Counselor (TPC)*, 4(2), 150-158.
<https://tpcjournal.nbcc.org/wp-content/uploads/2014/04/Pages-150-158-Osborne-PDF.pdf>
- Peterson, G. W.; Sampson, J. P., J.; Reardon, R. C., & Lenz, J. G. (1996). A Cognitive information processing approach to career problem solving and decision-making. In D. Brown, L. Brook & Associates (Eds.), *Career Choice and Development* (3rd ed.). (pp. 423-467). Jossey-Bass.
- Raabe, B., Frese, M., & Beehr, T. A. (2007). Action regulation theory and career self-management. *Journal of Vocational Behavior*, 70(2), 297-311. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.10.005>
- .....

การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

DEVELOPING THE MODEL OF GROUP COUNSELING FOR ENCHANCING PUBLIC MIND OF UNGERGRATE STUDENTS IN BANGKOK

Received: Feb 26, 2023

Revised: May 20, 2023

Accepted: May 28, 2023

*อุมาภรณ์ สุขารมณ

*Umaporn Sucaromana

*ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*Department of Psychology of Education Ramkhamhaeng University

*Corresponding Author, E-mail: Umaporn.s@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา (2) เพื่อประเมินผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental design) โดยตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยด้านตนเอง, ปัจจัยด้านครอบครัว, ปัจจัยด้านเพื่อน, ปัจจัยด้านสถานศึกษา, ปัจจัยด้านชุมชน/สังคม และปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยี และตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสาธารณะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เป็นนักศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเฉพาะทางเทคโนโลยีหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 20 คน แล้วสุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน เป็นนักเรียนชาย 10 คน นักเรียนหญิง 10 คน กลุ่มทดลองมีนักเรียนจำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย 5 คน และนักเรียนหญิง 5 คนโดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง, ควบคุมคุณภาพ และใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่อง แบบวัดจิตสาธารณะของนักศึกษา และแบบวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา และรูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group counseling) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดและการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนในการปรึกษากลุ่ม หลังการให้คำปรึกษากลุ่ม และระยะติดตามผล การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาคำปรึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันประกอบด้วย (1) การ

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ การให้คำปรึกษากลุ่ม

วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาจิตสาธารณะของนักศึกษา พบว่า จิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คะแนนปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนักศึกษา ปัจจัยด้านเพื่อนมีมากที่สุด ($\bar{x}=4.54$, S.D.=0.47) นอกจากนี้ คะแนนจิตสาธารณะของนักศึกษา พบว่าภาพรวมคะแนนจิตสาธารณะของนักศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=4.41$, S.D. = 0.39)

2. การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีต่าง ๆ ของการให้การปรึกษาประกอบด้วย ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่ม 5 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบกวนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มการรู้คิดและพฤติกรรม

3. การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

3.1 จิตสาธารณะของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่ม หลังเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่มและหลังติดตามผลมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 จิตสาธารณะของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่ม หลังร่วมการให้การปรึกษากลุ่มและหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าจิตสาธารณะของนักศึกษากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Abstract

Research titled Developing the Model of Group Counseling for Enhancing Public Mind of Undergraduate Students in Bangkok aimed to (1) develop a group counseling model to enhance students' public mind, and (2) assess the effects of using the group counseling model to strengthen the students' public mind. Quasi experimental design was used. The variables in this research consisted of the independent variables and dependent variables. The factors such as oneself, family, friends, university, the community/ society, and the media and technology were included in the independent variables. In addition, the dependent variable was the public mind. The sample consisted of undergraduate students at government universities excluding Rajabhat Universities. They were divided into two groups, namely the experimental group and the control group, 10 people each. In each group consisted of 10 males, and 10 females. Therefore, the experimental group consisted of 10 students (5 males and 5 females). This group participated in group counseling to strengthen their public mind. The control group also consisted of 10 students (5 males and 5 females), and was not consulted to strengthen the public mind. The instruments were developed, and validated to collect the data. The questionnaire was used to assess the level of their public

mind, to identify the factors that affect their public mind, and to develop the model of counseling group in order to strengthen the public mind for undergraduate students. All the data were analyzed using a ready-made program to analyze structural integrity and to analyze basic statistical values. Descriptive statistics including percentage, mean average, and standard deviation were used to describe the sample. A Confirmatory Factor Analysis was in addition applied.

The results of the research were:

1) It was found that the factor scores related to the public mind among undergraduate students, friend factors were the highest ($\bar{x} = 4.54$, $SD = 0.47$). In addition, it was found that the overall student's public mind score was at a high level ($\bar{x} = 4.41$, $SD = 0.39$).

2) The researcher applied concepts and techniques of various counseling theories, including 5 groups of counseling theories; namely, Person-centered group counseling theory, Optimistic group counseling theory, Behaviorism group counseling theory, Interpersonal communication analysis group counseling theory, and the Cognitive and Behavioral group counseling theory.

3) A study on the effect of using a group counseling model to enhance the public mind of students in Bangkok can be summarized as follows:

3.1 The public mind of the experimental group students receiving group counseling after participating in group counseling, and after follow-up, significantly greater increase than those of before participating in group counseling at the .01 level.

3.2 The public mind of the experimental group students receiving group counseling after participating in group counseling and after follow-up, significantly increase than those of control students who did not receive group counseling at the .01 level.

Keywords: Public mind, Group counseling

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กล่าวถึง สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทยในด้านคุณธรรมและจริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559, น. 63-67) ได้ระบุความมีจิตสาธารณะไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาไว้ว่า เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และแนวทางในการพัฒนาคือ ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ

นอกจากนั้นแล้วกระทรวงศึกษาธิการจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านของจิตสาธารณะด้วยเช่นกัน โดยจะเห็นจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557, น. ญ-ฎ) ที่ได้ระบุจิตสาธารณะไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดระบุไว้ว่า ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ที่จัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยความสำคัญของการมีจิตสาธารณะนั้น อยู่ที่การปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะ ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดการเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง นำไปสู่สังคมที่พัฒนาขึ้น (พรทิพย์ มนตรีวงศ์, 2554, น. 18) ซึ่งถ้าสามารถปลูกฝังส่งเสริม หรือพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะทำให้ลดปัญหาที่เกิดการเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณสมบัติต่าง ๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและ ประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาขึ้น (วิโรจน์ เฉลยสุข, 2561, น. 55)

จากแผนการศึกษาแห่งชาติตลอดจนถึงความสำคัญของการปลูกฝังจิตสาธารณะในเยาวชนไทยนั้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการและพัฒนาด้านศึกษาให้แก่เยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้แก่วัยรุ่น ซึ่งนับได้ว่าเป็นวัยที่มีความสำคัญวัยหนึ่งของมนุษย์ จากขั้นตอนพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน ในช่วงวัยรุ่น (13 – 21 ปี) ขั้นตอนนี้เป็นเครื่องหมายการเปลี่ยนจากการเป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ และเป็นจุดเปลี่ยนที่ “ในสิ่งที่คนๆ นั้นเป็น” ได้พบกับ “คนที่สังคมคาดหวังให้เขาเป็น” ในขั้นตอนนี้ คนหนุ่มสาวจะได้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก (Erik Erikson's Theory of Psychosocial Development, 2019) ซึ่งจากทฤษฎีของอีริกสันเชื่อว่า หากวัยรุ่นมีการจัดการในขั้นตอนนี้ ก็จะมีความรู้สึกถึงชัยชนะซึ่งบางครั้งหมายถึงความแข็งแกร่งของอัตตาหรือคุณภาพของอัตตา หากมีการจัดการในขั้นตอนนี้ไม่ดี ก็จะมีความรู้สึกถึงความไม่เพียงพอของพัฒนาการ พัฒนาการของวัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นหลายด้าน ทำให้ต้องมีการปรับตัวหลายด้านพร้อม ๆ กัน จึงเป็นวัยที่เกิดปัญหาได้มาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในช่วงวัยนี้คือ การเกิดเอกลักษณ์แห่งตนเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้วัยรุ่นก้าวผ่านเข้าสู่ผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ โดยการสร้างเอกลักษณ์แห่งตนมีความมั่นคงมากขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย หากวัยรุ่นปรับตัวได้สำเร็จก็จะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาตนเอง เกิดเป็นบุคลิกภาพที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตต่อไป (ธิดารัตน์ แยมน์ม, 2558, น. 37) อีกทั้งในด้านของจริยธรรมของนักศึกษานี้ พวกเขาจะค้นพบจริยธรรมเมื่อเขาอายุถึงวัยดังกล่าวนี้ (Spano, 2004)

จากความสำคัญของการพัฒนาการของวัยรุ่นที่ส่งผลไปสู่ผู้ใหญ่ขึ้นเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งหากมีการปลูกฝังค่านิยมที่ดีด้านจิตสาธารณะให้แก่เด็กวัยรุ่น ก็จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตสำนึกให้เด็กวัยรุ่นมีความเข้าใจสิ่งแวดลอมต่าง ๆ รวมถึงชุมชนรอบ ๆ ตัว และเห็นความสำคัญของตนเอง มีความ

รับผิดชอบที่จะพัฒนาสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กนักเรียนที่เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งจะเป็นช่วงที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี เพราะเป็นวัยที่มีพลังในการสร้างสรรค์และส่งเสริมสังคม โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยนั้นมักมีการรวมกลุ่มและมีกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย และแตกต่างกันอย่างมากมาย หากมีการปลูกฝังและพัฒนาด้านจิตสาธารณะในนักศึกษา ก็จะมีผลต่อการเติบโต และก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะต่อสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและมั่นคง

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวของจิตสาธารณะนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของจิตสาธารณะและมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ที่มีอายุอยู่ช่วงอายุ 18-20 ปี โดยตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสันนั้นอยู่ในขั้นที่ 5 ความมีเอกลักษณ์หรือความสับสนในเอกลักษณ์ (Identity VS Role confusion) และในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนานักศึกษาโดยผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะ นักศึกษาอยู่ในช่วงที่มีพัฒนาการที่เด่นชัดทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ศรีัญญา อธิชิตะ, 2553, น. 8) ดังนั้น การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group counseling) จึงเป็นกระบวนการที่สามารถสร้างสัมพันธภาพแห่งความเข้าใจ ความไว้วางใจ ความอบอุ่น การยอมรับนับถือ มีการสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ทำให้วัยรุ่นเกิดความเข้าใจ และเอื้อให้เกิดบรรยากาศของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้วัยรุ่นมีโอกาสแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ รวมทั้งแก้ข้อสงสัยต่าง ๆ ของตนเอง สามารถตั้งคำถามและแสดงความคิด ความรู้สึก ภายใต้อาจารย์อยู่ เข้าใจถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ เพื่อให้เข้าใจได้ว่า ตนเองนั้นมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม และส่งเสริมสังคมในด้านต่าง ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” ในการพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษากลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-centered group counseling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มการรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive behavior group counseling) และทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล (Transactional analysis group counseling) นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาจำนวน 540 คน และทำสนทนากลุ่ม (Focus group) ช่วงภายหลังการทดลอง ทั้งนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่ นักศึกษา ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาและวิเคราะห์จิตสาธารณะของนักศึกษาโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเฉพาะทางเทคโนโลยีหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา โดยนำผลการศึกษาในระยะที่ 1 มาประยุกต์ใช้กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการพัฒนาและประเมินผลรูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะป็นประโยชน์ในการพัฒนาความร่วมมือของคนรุ่นใหม่และเสริมสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม พร้อมทั้งจะพัฒนาและสร้างเสริมสังคมให้พัฒนาไปในทางที่ดีเป็นอันดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา
2. เพื่อประเมินผลของการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. หลังการทดลองและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลของจิตสาธารณะในนักศึกษาที่ได้รับการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. จิตสาธารณะของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะหลังการทดลองและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

จิตสาธารณะที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาจิตสาธารณะของนักศึกษาที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น และเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 จึงส่งผลให้การทำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะจะจัดทำในลักษณะออนไลน์ในรูปแบบ Google meet จำนวน 9 ครั้ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเฉพาะทางเทคโนโลยีหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งมีจำนวน 101,553 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 ซึ่งใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะ เป็นนักศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเฉพาะทางเทคโนโลยีหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 540 คน (Yamane, 1973, pp. 580-581) ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังนี้

- 1.1 การสุ่มมหาวิทยาลัย สุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยเฉพาะทางเทคโนโลยีหรือมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพ มหานครทั้ง 6 แห่ง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple

random sampling) มาจำนวน 3 มหาวิทยาลัย ได้มหาวิทยาลัยที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.2 ทำการสุ่มคณะฯ ในแต่ละมหาวิทยาลัย ได้มหาวิทยาลัยละ 3 คณะฯ

2. กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ได้จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากนักศึกษาที่มีคะแนนความสุขตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาและสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 20 คน จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 20 คน แล้วสุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน เป็นนักเรียนชาย 10 คน นักเรียนหญิง 10 คน กลุ่มทดลองมีนักเรียนจำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย 5 คน และนักเรียนหญิง 5 คนโดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น พฤติกรรมของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากกระบวนการรับรู้ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และวิจารณ์ มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อบุคคล ทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก การมีจิตที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบ ต่อเรื่องของส่วนรวม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวมที่เป็นสาธารณะใช้สิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลบำรุงรักษาของสาธารณะ เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหาสาธารณะเหล่านั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และเชื่อในพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติช่วยเหลือสาธารณะ ร่วมกันกับผู้อื่นโดยใช้กระบวนการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง มีการลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกับคนในสังคมโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยนำแนวคิดจิตสาธารณะและพัฒนาแบบวัดจาก พรทิพย์ มนตรีวงศ์ (2554) โดยจิตสาธารณะดังกล่าวนี้ สามารถแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบได้แก่

1.1 การใช้ หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาในการตระหนักถึงการใช้อย่างเหมาะสม การรักษาทริพย์สินที่เป็นของส่วนรวม การดูแลรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติให้เกิดความชำรุดเสียหาย โดยแสดงออกดังนี้

1.1.1 ดูแลรักษาสิ่งของเมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ

1.1.2 ลักษณะของการใช้ คือ ใช้อย่างเหมาะสมอย่างประหยัด และทะนุถนอม ตลอดจนช่วยกันดูแลรักษา มีการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ การถือเป็นที่ในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม

1.2 การถือเป็นที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนักศึกษาถึงการมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ในการดูแลรักษาของส่วนรวมในมหาวิทยาลัย ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ตามวิสัยที่ตนสามารถทำได้ โดยแสดงออกดังนี้

1.2.1 ทำตามหน้าที่ และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด ตลอดจนร่วมมือ กระทำเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา หรือ ช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

1.2.2 มีการดูแลสาธารณสมบัติ รับผิดชอบต่อจะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม คอยสอดส่องดูแลสาธารณสมบัติของส่วนรวม โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟฟ้าที่ให้ความสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้าที่เป็นของส่วนรวม โดยใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

1.3 การเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของนักศึกษาถึงการเคารพสิทธิในการใช้ของใช้ส่วนรวม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น โดยแสดงออกดังนี้

1.3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

1.3.2 แบ่งปัน และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของใช้ส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือ ผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้

โดยแบบวัดจิตสาธารณะนี้เป็นแบบมาตราประเมินค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย จำนวน 40 ข้อ ซึ่งนักศึกษาที่ได้คะแนนสูงจากแบบวัดนี้แสดงว่าเป็นวัยรุ่นที่มีจิตสาธารณะสูง เป็นแบบวัดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะจิตสาธารณะในนักศึกษา

2. ปัจจัยด้านตนเอง หมายถึง นักศึกษาตอนปลายมีความคิด พิจารณาและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน และเจตคติต่อจิตสาธารณะ

2.1 การรับรู้ความสามารถของตน หมายถึง การที่นักศึกษามีการคิด พิจารณา ไตร่ตรองได้ว่าตนมีความสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด

2.2 เจตคติต่อจิตสาธารณะ หมายถึง การที่นักศึกษามีความคิดเห็นและมีรับผิดชอบต่อสังคม เป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน

3. ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง บทบาทของครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อแม่ในการหล่อหลอมรูปแบบด้านพฤติกรรมทางสังคมของนักศึกษา และนักศึกษาจะให้ความสนใจที่มีความคล้ายคลึงกันกับพ่อแม่ในรูปแบบด้านพฤติกรรมของพวกเขา ซึ่งประกอบด้วย แบบอย่างจากพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

3.1 แบบอย่างจากพ่อแม่ หมายถึง การที่เด็กวัยรุ่นได้เห็นการกระทำ ทศนคติของพ่อแม่แล้วเกิดการเรียนรู้และจึงกระทำพฤติกรรมตามอย่าง

3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับการอบรม สั่งสอน ชี้แนะ สนับสนุน ผ่านบิดามารดาในด้านต่าง ๆ ทำให้เด็กวัยรุ่นให้มีการรู้จัก ไตร่ตรอง วิเคราะห์ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ความรู้ และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสังคมนั้น ๆ เพื่อให้วัยรุ่นทำตอนปลายในสิ่งที่ถูกต้อง

4. ปัจจัยด้านเพื่อน หมายถึง การที่นักศึกษามีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีอายุใกล้เคียงกัน มีกลุ่มสังคมของตนเองที่มีความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด ที่คล้ายกัน มีการปรับตัวเข้าหากันเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน มีการร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย แบบอย่างจากเพื่อน และสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อน

4.1 แบบอย่างจากเพื่อน หมายถึง การที่นักศึกษาเห็นการกระทำของนักศึกษาในกลุ่มเดียวกันแล้วเกิดการกระทำตามพฤติกรรมนั้น ๆ ตามอย่างเพื่อน

4.2 สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อน หมายถึง การที่นักศึกษามีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องเรียน เรื่องส่วนตัว เรื่องเกี่ยวกับสังคมนอกข้าง รวมถึงมีการร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

5. ปัจจัยด้านสถานศึกษา หมายถึง การที่วัยรุ่นตอนปลายได้รับการเรียนรู้อย่างมีระเบียบแบบแผนของสังคมนั้น ๆ ผ่านตัวแทนของหน่วยงานที่จัดการการเรียนรู้อย่างมีมาตรฐานตามรูปแบบทางสังคม โดยจะได้รับการอบรม สั่งสอน ชี้แนะ สนับสนุน แนะนำ และตลอดจนมีการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย แบบอย่างจากอาจารย์ การปลูกฝังจากอาจารย์ และสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษาและอาจารย์

5.1 แบบอย่างจากอาจารย์ หมายถึง การที่วัยรุ่นปล่อยให้เห็นการกระทำของครูอาจารย์ ในการช่วยเหลือและส่งเสริมสังคม แล้วมีพฤติกรรมกระทำตาม

5.2 การปลุกฝังจากอาจารย์ หมายถึง การที่ครูอาจารย์มีการอบรมให้นักศึกษามีความรู้ทาง วิชาการ มีความเข้าใจสังคมในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและช่วยเหลือสังคม

5.3 สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ หมายถึง การที่นักศึกษามีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับครูอาจารย์ของตนเองในด้านต่าง ๆ และการที่ได้ก้าวร่นเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมกับสถานศึกษานั้น ๆ

6. ปัจจัยด้านชุมชน/สังคม หมายถึง การที่นักศึกษามีความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์และร่วมกิจกรรมทาง สังคมต่าง ๆ กับผู้คนและสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ ประกอบด้วย แบบอย่างจากบุคคลสำคัญในชุมชน/สังคม

6.1 แบบอย่างจากบุคคลสำคัญในชุมชน/สังคม หมายถึง การที่นักศึกษาได้พบเห็นการกระทำ ของบุคคลในชุมชน และกระทำตามพฤติกรรมนั้น ๆ รวมถึงการที่นักศึกษาได้ให้ความร่วมมือกันกับสมาชิกใน ชุมชนในการทำกิจกรรมในแต่ละด้านเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนนั้น ๆ

7. ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยี หมายถึง การที่นักศึกษามีการเรียนรู้พฤติกรรมในสังคมจากสื่อต่าง ๆ เช่น รายการทีวี นิตยสาร วิทยุ เว็บไซต์ เพลง และภาพยนตร์ อีกทั้งยังรู้จักใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ ในการสื่อสาร ประกอบด้วย การใช้สื่อ

7.1 การได้รับข้อมูลจากสื่อออนไลน์ หมายถึง การที่นักศึกษาได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และ สามารถใช้อุปกรณ์การสื่อสารออนไลน์ได้ เช่น อินเทอร์เน็ต และสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเปิดรับข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำเสนอข้อมูลภายในกลุ่มของตนเอง และระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ประกอบด้วย การได้รับข้อมูลจากสื่อออนไลน์และเรียนรู้ข่าวสารต่าง ๆ ผ่านสื่อเหล่านั้น

8. การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา หมายถึง การกำหนดกรอบในการผสมผสานทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ในการให้การปรึกษากลุ่มโดยมีเป้าหมายเพื่อ พัฒนาจิตสาธารณะประกอบด้วยด้านการใช้ ด้านการถือเป็นหน้าที่ และด้านการเคารพสิทธิ โดยมี 3 ขั้นตอนการให้การปรึกษากลุ่ม ดังนี้

8.1 ขั้นเริ่มต้น ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพและชี้แจงวัตถุประสงค์ กฎระเบียบ การมีส่วนร่วมของ สมาชิกในการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา โดยผู้วิจัยมีบทบาทในการเป็นผู้ เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกกลุ่มและประยุกต์ใช้ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็น ศูนย์กลาง (Person-centered group counseling) ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มการรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive behavior group counseling) และทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสาร ระหว่างบุคคล (Transactional analysis group counseling) เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้สึกลดภัยและ สามารถเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การใช้คำถามปลายเปิด การฟังด้วยความ ใส่ใจ การอธิบาย การทำให้เกิดความกระจ่างและการสรุป

8.2 ขั้นดำเนินการในการให้การปรึกษากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิด ทฤษฎีและเทคนิค ต่าง ๆ ของทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง โดยเทคนิคที่ใช้ประกอบด้วย การฟังอย่างใส่ใจ การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข แผนผังความคิด สถานการณ์จำลอง เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม ทฤษฎีการให้คำปรึกษา กลุ่มการรู้คิดและพฤติกรรม โดยเทคนิคที่ใช้ประกอบด้วย การเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน สถานการณ์จำลอง การแบ่งปันประสบการณ์ และทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเทคนิคที่ใช้ จะประกอบด้วย การวิเคราะห์โครงสร้าง การวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ การวิเคราะห์บทบาทชีวิต สถานการณ์จำลอง

8.3 ขั้นสรุป ภายหลังจากให้การปรึกษากลุ่มแต่ละครั้ง ผู้วิจัยให้นักศึกษาช่วยกันสรุปและเปิดโอกาสซักถามแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และอภิปรายของการเข้าร่วมรูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

การดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดจิตสาธารณะของนักศึกษา
2. แบบวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา
3. รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดจิตสาธารณะของนักศึกษา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence) (วรรณิ์ แกมเกตุ, 2549, น. 216-217)
2. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษารูปแบบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันจิตสาธารณะของนักศึกษา
3. ค่าสถิติวัดระดับความเหมาะสมพอดี (Goodness of fit measure) ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้ตรวจสอบความตรงของโมเดลเป็นภาพรวมทั้งโมเดล มิใช่การตรวจสอบเฉพาะค่าพารามิเตอร์แต่ละตัวเหมือนค่าสถิติสองประเภทแรก ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistics) ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (Goodness of fit index = GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted goodness of fit index = AGFI) ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root mean square residual = RMR) ดัชนีเชิงเปรียบเทียบ (Normal fit index = NFI) ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (Root mean square error of approximation = RMSEA) และ ใช้สถิติ t-test ในการเปรียบเทียบการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา โดยการให้การปรึกษากลุ่มในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 คือ จิตสาธารณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าคะแนนปัจจัยที่สัมพันธ์กับจิตสาธารณะของนักศึกษาปัจจัยด้านเพื่อนเรื่องแบบอย่างจากเพื่อนมีมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54, S.D. = 0.47$) ลำดับต่อมาได้แก่ปัจจัยด้านสื่อ/และเทคโนโลยี เรื่องการใช้สื่อ ($\bar{x} = 4.51, S.D. = 0.52$) ปัจจัยด้านสถานศึกษาการปลูกฝังจากอาจารย์ ($\bar{x} = 4.51, S.D. = 0.47$) ปัจจัยด้านสถานศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ ($\bar{x} = 4.46, S.D. = 0.51$) ปัจจัยด้านชุมชน/สังคมแบบอย่างจากบุคคลสำคัญในชุมชน/สังคม ($\bar{x} = 4.42, S.D. = 0.57$) ปัจจัยด้านเพื่อนสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษากับเพื่อน ($\bar{x} = 4.38, S.D. = 0.55$) ปัจจัยด้านครอบครัวแบบอย่างจากพ่อแม่

$\bar{x}$ ($x = 4.37$, S.D. = 0.53) ปัจจัยด้านตนเองการรับรู้ความสามารถของตนเอง ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.59) ปัจจัยด้านสถานศึกษาแบบอย่างจากอาจารย์ ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.59) ปัจจัยด้านครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.65) และ ปัจจัยด้านตนเองเจตคติต่อจิตสาธาณะ ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.59) คะแนนจิตสาธาณะของนักศึกษา พบว่าภาพรวมคะแนนจิตสาธาณะของนักศึกษาภาพรวม ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.39) โดยคะแนนจิตสาธาณะของนักศึกษาด้านการใช้ ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.49) และด้านการถือเป็นหน้าที่ ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.51) มีมากที่สุด และคะแนนจิตสาธาณะของนักศึกษาด้านการเคารพสิทธิ ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.53) เป็นลำดับถัดมา

2. การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีต่าง ๆ ของการให้การปรึกษา ประกอบด้วย ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่ม 5 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบกวนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มการรู้คิด และพฤติกรรม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการและขั้นยุติการให้การปรึกษากลุ่ม

3. การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธาณะของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 19 สิงหาคม 2564 – 16 กันยายน 2564 และติดตามผลเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2564 สรุปได้ดังนี้

3.1 จิตสาธาณะของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่ม หลังเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่มและหลังติดตามผลมีจิตสาธาณะเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

3.2 จิตสาธาณะของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่ม หลังร่วมการให้การปรึกษากลุ่มและหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นกว่าจิตสาธาณะของนักศึกษากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลของการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษา รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธาณะของนักศึกษาเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 541 คน มีคะแนนจิตสาธาณะโดยรวมในระดับ และคะแนนจิตสาธาณะ 9 ด้าน อยู่ในระดับ ได้แก่ ปัจจัยด้านตนเอง ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านชุมชน สังคม และปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีส่งผลต่อการใช้, การถือเป็นหน้าที่ และการเคารพสิทธิ ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีวิจิตรา มีนังว และคณะ (2563) ได้ศึกษา กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธาณะของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธาณะอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์ พบว่าการเสริมสร้างจิตสาธาณะของวัดและชุมชน ในพื้นที่สาธาณะอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์มีการสร้างกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธาณะ โดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน วัด บ้าน โรงเรียน และภาครัฐโดยเน้นการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และปลูกฝังจิตสำนึกในการทำความดี ด้วยการนำหลักธรรมสังคหัตถ์ 4 เข้ามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับ จินตนา กาญจนวิสุทธิ์ (2564) ทำการวิจัย แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธาณะของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่านิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีความคิดเห็นต่อจิตสาธาณะโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับสูงสุดไปต่ำสุดตามลำดับ คือ ด้านความรับผิดชอบ

ต่อสังคม รองลงมาด้านความรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามลำดับ เนื่องจาก ปัจจัยด้านตนเอง, ปัจจัยด้านครอบครัว, ปัจจัยด้านชุมชน สังคม ได้ส่งผลต่อนิสิต และเมธาวิ จำเนียร (2561) ก็ได้ทำการศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน โดยกล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้และความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร ซึ่งก็คือประชาชนทุกคนในสังคม การนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล เรื่องราวต่าง ๆ อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชน กล่าวคือ การมีบทบาทในการให้ความรู้ นำเสนอข่าวสารข้อมูลสำคัญต่อประชาชน การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความบันเทิงใจในแก่คนในสังคม โดยเฉพาะในปัจจุบัน สื่อมวลชนในรูปแบบของออนไลน์สามารถเข้าถึง และมีผลต่อความรู้ ความเชื่อ และการกระทำตามของผู้รับสาร โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งบางครั้งอาจจะขาดการรู้เท่าทันสื่อ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนอาจส่งผลเสียต่อตัวเองและสังคมได้สถาบันสื่อมวลชนควรหันมากระตุ้นให้เยาวชนมีจิตสาธารณะต่อสังคมซึ่งสามารถทำได้หลายทาง ได้แก่ การกระตุ้นผ่านการจัดกิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อดีของจิตสาธารณะ เป็นกระบอกเสียงการทำกิจกรรมที่ดีต่อสังคม การนำเสนอข่าว ละคร สารคดี ในรูปแบบรายการต่าง ๆ ที่ชี้ให้เห็นข้อดีของจิตสาธารณะต่อสังคม เป็นต้น โดยที่เข้าถึงกลุ่มเยาวชนได้เป็นอันดับ 1 ในปัจจุบันนี้ คงหนีไม่พ้น “สื่อใหม่” หรือ “สื่อออนไลน์” โดยเฉพาะการรับข้อมูลข่าวสารจากสมาร์ตโฟนที่เยาวชนทุกคนมี ดังนั้น การรณรงค์การมีจิตสาธารณะในเยาวชนควรใช้สื่อใหม่มาช่วยสนับสนุนของ Sirittom Srijumnong et al. (2015) ก็ทำการศึกษา Developing public mind curriculum for lower secondary school classes using contemplative education methods พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อผู้เรียนจะส่งผลต่อระดับจิตสาธารณะต่อครอบครัว สถานศึกษา และสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกับ Supawan Lekwilai et al. (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Effects of Using Public Mind Enhancement Model on Bachelor of Education Students at Phranakhon Rajabhat University พบว่า การจัดแผนการเรียนเรื่องจิตสาธารณะ ส่งผลต่อปัจจัยจิตสาธารณะต่อตนเองเพิ่มขึ้น

จิตสาธารณะ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การใช้ 2) การถือเป็นที่ และ 3) การเคารพสิทธิ จากการวิจัยพบว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม คะแนนจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นและมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอองการ หรันเต๊ะ (2562) ซึ่งกล่าวถึง “ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” ว่า หลังการทดลองเด็กและเยาวชน มีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลอง และกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม มีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าคะแนนของกลุ่มควบคุม วีรชัย คำธ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องจิตสาธารณะจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการวัด จิตสาธารณะการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในกรุงเทพมหานคร” โดยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตกรุงเทพมหานคร มีจิตสาธารณะการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม มี 3 องค์ประกอบ 33 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ความตั้งใจที่จะอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม มี 14 ตัวบ่งชี้ 2) การถือเป็นที่ในการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม มี 12 ตัวบ่งชี้ และ 3) การเคารพสิทธิผู้อื่นในการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม มี 7 ตัวบ่งชี้ และได้เกณฑ์มาตรฐานการวัดจิตสาธารณะการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรม จำนวน 2 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ของนักศึกษาสายครู และนักศึกษาไม่ใช่สายครู ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่าจิตสาธารณะมีหลายองค์ประกอบในการชี้วัดและเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาหรือปลูกฝังขึ้นได้

2. หลังการทดลองและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลของจิตสาธารณะในนักศึกษาที่ได้รับการใช้รูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลอง

(1) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 1 การให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาเรื่อง การปฐมนิเทศ สร้างสัมพันธภาพ และการให้ข้อมูลในวันที่ 18 พฤษภาคม 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีในการให้การปรึกษากลุ่ม 2. เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกอบอุ่น คุ้นเคยและไว้วางใจผู้ให้คำปรึกษา 3. เพื่อให้นักศึกษาทราบวัตถุประสงค์ กฎระเบียบ สถานที่ ช่วงเวลา ระยะเวลา จำนวนครั้งที่จะรับคำปรึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและบทบาทหน้าที่ของผู้ให้คำปรึกษาและนักศึกษา 4. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ 5. เพื่อให้นักศึกษามีการเปิดใจพร้อมที่จะมีการพัฒนาตนเองในการดำเนินการกลุ่มครั้งนี้พบว่า นักศึกษามาพร้อมกันตามเวลาและสถานที่ที่นัดหมาย โดยผู้วิจัยกล่าวทักทาย แนะนำตัว สอบถามเรื่องราวทั่ว ๆ ไปของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกผ่อนคลายและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยปฐมนิเทศนักศึกษา โดยแนะนำตัวเอง บอกชื่อกลุ่ม วัตถุประสงค์ ขั้นตอนระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม จำนวนครั้ง สถานที่ในการทำกลุ่ม และบอกข้อตกลงในการเข้ากลุ่ม โดยเฉพาะการรักษาความลับ แล้วดำเนินการทำกิจกรรมแผนผังความคิด (Mind map) ในเรื่อง “จิตสาธารณะมีลักษณะอย่างไร” เพื่อให้นักศึกษาวัยรุ่นได้รู้จักเกี่ยวกับตนเองว่าตัวเราคือใครและรู้ว่าจิตสาธารณะในการดำเนินชีวิตของเรานั้นแท้จริงแล้วมีสาเหตุจากอะไร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตนเองและนำตนเองไปสู่จิตสาธารณะของตนเอง โดยการให้นักศึกษาวัยรุ่นได้วิเคราะห์ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง ทั้งในส่วนที่ดีและสิ่งที่ต้องการปรับปรุง ผู้วิจัยสรุปเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมผู้วิจัยจึงนัดหมายนักศึกษาวัยรุ่นครั้งต่อไปพร้อมทั้งกล่าวปิดกลุ่ม

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษามาตรงตามเวลานัดหมาย ให้ความสนใจ ใส่ใจในกิจกรรมกลุ่มมีการซักถามและร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ขณะนักศึกษาเล่าข้อดี ข้อควรปรับปรุงของตนเองให้นักศึกษามีความตั้งใจในการฟัง เห็นใจ ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในข้อดีและข้อควรปรับปรุงของนักศึกษาแต่ละคน ทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง มีความรู้สึกมองเห็นปัญหา และอยากจะทำปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม

(2) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 2 การให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านการใช้เรื่อง สาธารณะสมบัติส่วนรวม ร่วมกันรักษาดูแลในวันที่ 21 พฤษภาคม 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้นักศึกษารู้จักวิธีการใช้และการดูแลรักษาสาธารณะสมบัติอย่างรู้คุณค่า พร้อมทั้งนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมผู้วิจัยเปิดกลุ่มโดยทักทายและทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาในครั้งที่ 1 กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ กำหนดเป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการติดตามผลการประเมินที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ยังชี้แจงขั้นตอนการดำเนินกลุ่ม บทบาทของผู้วิจัย บทบาทของนักศึกษา และระยะเวลาในการดำเนินกลุ่ม

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาได้พบการขาดจิตสาธารณะ ของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และรู้ถึงผลเสียของการกระทำดังกล่าว ซึ่งนักศึกษาจึงได้ร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยจุดประกายให้นักศึกษาได้ทบทวนความรู้สึกของตนเองและเล่าประสบการณ์ให้นักศึกษาได้ร่วมรับรู้ แสดงออกให้เห็นบรรยากาศของความเป็นหนึ่งเดียวกันและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จากนั้นนักศึกษาได้เปิดเผยความคิด ความรู้สึกของตนเองทางด้านลบและด้านบวกมากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้ช่วยกันพิจารณาตนเองในการปรับเปลี่ยนมุมมองและหาทางเลือกให้กับตนเอง หลังจากนั้นให้นักศึกษาให้กำลังใจนักศึกษาซึ่งกันและกัน

(3) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 3 การให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการใช้ของนักศึกษาเรื่อง เรารักชมมหาวิทยาลัยในวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญและการเห็นคุณค่าของรูปแบบการใช้งานของส่วนรวม 2) เพื่อให้ นักศึกษาทราบลักษณะของการใช้สาธารณะสมบัติในมหาวิทยาลัยตลอดจนการใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอมผู้วิจัยกล่าวทักทายนักศึกษา และทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาในครั้งที่ 2 และกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการใช้ เพื่อพัฒนาการรับรู้เหตุการณ์ โดยการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปเหตุการณ์ในกิจกรรมได้ตรงกับความเป็นจริง

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาความกระตือรือร้นและการใส่ใจในการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอมและการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม ผลพบว่า นักศึกษาได้เสนอประสบการณ์ของตนเองในการดูแลหรือทำลายสาธารณะสมบัติของมหาวิทยาลัย และผลที่จะเกิดขึ้นมาของแนวทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและคนรอบข้าง นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการกำหนดข้อดีหรือข้อเสียของความเชื่อช่วยให้บุคคลลดความรู้สึกกังวล และความเชื่อที่บิดเบือน ตลอดจนความคิดทางลบได้

(4) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 4 การให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการถือเป็นหน้าที่ของนักศึกษาเรื่องทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบในวันที่ 28 พฤษภาคม 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการทำตามหน้าที่และ เคารพกฎระเบียบที่กำหนดไว้ในมหาวิทยาลัย 2) เพื่อให้ นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนและอาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ความเต็มใจผู้วิจัยกล่าวทักทายนักศึกษา และทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาในครั้งที่ 3 ละกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกลุ่มการให้การปรึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการถือเป็นหน้าที่เพื่อพัฒนาการรับรู้เหตุการณ์ โดยการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปเหตุการณ์ในกิจกรรมได้ตรงกับความเป็นจริง

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นและการใส่ใจในข้อซักถามในการให้การปรึกษาด้านการทำหน้าที่หน้าที่ เป็นพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อการแสดงออก ในบทบาท ของความเป็นนักศึกษา ที่มุ่งปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวม ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ได้แก่ มีส่วน ร่วมกับการจัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนหรือสถานศึกษาที่จัดขึ้น รับผิดชอบต่อสะอาดห้องเรียน เมื่อพบอุปสรรคการเรียน การสอน หรือสาธารณะสมบัติในห้องเรียนที่เสียหาย นักศึกษาจะแจ้งอาจารย์เพื่อซ่อมแซมแก้ไข อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ตักเตือน บอกกล่าวเพื่อน ๆ เมื่อเพื่อนกระทำการสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม เช่น การทิ้งขยะ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย การเสริมสร้าง เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการถือเป็นหน้าที่ของนักศึกษา ผู้วิจัยใช้เทคนิคอภิปรายกลุ่มในกลุ่ม (Group Discussion) โดยให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยฝึกการแสดงออกทางด้านความคิด ฝึกความกล้าพูดอย่างเปิดเผยส่งเสริมให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่

(5) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 5 การให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการถือเป็นหน้าที่เรื่อง รับผิดชอบต่อจะทำบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ในวันที่ 1 มิถุนายน 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. 1) เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประวัติบุคคลที่ทำดีและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม 2) เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำแบบอย่างประวัติบุคคลทำดีและทำประโยชน์เพื่อ

ส่วนรวมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองผู้วิจัยกล่าวทักทายนักศึกษา และทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการให้การศึกษาในครั้งที่ 4 และกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกลุ่มการให้การศึกษาเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะในด้านการกระทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาการรับรู้เหตุการณ์ โดยการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปเหตุการณ์ในกิจกรรมได้ตรงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ยังชี้แจงขั้นตอนการดำเนินกลุ่ม บทบาทของผู้วิจัย บทบาทของนักศึกษา และระยะเวลาในการดำเนินกลุ่ม

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันผ่านเทคนิคการอภิปรายกลุ่มโดยฝึกการแสดงออกทางด้านความคิด ฝึกความกล้าพูดอย่างเปิดเผยส่งเสริมให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเทคนิคการให้ตัวแบบ (Modeling Technique) เป็นกระบวนการซึ่งนักศึกษาเรียนรู้จากการสังเกตและการเลียนแบบ ผู้วิจัยสามารถนำการเป็นตัวแบบด้านการกระทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมไปใช้เป็นเครื่องมือในการสอนที่ทรงพลังมากที่สุดประการหนึ่ง ซึ่งตัวแบบจะต้องเป็นผู้ที่แสดงออกถึงความคิดและพฤติกรรมที่มีจิตสาธารณะที่อาสาทำบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม

(6) ผลการดำเนินการให้การศึกษา กลุ่ม ครั้งที่ 6 การให้การศึกษา กลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านการเคารพสิทธิของนักศึกษา เรื่องไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนในวันที่ 4 มิถุนายน 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยการแสดงออกของตนเองและผู้อื่นถึง การใช้ของส่วนรวม หรืออยู่ร่วมกันในสถานศึกษา การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน และ ไม่ปิดโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้นผู้วิจัยกล่าวทักทายนักศึกษา และทบทวนถึงการเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการให้การศึกษาในครั้งที่ 5 และเข้าร่วมการให้การศึกษา กลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านการเคารพสิทธิของนักศึกษาโดยการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปเหตุการณ์ในกิจกรรมได้ตรงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ยังชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการกลุ่ม บทบาทของผู้วิจัย บทบาทของนักศึกษา และระยะเวลาในการดำเนินกลุ่ม

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่าเขาได้เรียนรู้อะไรและที่สำคัญคือการบอกให้ผู้อื่นได้ทราบว่ามีความคิดและความรู้สึกอะไรเกิดขึ้นกับเขาในปัจจุบันผ่านเทคนิคการจัดสถานการณ์ให้มีความคล้ายคลึงกับความเป็นจริง เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้และสัมผัสความรู้สึกจริง ๆ ในสถานการณ์ที่จำลองขึ้น โดยเทคนิคดังกล่าวผู้วิจัยได้ใช้การเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการให้นักศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาในชีวิตจริงของนักศึกษา มีความเป็นตัวของตัวเองในการคิดแก้ไขปัญหา เกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมือแก้ไขปัญหาให้มีความเหมาะสมก่อให้เกิดความรู้ ความสามารถและทักษะในการวิเคราะห์ จัดการ และใช้หลักการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการประเมินผลการแก้ไขปัญหา เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

(7) ผลการดำเนินการให้การศึกษา กลุ่ม ครั้งที่ 7 การให้การศึกษา กลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านการเคารพสิทธิของนักศึกษาเรื่อง การแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ทรัพย์สินส่วนรวมในวันที่ 8 มิถุนายน 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น 2) เพื่อให้นักศึกษารู้ถึงสิทธิของตนเองต่อสาธารณะสมบัติมากผู้วิจัยกล่าวต้อนรับนักศึกษาและให้นักศึกษาทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมการให้การศึกษา กลุ่มเสริมสร้างจิตสาธารณะครั้งที่ผ่านมา ต่อมาผู้วิจัยให้นักศึกษาทั้งหมดช่วยกันคิดลักษณะการแสดงออกของตนเองและผู้อื่นในการใช้ของส่วนรวม หรืออยู่ร่วมกันใน

สถานศึกษา การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวม โดยผู้วิจัยอธิบายประกอบให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และซักถามในประเด็นที่สงสัยให้เข้าใจตรงกัน

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษารับรู้การแสดงออกของตนเองและ ผู้อื่นถึงการใช้ของส่วนรวม หรืออยู่ร่วมกันในสถานศึกษา การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น ได้แก่ ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เข้าแถวรอคิวเมื่อรับเอกสารหรือสิ่งของจากอาจารย์ การรู้จักแบ่งปันของใช้ส่วนรวมให้กับ เพื่อนและผู้อื่น การปิดเสียงโทรศัพท์ เมื่ออยู่ในห้องเรียน เพื่อไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มก่อนที่ตนเองจะนำเสนอผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟังอย่างใส่ใจเป็นการแสดงถึงการให้ความใส่ใจ เพื่อรับรู้ถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของนักศึกษาและมีการตอบรับอย่างเหมาะสม การรับฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับทั้งในเรื่องราวและความเป็นบุคคลของนักศึกษาในกลุ่มโดยไม่มีเงื่อนไข มีความจริงใจต่อกันเทคนิคสะท้อนความรู้สึกเทคนิคการทำให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างชัดและเทคนิคเน้นความเข้าใจโดยอยู่กับสภาพเหตุการณ์ ปัจจุบันผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนับสนุนเพื่อให้ผู้มารับบริการปรึกษาเกิดความเข้าใจในตนเอง

(8) ผลการดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ครั้งที่ 8 การยุติให้การปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาเรื่อง ปัจฉิมนิเทศในวันที่ 11 มิถุนายน 2564 เวลา 13.00 – 14.00 น. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนประสบการณ์ที่ได้จากการให้คำปรึกษากลุ่ม รวมทั้งให้นักศึกษาได้ให้กำลังใจซึ่งกันและกันหลังจากได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเข้ารับคำปรึกษากลุ่มในครั้งนี้ 2) เพื่อให้นักศึกษาได้สรุปประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม 3) เพื่อยุติการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาจิตสำนึกของนักศึกษาผู้วิจัยขอให้นักศึกษาทบทวนเรื่องราวจากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกครั้งที่ผ่านมา ลำดับต่อมาผู้วิจัยบอกถึงวัตถุประสงค์ของการเข้ากลุ่มในครั้งนี้เพื่อทำการยุติการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลเพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันหลังการ เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก โดยผู้วิจัยใช้ทักษะการฟังและทักษะการถามเพื่อให้นักศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็น

ผลจากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า นักศึกษาได้พูดถึงสิ่งที่ตนเองได้รับจากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก และตนเองได้รับประสบการณ์อะไรจากการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในครั้งนี้บ้าง ต่อมาสมาชิกทุกคนได้สรุปสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้การจัดการความคิดที่ไม่ สมเหตุสมผลที่ส่งผลถึงพฤติกรรมของตนเอง และการเปลี่ยนความคิดจากความคิดที่ไม่ สมเหตุสมผล มาเป็นความคิดที่สมเหตุสมผล อันส่งผลไปถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟัง เทคนิคการตั้งคำถาม การสะท้อน และเทคนิคการสรุปของ Corey (2000, pp. 245-255) โดยการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มในช่วงสุดท้ายหรือการปัจฉิมนิเทศเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีการสำรวจความรู้สึกของตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ ก่อนที่จะแยกจากกันในช่วงสุดท้ายรวมถึงเพื่อที่จะให้นักศึกษาได้มีโอกาสกล่าวถึง ความรู้สึกที่ค้างคาใจ รวมไปถึงการกล่าวขอบคุณและกล่าวอำลาซึ่งกันและกัน

3. จิตสำนึกของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกหลังการทดลองและเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

บทสรุป

การให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ด้วยการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มการรู้คิดและพฤติกรรม และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแบบบูรณาการตามแนวทางการทฤษฎีดังกล่าวจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการช่วยพัฒนาและเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. แบบวัดเรื่องจิตสาธารณะควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้นักศึกษามีความเข้าใจและพัฒนาตนเองเรื่องจิตสาธารณะ
2. ควรติดตามผลคะแนน จิตสาธารณะ ของนักศึกษา หลังจากได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มไปแล้ว 3 เดือน 6 เดือน เพื่อติดตามความคงทน และการดำเนินชีวิตเรื่องจิตสาธารณะของนักศึกษา
3. ปัจจัยด้านตนเอง ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และเจตคติต่อจิตสาธารณะ ของนักศึกษา ควรนำมาสร้างโปรแกรมเพื่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าว
4. ควรมีการศึกษาเรื่องจิตสาธารณะเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น
5. ควรมีการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 1) การใช้ 2) การถือเป็นหน้าที่ และ 3) การเคารพสิทธิ เพื่อได้ข้อมูล และพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่มต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายจ่าย จากรายได้มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเภทมหาวิทยาลัย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา กาญจนวิสุทธิ. (2564). แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 47(1), 99-118.
- ธิดารัตน์ แยมณี. (2558). *ปัจจัยทางชีวิตสังคมที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR). http://lsswu.ac.th:8991/exlibris/aleph/a22_1/apache_media/LDFX9D5CDN33GIFQRX932E7DPYHHQS.pdf
- พรทิพย์ มนตรีวงศ์. (2554). *การพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการให้คำปรึกษากลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา]. Burapha University Institutional Repository (BUU IR). https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files//48924841/title.pdf
- เมธาวี จำเนียร. (2561). การสื่อสารเพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน. *Humanities and Social Sciences*, 35(2), 49-63.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2549). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (Research methodology in behavioral science)*. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิโรจน์ เฉลยสุข. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. SNRU e-Thesis. https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=58632233102
- วีระชัย คำธ (2559). อิทธิพลของโครงการพัฒนาเสริมสร้างจิตพฤติกรรมที่มีต่อจิตสาธารณะการอนุรักษ์มรดกศิลปกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ศรีวิจิตรา มีนาจัว, รวีโรจน์ ศรีคำภา, และพรหมเรศ แก้วโสภา. (2563). กระบวนการเสริมสร้างจิต สาธารณะของวัดและชุมชนในพื้นที่สาธารณะอำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์. *Journal of Graduate Studies Review Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Phrae Campus.*, 6(1), 1-13.
- ศรีัญญา อธิชิตะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR). http://ir.swu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/922/Saranya_l.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2563). นักศึกษารวม 2563 ภาคเรียนที่ 1 ใน สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด https://data.mhesi.go.th/dataset/b26d853a-947e-4644-afba-66e6dc391c3c/resource/39e769a5-4c6b-44b2-b543-a4cdb88eee8c/download/univ_std_11_01_2563.xlsx
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2559). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557 - 2558. (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- โองการ หรันเต๊ะ, ดวงณี จงรักษ์ และณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ. (2019). ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดปัตตานี. *KKU Research Journal (Graduate Studies) Humanities and Social Sciences*, 7(2), 71-84.
- Corey, G. (2000). *Theory and practice of group counseling*. (5th ed.). Wadsworth/Thomson Learning.
- Erik Erikson's Theory of Psychosocial Development (2019). The Psychology Notes HQ: Online Resources for Psychology Students. <https://www.psychologynoteshq.com/erikerikson/>
- Spano, S. (2004). Stages of Adolescent Development. *ACT for youth upstate center of excellence*. Cornell University, Family Life Development Center. https://www.actforyouth.net/resources/rf/rf_stages_0504.pdf
- Sirithorn Srijumnon, Pissamai Sri-ampai and Jiraporn Chano. (2015). Developing public mind curriculum for lower secondary school classes using contemplative education methods. *Educational Research and Reviews*, 10(16), 2387-2399. <http://www.academicjournals.org/ERR>
- Supawan Lekwilai, Kannaphat Nithiwaraphakul, Piyalak Akkararat. (2020). Effects of using public mind enhancement model on bachelor of education students at Phranakhon Rajabhat University. *Solid State Technology*, 63(4), 599 – 608.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper and Row.

การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL STRATEGIES ON ADAPTIVE LEADERSHIP TO ENHANCE WORK MANAGEMENT IN DISRUPTIVE WORLD FOR SUB-DIVISION'S DIRECTOR OF DEPARTMENT OF CHILDREN AND YOUTH, THE MINISTRY OF SOCIAL DEVELOPMENT AND HUMAN SECURITY

Received: Nov 18, 2021

Revised: Feb 20, 2022

Accepted: Feb 28, 2022

^{1*}ณัฐภัทร อินทรปรีดา ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ³พงษ์พรรณ เกิดพิทักษ์

^{1*}Nataphat Intaraprida ²Prasarn Malakul Na Ayudhaya ³Pongpan Kirdpitak

^{1*–3}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*–3}Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, E-mail: Nataphat.i@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน 3) เพื่อประเมินผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยเปรียบเทียบการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล และ 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ใช้ในการศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน จำนวน 106 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random by sampling) จากผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกองส่วนกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่เข้าร่วมการทดลอง ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ที่มีคะแนน การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา และสามารถเข้าร่วมการวิจัย แล้วสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 15 คน เข้าร่วมการทดลองการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางจิตวิทยา ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน การบริหารจัดการงาน โลกแห่งความผันผวน หัวหน้าหน่วยงาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานกรมกิจการเด็กและเยาวชน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยรายด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ส่วนด้านการวางแผนงาน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ประกอบด้วยแนวคิดทางจิตวิทยา 4 แนวคิด ได้แก่ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน 6 ประการ ได้แก่ (1) การมองภาพองค์รวม (2) การกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน (3) การสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน (4) การรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ (5) การมอบหมายงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ และ (6) การรับฟังความเห็นจากผู้ปฏิบัติ 3) การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กลุ่มทดลอง หลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับความพึงพอใจ พบว่าหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the work management in disruptive world for sub-division's director, 2) to develop the psychological strategies on adaptive leadership to enhance work management in disruptive world, 3) to evaluate the result of the use of psychological strategies on adaptive leadership to enhance work management in disruptive world for sub-division's director, and 4) to study the satisfaction of the sub-division's director toward the psychological strategies on adaptive leadership to enhance work management in disruptive world. Participants included 2 groups. The first group used for studying the work management in disruptive world consisted of 106 persons multi stage sampled from population. The second group used for participating in the experiment consisted of 15 persons, simple random sampled from the first group with the score of work management in disruptive world lower than twenty – fifth percentile and could attend the experiment.

The research results were as follows : 1) the total mean score of work management in disruptive world was average while dimensions of work management namely human resource management and resource and budget management were average while the planning dimension was high; 2) the psychological strategies on adaptive leadership to enhance work management in disruptive world for sub-division's director included psychological concepts, and techniques of metacognition, systematic thinking, communication , and team work. The work management in disruptive world comprised 6 qualities (1) Big picture, (2) identify the adaptive challenge, (3) regulate distress, (4) maintain disciplined attention, (5) give the work back to the people, and (6) protect leadership voice from below; 3) the work management in disruptive world for sub-division's director of experimental group after the experiment and after the follow up were significantly higher than before the experiment at the 0.1 level; and 4) the results from focus group report of the experimental group showed that they were highly satisfied with the psychological strategies on adaptive leadership to enhance work management in disruptive world.

Key words: Psychological strategies, Adaptive leadership, Work management, Disruptive world, Sub-division's director

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์โลกในปัจจุบันเป็นสถานการณ์ของโลกแห่งความผันผวน (Disruptive World) หรือ VUCA world มีองค์ประกอบแห่งความผันผวน 4 ประการ คือ (1) สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Volatility) (2) สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน (Uncertainty) (3) สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง (Complexity) และ (4) สถานการณ์ที่คลุมเครือไม่ชัดเจน (Ambiguity) ซึ่งเป็นความปกติแบบใหม่หรือวิถีชีวิตใหม่ (New normal) (Parween & Deepak, 2019, pp. 3-4) โดยมีสาเหตุหลักจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด (Disruptive Technology) เป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 ซึ่งมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การภาคธุรกิจ องค์การหรือหน่วยงานราชการ หรือองค์การต่าง ๆ ทางสังคม และชีวิตประจำวัน โดยสภาวะแวดล้อมการทำงานของโลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนมีอาจคาดการณ์ได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, น. 4) ซึ่งสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนนี้เป็นความท้าทายต่อการบริหารจัดการงานขององค์การใน 5 ประการ (Parween & Deepak, 2019) ดังนี้ (1) ความท้าทายจากเทคโนโลยีสร้างความผันผวนให้กับภาคอุตสาหกรรมในการแข่งขันด้านผลประโยชน์ (2) ความท้าทายจากโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดเป็นข้อตกลงของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชาชน (3) ความท้าทายจากทรัพยากรพลังงาน เนื่องจากทรัพยากรพลังงานลดลงทั่วโลก องค์การต้องบริหารการใช้พลังงานซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน (4) ความท้าทายทางสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นประชาธิปไตย การจัดการทางสังคมเน้นการกระจายอำนาจ กระจายความเจริญจากเมืองสู่ท้องถิ่น (5) ความท้าทายด้านประชากร เป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านทางประชากร องค์การจึงมีความหลากหลายในด้านแรงงาน ต้องออกแบบแนวทางการทำงานร่วมกับกลุ่มคนรุ่นใหม่

จากความท้าทายของสถานการณ์ของโลกแห่งความผันผวนดังกล่าว นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้เสนอแนวคิดการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยต้องเตรียมความพร้อมบุคคลที่เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย (1) มีวิสัยทัศน์ (2) มีความเข้าใจ (3) มีความชัดเจน และ (4) มีความฉับไวและยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน (Lawrence, 2013; Bennett & Lemoine, 2014; Wolfe, 2016; Nadler, 2020) อีกทั้ง Armstrong (2017, p. 1) ระบุว่าภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนถูกออกแบบมาโดยเฉพาะเพื่อสนับสนุนภาวะผู้นำของบุคคลและองค์การในบริบทของโลกแห่งความผันผวน

สำหรับองค์การภาครัฐของไทยมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการงานขององค์การให้รองรับต่อสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนดังกล่าว โดยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทย 4.0 มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐด้วยระบบดิจิทัล (Digital service) (สุรพงษ์ มาลี, 2562, น. 9) และมีแผนการปฏิรูประบบราชการเน้นการกระจายอำนาจโดยการถ่ายโอนภารกิจเพื่อให้บริการภาครัฐมีคุณภาพ ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่าง ๆ มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ทั้งนี้แผนปฏิรูปประเทศไทย 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560, น. 3) กำหนดแนวปฏิบัติของข้าราชการไทยต้องปรับเปลี่ยน 4 ประการ คือ (1) เปลี่ยนแปลง (Change) คือ การก้าวออกจากกรอบความคิดและวิธีการทำงานแบบเดิม พร้อมท้าทายสิ่งใหม่ แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล (2) ประสานการทำงานร่วมกัน (Collaboration) เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกันทั้งระหว่างหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐกับเอกชน และหน่วยงานรัฐกับประชาชน (3) ปัญญาสร้างสรรค์ (Creative) ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเลิศ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ

สร้างความประทับใจและการมีส่วนร่วมจากประชาชน และ (4) ปลอดคอร์รัปชัน (Corruption free) สร้างภาค
ราชการที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ และมีคุณธรรม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นองค์การ
ภาครัฐ มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกิจการเกี่ยวกับการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ และ
ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 94 ก 1)
มีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับจากสังคม ในสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนนั้น การบริหารจัดการงาน
ในเชิงรุกที่เน้นความสามารถในการคาดการณ์และกำหนดกลยุทธ์ หรือมาตรการเชิงป้องกันได้ล่วงหน้า
สามารถพลิกผันความท้าทายของสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนให้เป็นประโยชน์ในกิจการเกี่ยวกับเด็ก
และเยาวชนได้กลายเป็นท้าทายต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน

จากสภาพปัญหาและความท้าทายในการบริหารจัดการงานของหัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการ
เด็กและเยาวชนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อ
เสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดทาง
จิตวิทยาประกอบด้วยแนวคิดอภิปัญญา แนวคิดการคิดเชิงระบบ แนวคิดการสื่อสาร และแนวคิดการ
ทำงานเป็นทีม กับรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมหรือกิจกรรมของภาวะผู้นำ
การปรับเปลี่ยน 6 ประการ คือ (1) การมองภาพองค์รวม (See big picture) (2) การกำหนดประเด็นความ
ท้าทายการปรับเปลี่ยน (Identify the adaptive challenge) (3) สร้างบรรยากาศและแรงจูงใจการทำงาน
แบบท้าทายการปรับเปลี่ยน (Regulate Distress) (4)การรักษาวินัย ความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Maintain
disciplined attention) (5) การมอบหมายงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ (Give the work back to the people)
(6) การรับฟังความเห็นจากผู้ปฏิบัติ (Protect leadership from below) (Northouse, 2016, pp. 260 -
261) เป็นกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนในการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผัน
ผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการ
เด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการ
งานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์
3. เพื่อประเมินผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการ
บริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยเปรียบเทียบการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน
ของหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนก่อนทดลอง หลังการ
ทดลอง และหลังการติดตามผล
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงาน ที่มีต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการ
ปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลอง

สมมติฐานการวิจัย

หัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน มีการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนในระยะหลังการทดลองและระยะหลังติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

นิยามศัพท์และนิยามปฏิบัติการ

1. การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน หมายถึง หลักและกระบวนการของผู้นำหรือหัวหน้าหน่วยงานในการกำหนดทิศทาง การวางแผน กำหนดมาตรการ ออกแบบกระบวนการ งาน วิธีการ จัดระบบกำลังคนทั้งในเชิงหน้าที่ความรับผิดชอบและความผูกพันในองค์กร และทรัพยากรต่าง ๆ มีระบบการติดตามการดำเนินงาน การปรับเปลี่ยนงานเมื่อเผชิญกับภาวะความท้าทายของสถานการณ์โลกแห่งความผันผวน 4 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันรวดเร็ว ไม่แน่นอน ซับซ้อนสูง และ คลุมเครือ แตกต่างจากเดิมที่เคยเป็นมา เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานหรือองค์กรให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าประสงค์ขององค์กร ในการบริหารจัดการงาน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการวางแผนงาน (2) ด้านการบริหารงาน (3) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และ (4) ด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ

2. กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน หมายถึง แผนงานการปฏิบัติทางจิตวิทยาตามแนวพฤติกรรมของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทางจิตวิทยา 4 แนวคิด คือ (1) อภิปัญญา (Metacognition) (2) การคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) (3) การสื่อสาร (Communication) และ (4) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยกระบวนการภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ประกอบด้วยพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ 6 ประการ ได้แก่ (1) การมองภาพองค์รวม (Big picture) (2) การกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน (Identify the Adaptive Challenge) (3) การสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจการทำงานเชิงท้าทายการปรับเปลี่ยน (Regulate Distress) (4) การรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Maintain Disciplined Attention) (5) การมอบหมายงานแก่ผู้ปฏิบัติ (Give the Work back to the People) และ (6) การรับฟังความเห็นจากผู้ปฏิบัติงาน (Protect Leadership Voices from Below)

3. หัวหน้าหน่วยงาน หมายถึง ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ดำรงตำแหน่งประเภทอำนวยการระดับต้นหรือดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการระดับชำนาญการพิเศษ หรือระดับชำนาญการที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกอง มีบทบาทเป็นผู้นำของหน่วยงาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการนำหน่วยงาน การบังคับบัญชา กำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญสูงมากในการบริหารหน่วยงาน ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่ยากมาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4. กรมกิจการเด็กและเยาวชน หมายถึง ส่วนราชการเทียบเท่ากรม ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กและครอบครัว โดยการกำหนดนโยบาย มาตรการ กลไก ส่งเสริมและสนับสนุนภาครัฐและภาคเอกชน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการที่กำหนด เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีพื้นฐาน (Basic Mixed methods designs) โดยใช้รูปแบบ Exploratory Sequential Mixed Methods Design (Creswell, 2012: 69)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน จำนวน 142 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จำนวน 106 คน (2) กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำ การปรับเปลี่ยน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสามารถเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบวัดการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open-end Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .72 - .91 และค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งหมดเท่ากับ .99 ที่ได้จากการทดลองใช้ (try out) แบบวัดดังกล่าวกับหัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 30 คน

2.2 กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00

การดำเนินการตามกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง จำนวน 8 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน และกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดจิตวิทยา 4 แนวคิด ได้แก่ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม และรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน 6 กิจกรรม ได้แก่ การมองภาพองค์รวม การกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน การมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติ การรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน และการรับความเห็นของผู้ปฏิบัติ

ครั้งที่ 2 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการวางแผนงาน โดยใช้กิจกรรมการมองภาพองค์รวม และกิจกรรมการกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน และใช้เทคนิค SWOT analysis & TOWS matrix วงจรกระบวนการของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน วงจรแก้ปัญหาของแนวคิดอภิปัญญา เทคนิคปฏิบัติการสนาม เทคนิคการคิดเชิงระบบ เทคนิคการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และตารางวิเคราะห์ความท้าทายการปรับเปลี่ยนของแนวคิดภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน

ครั้งที่ 3 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการบริหารงาน ด้วยกิจกรรมการมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติ ใช้เทคนิควงจรกระบวนการของแนวคิดภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน วงจรแก้ปัญหาตามแนวคิดอภิปัญญา เทคนิคการคิดเชิงระบบ เทคนิคการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และเทคนิคการพัฒนาทีมงานของ Tuckman

ครั้งที่ 4 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการบริหารงาน ด้วยกิจกรรมการรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ ใช้เทคนิคปฏิบัติการสนามตามแนวคิดภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน วงจรแก้ปัญหาของอภิปัญญา การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ เทคนิคการคิดเชิงระบบ เทคนิคการพัฒนาทีมงานของ Tuckman

ครั้งที่ 5 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านบริหารทรัพยากรบุคคล ด้วยกิจกรรมการสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน ใช้แนวคิดความรู้ในอภิปัญญา และใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วงจรกระบวนการของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน เทคนิคการคิดเชิงระบบ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ การพัฒนาทีมงาน

ครั้งที่ 6 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลด้วยกิจกรรมการรับความเห็นของผู้ปฏิบัติ ใช้เทคนิคเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต การบริหารจัดการคนบนฐานคิดความรู้ในอภิปัญญา วงจรกระบวนการของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการพัฒนาทีมงานตามรูปแบบของ Tuckman

ครั้งที่ 7 การเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ด้วยกิจกรรมการมองภาพองค์กรรวม และกิจกรรมการรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ ใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ วงจรกระบวนการของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ตารางวิเคราะห์ความท้าทายตามแนวคิดภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน เทคนิคการคิดเชิงระบบ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการพัฒนาทีมงานตามรูปแบบของ Tuckman

ครั้งที่ 8 ปัจฉิมนิเทศ สรุปผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการนำไปปฏิบัติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (1) วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน และกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ นิยามปฏิบัติการ (2) การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อวิเคราะห์จากการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) และค่าความเที่ยง (Reliability) แบบวัดการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานวิเคราะห์จากการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายลักษณะการแจกแจงของคะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน

2) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตาม

3) ตรวจสอบการกระจายตัวของข้อมูล (Normality Test) ของการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของกลุ่มทดลอง ด้วยสถิติ Shapiro-Wilk Test และทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนในการวัด (Assumption of Compound Symmetry) ซึ่งผลการทดสอบพบว่าลักษณะการกระจายตัวของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบข้อมูลด้วยสถิติ Non-Parametrics

4) วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันโดยรวม และรายด้านของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผลเป็นรายคู่ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched Pairs Signed Rangs Test

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาวิเคราะห์ Content Analysis เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนของกลุ่มทดลอง

5. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และดำเนินการตามข้อกำหนดของคณะกรรมการดังกล่าว

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน จำนวน 106 คน พบว่าการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝัน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยด้านการวางแผนงานอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝัน ของหัวหน้าหน่วยงาน รายด้าน และโดยรวม (n=106)

การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝัน	Max	Min	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านการวางแผนงาน	5.00	1.33	3.47	.81	มาก
ด้านการบริหารงาน	5.00	1.33	3.40	.74	ปานกลาง
ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล	4.67	1.83	3.25	.75	ปานกลาง
ด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ	5.00	1.50	2.99	.74	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.75	1.71	3.28	.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันของหัวหน้าหน่วยงานในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 106 คน พบว่า ค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันโดยรวมของหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.28$, $SD = .69$) และเมื่อพิจารณาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันรายด้าน พบว่าหัวหน้าหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.40$, $SD=.74$, $\bar{x}=3.25$, $SD=.75$ และ $\bar{x}=2.99$, $SD=.74$) ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันด้านการวางแผนงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.47$, $SD=.81$)

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความฝันของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ประกอบด้วยการศึกษาและประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยาสำคัญ 4 แนวคิด ได้แก่ 1) อภิปัญญา 2) การคิดเชิงระบบ 3) การสื่อสาร และ 4) การทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนโดยใช้กิจกรรมที่มุ่งเน้น (1) การมองภาพองค์รวม (2) การกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน (3) การมอบหมายงาน (4) การรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ (5) การสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน และ (6) การรับความเห็นของผู้ปฏิบัติ โดยผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อนำไปใช้ในการเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ทำให้หัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจ มีความชัดเจน และ มีความฉับไวและยืดหยุ่น ตามหน้าที่ความรับผิดชอบงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงาน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณมากยิ่งขึ้น

3. การประเมินผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

3.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามประเมินผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลค่าเฉลี่ย คะแนนการบริหารจัดการงาน ในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน รายด้าน และโดยรวม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล (n=15)

การบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน	กลุ่มทดลอง								
	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			หลังการติดตามผล		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านวางแผนงาน	3.30	.97	ปานกลาง	4.67	.25	มากที่สุด	4.60	.39	มากที่สุด
ด้านบริหารงาน	3.26	.89	ปานกลาง	4.60	.30	มากที่สุด	4.55	.32	มากที่สุด
ด้านบริหารทรัพยากรบุคคล	3.26	.86	ปานกลาง	4.65	.18	มากที่สุด	4.73	.28	มากที่สุด
ด้านบริหารทรัพยากรและงบประมาณ	3.17	1.03	ปานกลาง	4.57	.18	มากที่สุด	4.55	.22	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.25	.91	ปานกลาง	4.62	.13	มากที่สุด	4.61	.15	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า หัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยรวมก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$, $SD = .91$) หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, $SD = .13$) และ ($\bar{x} = 4.61$, $SD = .15$)

3.2 การเปรียบเทียบคะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน โดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน โดยรวมและรายด้าน ของกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล เป็นรายคู่ ด้วยสถิติ Wilcoxon matched paired signed ranks test (n = 15)

การบริหารจัดการ งานในโลกแห่ง ความผันผวน	ก่อน การทดลอง		หลัง การทดลอง		หลัง การติดตามผล		เปรียบเทียบช่วงเวลา	Z	p
	Med	IQR	Med	IQR	Med	IQR			
ด้านการวางแผน งาน	3.00	2.00	4.66	.50	4.83	.67	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	3.082**	.002
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	3.048**	.002
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	.414	.679
ด้านบริหารงาน	3.16	1.00	4.66	.50	4.50	.50	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	3.236**	.001
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	3.173**	.002
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	.537	.591
ด้านบริหาร ทรัพยากรบุคคล	3.16	1.17	4.66	.33	4.83	.50	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	3.325**	.001
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	3.329**	.001
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	1.224	.221
ด้านบริหาร ทรัพยากรและ งบประมาณ	3.16	1.17	4.50	.17	4.50	.17	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	3.183**	.001
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	3.154**	.002
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	.318	.751
โดยรวม	3.00	1.33	4.66	.17	4.62	.21	หลังการทดลอง-ก่อนการทดลอง	3.295**	.001
							หลังการติดตามผล-ก่อนการทดลอง	3.233**	.001
							หลังการติดตามผล-หลังการทดลอง	.760	.447

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน โดยรวมของหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหลังการทดลองและหลังการติดตามผลไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงาน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ หลังการทดลองและหลังการติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติระดับ .01 ส่วนการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน หลังการทดลองและหลังการติดตามผลทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มทดลองด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ(Focus Group) พบว่ามีความพึงพอใจมาก จากการอภิปรายให้เหตุผลโดยสรุปว่า กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ซึ่งประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยา 4 แนวคิด คือ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม กับกิจกรรมตามแนวคิดของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน 6 กิจกรรม เป็นประโยชน์ต่อหัวหน้าหน่วยงานในฐานะผู้นำในการขับเคลื่อนภารกิจตามหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านการวางแผนงาน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ในสถานการณ์ความผันผวน 4 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความไม่แน่นอน มีความซับซ้อนสูง และมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ของหน่วยงาน ส่วนราชการ และกลุ่มเป้าหมายหรือภาคส่วนผู้รับบริการ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน จำนวน 106 คน พบว่าการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยด้านการวางแผนงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าหน่วยงานที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และดำรงตำแหน่งในระดับชำนาญการพิเศษ อีกทั้งการบริหารราชการของกรมกิจการเด็กและเยาวชนมีการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติราชการสู่แผนงานของหน่วยงาน ดังนั้น หัวหน้าหน่วยงานจึงมีการสั่งสมความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านการวางแผนงานในระดับดีมาก ส่วนการบริหารจัดการงานอีก 3 ด้าน ยังมีคะแนนระดับปานกลาง จึงทำให้โดยรวมการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดภาวะผู้นำสำหรับโลกแห่งความผันผวน (VUCA Leader) ตามแนวคิดของ Johansen. (2011), Lawrence. (2013), Bennett & Lemoine (2014), Wolfe. (2016), Nadler. (2020), ดนุวิธ. (2561) และสิริยา. (2561) คือ มีวิสัยทัศน์ มีความเข้าใจ มีความชัดเจน มีความมุ่งมั่นและยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยน จึงเห็นได้ชัดเจนว่ากรมกิจการเด็กและเยาวชน จำเป็นต้องมีนโยบายการพัฒนาหัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกองเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน เพื่อให้มีความพร้อมในการเผชิญกับสถานการณ์ความผันผวน ที่เป็นวิถีชีวิตใหม่ (New normal) ของโลกในอนาคต

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ประกอบด้วยการศึกษาและประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยาสำคัญ 4 แนวคิด ได้แก่ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม กับกิจกรรมตามรูปแบบภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน 6 กิจกรรม คือ การมองภาพองค์รวม การกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน การมอบหมายงาน กิจกรรมการรักษาวิสัยทัศน์ความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน และกิจกรรมการรับความเห็นของผู้ปฏิบัติ โดยการจัดกิจกรรมพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน มีขั้นตอนการพัฒนา 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเริ่มต้น 2) ขั้นดำเนินการ 3) ขั้นสรุป และประเมินผล ดังนี้

1) ขั้นเริ่มต้น

การชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ ข้อตกลง วิธีการ กิจกรรม เกี่ยวกับกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในสถานการณ์โลกแห่งความผันผวน

2) ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยนำแนวคิดและกระบวนการของกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนมาดำเนินการเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน 4 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการวางแผนงาน ในกิจกรรมการมองภาพองค์รวม และกิจกรรมการกำหนดประเด็นความท้าทายการปรับเปลี่ยน โดยใช้แนวคิดและเทคนิคของ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในบริบทของโลกแห่งความผันผวนในมิติของความ

ท้าทายและความเสี่ยง ในการวางแผนงานที่รองรับกับความผันผวน อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความชัดเจนในเป้าหมาย วิธีการ ผลสัมฤทธิ์ และยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้

(2) ด้านการบริหารงาน ในกิจกรรมการมอบหมายงาน และกิจกรรมการรักษาวินัยความใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยใช้แนวคิดและเทคนิคของอภิปัญญา และการคิดเชิงระบบ ในการออกแบบกระบวนการงาน และใช้ความรู้ในอภิปัญญาเกี่ยวกับคน งาน และกลยุทธ์ เทคนิคการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการทำงานเป็นทีมในการมอบหมายงาน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดพลังร่วมจากภายในหน่วยงานและจากภาคส่วนต่าง ๆ ทางสังคมในการขับเคลื่อนภาระงานให้บรรลุผลตามแผนงานที่วางไว้

(3) ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ในกิจกรรมการสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานแบบท้าทายการปรับเปลี่ยน และกิจกรรมการรับความเห็นของผู้ปฏิบัติ โดยใช้แนวคิดและเทคนิคของอภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ และการพัฒนาทีมงาน ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการด้วยความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีความหลากหลาย และเชื่อมโยงระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานกับการจัดสรรสิ่งจูงใจ ส่งผลให้เกิดทีมงานคุณภาพ และความผูกพันต่อทีมงาน หน่วยงาน และองค์กร

(4) ด้านการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ในกิจกรรมการมองภาพองค์กรรวม และกิจกรรมการรักษาวินัยใส่ใจมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยใช้แนวคิดอภิปัญญาในองค์ประกอบประสบการณ์ในอภิปัญญา การคิดเชิงระบบ และการทำงานเป็นทีมในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หลักการ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และใช้การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างหุ้นส่วนทางสังคมในการระดมทรัพยากรที่จำเป็นรองรับกับสถานการณ์ความผันผวน โดยยังคงดำรงอยู่ในหลักการของธรรมาภิบาล

3) ชั้นสรุปและประเมินผล

สรุปและประเมินผลการเรียนรู้โดยให้สมาชิกในกลุ่มได้นำเสนอและร่วมกันสะท้อนการเรียนรู้ โดยการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการเข้าร่วมกิจกรรมตามกลยุทธ์ทางจิตวิทยา แนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนในแต่ละครั้ง รวมทั้งการร่วมกันสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการเรียนรู้ พร้อมเปิดโอกาสให้ซักถาม และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง และผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้จากการสังเกตการณ์ให้ความสนใจความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าหน่วยงาน

3. ผลการประเมินผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน

3.1 หัวหน้าหน่วยงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชนที่ได้รับกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน มีการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ในระยะหลังการทดลอง และหลังการติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติกิจกรรมทดลองในกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนได้เสริมสร้างให้หัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลอง เรียนรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงผลสืบเนื่องของโลกแห่งความผันผวนที่มีผลต่อวิถีชีวิตของเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่เป็นวิถีชีวิตใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม (New normal) รวมทั้งมีผลต่อแนวปฏิบัติงานของข้าราชการไทยที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามแนวคิดของแผนปฏิรูปประเทศไทย 4.0 ทั้ง 4 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2560: 3) ได้แก่ (1) เปลี่ยนแปลง พร้อมท้าทายสิ่งใหม่ แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล (2) ประสานการทำงานกับทุกภาคส่วนเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน (3) ปัญญาสร้างสรรค์ คือ สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเลิศ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างความประทับใจและการมีส่วนร่วมจากประชาชน และ (4) ปลดคอรัปชั่น สร้างภาคราชการที่

ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ซื่อตรง โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ และมีคุณธรรม จึงสรุปได้ว่ากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย

3.2 ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยขณะทำกิจกรรมของหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลอง พบว่าตลอดการทดลองการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน หัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลองให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในด้านการรักษาเวลา และการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มด้วยความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเรียนรู้หลักวิชาการ เทคนิค เครื่องมือต่าง ๆ ของกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการในโลกแห่งความผันผวน ประยุกต์กับประสบการณ์ในชีวิตการทำงานที่ผ่านมาในการวางแผนงาน การบริหารงาน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารทรัพยากรและงบประมาณ ในโครงการ/กิจกรรมที่ผู้วิจัยมอบหมาย ซึ่งหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มทดลองได้แสดงความคิดเห็นในการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ในช่วงของการหมุนเวียนเติมเต็มผลงานระหว่างกลุ่มว่าแนวคิดทางจิตวิทยา 4 แนวคิด เป็นแนวคิดที่สอดคล้องและเสริมสร้างให้กิจกรรมตามแนวคิดภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนทั้ง 6 กิจกรรม มีการคิดวิเคราะห์ได้ลุ่มลึก และรอบด้านเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงาน ภารกิจ ผู้ปฏิบัติงาน ทรัพยากร ภาวะแวดล้อมทั้งเชิงเกื้อหนุนกันหรือเชิงอุปสรรคขัดแย้งกัน

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน

การประเมินความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน ของหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มทดลองด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่ามีความพึงพอใจมาก โดยหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มทดลองได้อภิปรายแสดง ความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน ดังนี้

1) กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการของภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน 6 กิจกรรม ในการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน 4 ด้าน โดยการประยุกต์กับแนวคิดจิตวิทยา 4 แนวคิด คือ อภิปัญญา การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม นั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างระบบ และกระบวนการงาน ตลอดจนสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจในการทำงานที่ทำทนายต่อความพร้อมในการปรับเปลี่ยนในสถานการณ์แห่งความผันผวน และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมปฏิบัติงานทำให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานมีพลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นเพราะตระหนักในคุณค่าของตนเอง

2) กลยุทธ์ตามแนวคิดอภิปัญญา แนวคิดเชิงระบบ และแนวคิดการสื่อสาร ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางระบบ และการสื่อสารสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องตรงกันเพื่อแสวงหาและพัฒนาแนวทางและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อประยุกต์สู่การปฏิบัติในการบริหารงานโดยเฉพาะในโลกแห่งความผันผวนให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์การ

3) กลยุทธ์ตามแนวคิดการทำงานเป็นทีมมีคุณค่าที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นหัวหน้าหน่วยงาน ได้มีโอกาสมาปรึกษาหารือเรียนรู้แนวทางต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และเป็นแนวทางที่ผู้บริหารสามารถ

นำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานที่ยากลำบากของหน่วยงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์การ ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรของกรมทุกประเภท ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคลากรของกรมมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำความมั่นคงของมนุษย์ ตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน ดังกล่าว หัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มทดลองได้เสนอให้ผู้วิจัยนำเสนอต่อหน่วยงานพัฒนาบุคลากรของกรมกิจการเด็กและเยาวชนในการบรรจุกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนไว้ในแผนพัฒนาบุคลากรของกรมทุกระดับ และกำหนดเป็นหลักสูตรภาคบังคับสำหรับแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession plan)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในระดับนโยบายและแผนงานควรนำกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการออกแบบนโยบาย ยุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการกิจการด้านเด็กและเยาวชนของประเทศ และการจัดทำแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการหรือแผนงานในสถานการณ์ความผันผวนต่าง ๆ ของกรมกิจการเด็กและเยาวชน

1.2 ควรบรรจุ กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนไว้ในแผนสืบทอดตำแหน่ง (Succession Plan) และแผนพัฒนาบุคลากรทุกประเภท

1.3 ควรขยายผลการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนให้กับหัวหน้าหน่วยงานทั่วทั้งองค์การ ตลอดจนผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าหน่วยงาน และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าโครงการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวน เพื่อสร้างชุดความรู้เฉพาะในแต่ละกลยุทธ์เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการปฏิบัติงานต่อไป

2.2 ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยการนำกลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในกลุ่มผู้บริหารจัดการสถานสงเคราะห์เด็กเอกชน และที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนกำกับ ตรวจสอบการบริหารจัดการงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานสงเคราะห์ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด รวมทั้งคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนซึ่งกรมกิจการเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. พ.ศ. 2559, 1 พฤศจิกายน. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนที่ 94 ก. หน้า 11-17.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. บริษัทฐานบัณฑิตจำกัด.
- โชติกา ใจทิพย์ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข. (2560). ศักยภาพของผู้นำองค์กรธุรกิจในฐานะการมีโลกที่มีความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(1), 1-14.
- สุรพงษ์ มาลี. (2562). “การพลิกโฉม” สู่ “องค์กรที่พร้อมปรับเปลี่ยนในยุคการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผัน” : โครงสร้างระบบทรัพยากรบุคคลและผู้นำ. *วารสารข้าราชการ Civil Service e-journal* 61(2), 8-10.
- ธวัชหทัย บุญรัตน์เสวี. (2562). VUCA World ความท้าทายของคนยุคใหม่ในโลกที่พลิกผัน. *วารสารข้าราชการ* 61(2), 25-27.
- Armstrong, P. (2017). *Adaptive leadership in a VUCA world what psychosynthesis already brings to the conversation*. <https://www.psychosynthesiscoaching.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/ADAPTIVE-LEADERSHIP-IN-A-VUCD-WORLD-Final-11.18.pdf>.
- Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). *What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world*. *Business Horizons*, 57 (3), 311–317. <https://www.researchgate.net/publication/260313997>. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2014.01.001>
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.
- Nadler, R. (2020). *Emotional Intelligence Leadership Need in a VUCA World*. <https://www.psychologytoday.com/blog/leading-emotional-intelligence/emotional-intelligence/202003/emotional-intelligence-leadership-needed-in-a-vuca>
- Northouse, P. G. (2016). *Leadership Theory and Practice* (7th ed). SAGE Publication.
- Parween, S., & Deepak, S. (2019). *Positioning the Future of Human Resource In A VUCA World*. <https://www.researchgate.net/publication/333673492>
- Lawrence, K. (2013). *Developing Leaders In A VUCA Environment*. <https://www.emergingrleader.com/wp-content/uploads/2013/02/developing-leaders-in-a-vuca-environment.pdf>.
- Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psychological Bulletin*, 63(6), 384-399. <https://doi.org/10.1037/h0022100>.
- Wolfe, I. S. (2016). *White Paper: When the SHIFT hits your plan*. <https://anyflip.com/hkli/oukf>.

ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก: กรณีศึกษาครอบครัวอุปถัมภ์จังหวัดเชียงใหม่
 THE ATTACHMENT OF PARENTS TO CHILDREN: A CASE STUDY OF
 FOSTER FAMILIES IN CHIANG MAI PROVINCE

Received: March 10, 2023

Revised: June 10, 2023

Accepted: June 15, 2023

*¹กานต์ แดงสีบตระกูล ²ณัฐวัฒน์ ล่องทอง

*¹Karn Daengsueptrakun ²Nathawat Longthong

*¹⁻²ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*¹⁻²Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

*Corresponding Author, E-mail: karndaeng.cnx@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ เชียงใหม่ จำนวน 4 ราย ตั้งแต่ 1 มิถุนายน ถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และตีความ ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ประกอบด้วย 1) ต้นทุนความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจถึงจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก รวมถึงนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นทุนเดิม 2) ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกเกิดจากกิจวัตรประจำวันและการได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ 3) ความผูกพันนี้เข้าใจว่าสักวันต้องแยกจาก มีเพียงความปรารถนาดี ความรัก ความห่วงใยที่มอบให้

คำสำคัญ: ความผูกพัน ครอบครัวอุปถัมภ์

Abstract

The objective of this research was to study the characteristics of attachment of adoptive families towards their children. The research used the case study as a type of qualitative research. Data was collected through in-depth interviews with four adoptive families selected based on criteria from the Wiang Ping Children's Home in Chiang Mai, Thailand, from June 1 to November 30, 2022. The collected data from the interviews was analyzed and interpreted. The findings revealed that the characteristics of attachment of adoptive families towards their children consisted of 1) the parental investment cost towards their adopted children, which came from their good intentions, empathy, understanding towards the child's psyche who came from the children's home, as well as

the family's love for children, which served as the original capital, 2) the attachment of adoptive families towards their children that arises from daily routines and parental duties, and 3) this attachment is understood to eventually separate from the good intentions, love, and concern that were given.

Keywords: Attachment, Foster care

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี ค.ศ. 2019 พบสถิติของจำนวนเด็กทั่วโลกที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กและสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าประมาณ 140 ล้านคน และมีเด็กอีกประมาณ 15 ล้านคนที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่ (American world adoption, 2019) ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มีเด็กที่ถูกส่งเข้าสู่สถานสงเคราะห์เด็ก จำนวน 2,000 – 3,000 คนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กจะถูกเลี้ยงแบบรวม โดยมีจำนวนเด็กที่ต้องอยู่ในการดูแลประมาณ 20 คนต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่ 1 คน ซึ่งส่งผลให้สถานสงเคราะห์ไม่สามารถดูแลเด็กและตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เด็กในสถานสงเคราะห์มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์มากกว่า ร้อยละ 75 เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน (ภราดร ยิ่งยวด และคณะ, 2561) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ตระหนักถึงการคุ้มครองดูแลเด็กที่อยู่ในสภาวะที่ยากลำบากจากการดูแลของครอบครัว เช่น เด็กถูกล่วงละเมิด เด็กถูกรุ้มน้ำแรง เด็กขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม ซึ่งเด็กเหล่านี้มักจบลงด้วยการถูกส่งไปยังสถานสงเคราะห์เด็กแห่งต่าง ๆ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562) โดยมีผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กกว่า การที่เด็กเติบโตในสถานสงเคราะห์เด็กส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วยสาเหตุของการดูแลที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาที่เด็กถูกแยกออกจากครอบครัวของตนเอง และบ่อยครั้งถูกแยกออกจากชุมชน รวมไปถึงสถานสงเคราะห์เด็กที่มีการดำเนินงานที่เป็นไปตามกิจวัตรแต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อความต้องการของเด็กแต่ละคน แม้ว่าสถานสงเคราะห์เด็กบางแห่งจะจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความพร้อมและความทุ่มเทในการเลี้ยงดูเด็กไว้อย่างเพียงพอ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนความเป็นครอบครัวได้ (ภราดร ยิ่งยวด และคณะ, 2561)

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดระบบการเลี้ยงดูทดแทนที่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายและนโยบายด้านการคุ้มครองเด็ก โดยการจัดหาครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ทดแทนครอบครัวของเด็กและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในบรรยากาศของความเป็นครอบครัวเพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นหนึ่งในรูปแบบของครอบครัวทดแทนชั่วคราวในกรณีครอบครัวตามสายเลือดของเด็กประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ มีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ อันส่งผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็กรวมถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็ก กลุ่มครอบครัวอุปถัมภ์จึงเป็นการดำเนินงานในรูปแบบลักษณะการป้องกันเด็กเข้าสู่สถานสงเคราะห์เด็กวิธีหนึ่ง โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งส่วนกลางและภูมิภาคร่วมดำเนินการ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562) ครอบครัวอุปถัมภ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การที่เด็กได้อยู่ร่วมกับครอบครัวและเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้และได้รับการดูแลด้านกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การได้รับความรัก ความใส่ใจ และมีผู้ดูแลที่เด็กสามารถเรียนรู้ความรักซึ่งเด็กจะยึดเป็นหลักมั่นคงในการพัฒนาความสัมพันธ์อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งบทบาทของการเป็นพ่อแม่จึงมีความสำคัญ

ในการดูแลเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาเพียงชั่วคราวก็ตาม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ เนื่องจากครอบครัวอุปถัมภ์ไม่ใช่ครอบครัวตามสายเลือดของเด็กที่รับมาอุปถัมภ์ การเป็นพ่อแม่ของครอบครัวอุปถัมภ์ก็นับว่าเป็นบทบาทที่เข้ามาเติมเต็มคำว่าครอบครัวของเด็กให้เกิดความสมบูรณ์เสมือนครอบครัวที่แท้จริงของเด็กโดยส่วนสำคัญของการเป็นครอบครัวคือความผูกพัน ซึ่งการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์จะมีความผูกพันที่เหมือนหรือแตกต่างจากครอบครัวทั่วไปหรือไม่ ซึ่งหากผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าคำตอบจากงานวิจัยครั้งนี้ จะทำให้เข้าใจถึงประสบการณ์ทางจิตใจของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ และนำข้อค้นพบมาเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับกลุ่มพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ รวมไปถึงหาข้อค้นพบใช้เพื่อเสริมสร้างความรู้และมุมมองด้านบวกของการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์และการพัฒนาด้านสวัสดิการเด็กและครอบครัวของกลุ่มเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูก

คำถามงานวิจัย

ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case study approach) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การบันทึกเทปการสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้วิธีการเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยแบบเจาะจง เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่มีคุณลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ เชียงใหม่

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลขที่โครงการ CMUREC NO. 64/160 ผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมวันที่ 8 มีนาคม 2565 โดยผู้วิจัยได้ติดต่อบันทึกหมายรวมถึงชี้แจงรายละเอียดก่อนดำเนินการวิจัยโดยการแนะนำตัว ขอความร่วมมือ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และสิทธิ์ในการเข้าร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยให้อิสระแก่ผู้เข้าร่วมวิจัยในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจหรือถอนตัวจากการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย
2. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก หมายถึง ความรู้สึกของพ่อหรือแม่ครอบครัวอุปถัมภ์จากการเอาใจใส่ใกล้ชิด โดยแสดงออกเป็นความรู้สึกและพฤติกรรมเพื่อรักษาความใกล้ชิดที่มีต่อกันในครอบครัว

พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง ตัวแทนครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ชั่วคราวเพื่อทดแทนพ่อแม่ตามสายเลือดที่ประสบ

ปัญหาและไม่สามารถทำหน้าที่ในการดูแลเด็กได้ ซึ่งเด็กอยู่ในการดูแลของสถานสงเคราะห์ เด็กจนกว่าพ่อแม่ทางสายเลือด หรือทางสถานสงเคราะห์เด็กจะดำเนินการหาครอบครัวบุญธรรมให้แก่เด็กได้

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทีละ 1 ราย ไปจนถึงรายที่ 4 เก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 มิถุนายน ถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 โดยการขออนุญาตประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยต่อสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์เชียงใหม่ ต่อจากนั้นจึงติดต่อบุคลากรเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็ก เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย แก่ผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) มีประสบการณ์เลี้ยงดูเด็กมากกว่า 3 ปี 3) เป็นครอบครัวที่รับอุปถัมภ์เด็กและเยาวชน เพศชายหรือเพศหญิง ที่มีอายุ 0-5 ปี 4) เป็นครอบครัวที่สามารถติดต่อและติดตามได้ 5) เป็นครอบครัวที่สมัครใจ และให้ความยินยอมให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูลในการทำวิจัย และ 6) สามารถสื่อสารประสบการณ์ในเชิงลึกได้และไม่มีปัญหาในการได้ยินและการมองเห็น

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นัดหมายผู้ให้ข้อมูล และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยข้อคำถามกึ่งโครงสร้าง โดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพ หลังจากนั้นจึงใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามารับหน้าที่การเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งการสัมภาษณ์แต่ละรายใช้ระยะเวลาในแต่ละครั้งประมาณ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยผู้วิจัยได้ใช้การบันทึกเสียงด้วยอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ผ่านการพิจารณาค่าต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ถอดความแล้ว กลับกรองประเด็นที่สำคัญและทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษานักวิจัย 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วยนักจิตวิทยาชาวต่างชาติและครอบครัว 1 ท่าน และนักจิตวิทยาการศึกษา 1 ท่าน ร่วมทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

จำนวนครอบครัวอุปถัมภ์ 4 ครอบครัว โดยมีกรณีศึกษาหลักในการให้ข้อมูลจำนวน 4 ราย เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 45-59 ปี มีรายละเอียดของกรณีศึกษาแต่ละรายโดยใช้นามสมมติดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 แม่บัว อายุ 45 ปี รูปร่างสมส่วน ท่าทางสุขุม ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์มาแล้วทั้งหมด 4 คน ไม่มีทนายทางสายเลือด ปัจจุบันมีเด็กในการดูแล 1 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่บัว สามิ และน้องเอ (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) ปัจจุบันแม่บัวประกอบอาชีพครูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนสามิเป็นเกษตรกร น้องเอมาอยู่ในครอบครัวนี้ตั้งแต่อายุ 2 ขวบจนถึงปัจจุบันอายุ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 2 แม่อ้อม อายุ 46 ปี รูปร่างท้วมตัวใหญ่ ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์มาแล้ว 2 คน ไม่มีทนายทางสายเลือด ปัจจุบันมีเด็กที่ในการดูแล 1 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่อ้อม แม่อ้อม และน้องบี (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) แม่อ้อมรับจ้างทั่วไป น้องบีเข้ามาอยู่ในครอบครัวนี้ ตั้งแต่อายุ 8 เดือนจนถึงปัจจุบันอายุ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 3 แม่แก้ว อายุ 59 ปี รูปร่างสมส่วนเดินถือไม้ค้ำเนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์ 2 คน ไม่มีทนายทางสายเลือด ปัจจุบันยังมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของแม่ 2 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่แก้ว สามิ และเด็กที่รับอุปถัมภ์ 2 คน (น้องซี และน้องดี) แม่แก้วและสามิ

ประกอบอาชีพเกษตรกร แม่แก้วได้เริ่มรับน้องมาเลี้ยงตอนน้องอายุประมาณ 2 ขวบจนตอนนี้น้องอายุได้ประมาณ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 4 แม่น้อย อายุ 54 ปี รูปร่างสมส่วน อัจฉริยะดี ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์ 2 คน มีทายาททางสายเลือด 2 คน ซึ่งลูกคนโตแต่งงานและทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนลูกอีกหนึ่งคนอาศัยอยู่กับแม่น้อย ปัจจุบันยังมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของแม่ 2 คน สถานภาพแยกกันอยู่กับสามี สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่น้อย ยาย ลูกสาว น้องอีและน้องเอฟ (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) แม่น้อยประกอบอาชีพเกษตรกร

จากการศึกษา ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ดังนี้

1. ต้นทุนความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจถึงจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก รวมถึงนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ แม้ว่าจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์จะมาจากเหตุผลต่างกัน อาทิ การอยากมีรายได้เพิ่มเติมจากการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์หรือเลี้ยงดูเด็กเพื่อแก้เหงา แต่เมื่อได้สัมผัสและสังเกตขณะสัมผัส พบว่าเหตุผลที่สำคัญเบื้องหลังของการเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์แท้จริงแล้วคือ นิสัยรักเด็กของพ่อแม่รวมถึงความเข้าใจจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก ความปรารถนาดีต่อเด็ก หรือแม้แต่ความสงสาร ดังกรณีศึกษาที่ 1 ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ก่อนหน้านี้มีคนแถวบ้านรับเด็กมาเลี้ยง ก็เลยแนะนำให้ลองเลี้ยงดู เราก็เลยลองเลี้ยงดูเพราะเราสงสารเด็ก เห็นว่าเด็กไม่เคยอยู่กับครอบครัว ... สงสารเด็กคล้ายๆ ว่า ถ้าเด็กได้อยู่ในสถานสงเคราะห์เค้าจะมีปมด้อยอะไรอย่างนี้”

นอกจากนี้ กรณีศึกษาที่ 1 ยังให้ข้อมูลที่สะท้อนถึงความเข้าใจเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก ที่ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

“ไม่ว่าเด็กจะมีปมด้อยอะไรหรือเปล่า เด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์ เราก็ต้องเติมส่วนที่ขาดให้เด็ก เด็กอยู่สถานสงเคราะห์ก็เหมือนมีปมด้อยแล้ว ไม่อย่างนั้นเค้าจะมาอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ไง มันก็ต้องมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับเด็ก เราก็ต้องให้ความรัก”

นอกจากนี้ครอบครัวพ่อแม่อุปถัมภ์ ยังมีนิสัยรักเด็กเป็นทุนเดิมได้ให้การช่วยเหลือเด็กแถวบ้านที่ขาดโอกาสเป็นประจำด้วยการเลี้ยงอาหารแจกขนมให้ของที่จำเป็นโดยการที่หวังว่าการที่เด็กได้รับสิ่งที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กได้เติบโตเป็นคนที่ดีในวันข้างหน้า ดังคำกล่าวของ กรณีศึกษาที่ 4 ที่กล่าวว่า

“ตอนที่แม่อยู่บ้าน ปกติก็ชอบมีเด็กมาเล่น แล้วแม่ก็ทำกับข้าวเป็นหม้อมาเลี้ยงเด็ก เด็กก็เลยติดแม่กันหมด...ตอนเลิกเรียนก็มีแต่เด็กมายกมือไหว้แม่ ทักทายว่า “แม่น้อย(นามสมมติ) สวัสดีครับ” คนไหนยกมือไหว้ เราทำดีกับเด็กในวันหน้าเด็ก ก็จะได้มาเด็กก็ยังมีจิตสำนึกที่ดี”

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ตัดสินใจได้ไม่ยากนักของกรณีศึกษาที่ 4 ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์สำหรับเด็กที่ขาดโอกาสจากคำกล่าวของกรณีศึกษาที่ 4 ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เพราะรู้สึกว่าคุณค่าขาดพ่อขาดแม่ แล้วเรามาทดแทนให้เด็กเป็นให้ทั้งพ่อทั้งแม่ ยิ่งรู้ว่าเค้าขาดแม่ยิ่งต้องให้ความรัก...ตอนเข้าไปกอดก็รู้สึกสงสารว่าเด็กเกิดมาแล้วพ่อแม่ไม่เลี้ยง พอมาอยู่กับเรายังต้องทุ่มเทให้ความรักให้สิ่งที่ดี กับเด็กสองคนนี่ เช่นทำกับข้าวก็ทำกับข้าวดี ๆ ไว้ให้เด็กสองคนนี่”

ซึ่งจากข้อความดังกล่าวทั้งหมดแสดงถึงจุดเริ่มต้นที่เกิดจากความรักเด็กเป็นทุนเดิม บวกกับความเข้าใจเด็กในสถานสงเคราะห์ จึงอดสงสารไม่ได้ โดยจะสังเกตได้ว่า กรณีศึกษาทุกรายมีความปรารถนาที่ดีเพื่อหวังให้เด็กได้รับการดูแลและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ความผูกพันเพิ่มขึ้นจากกิจวัตรประจำวันและการได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ จากการที่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ได้ดูแลลูกตั้งแต่วันแรกเมื่อเวลาผ่านไปจากการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น กินข้าว อาบน้ำ ส่งไปโรงเรียน จนความรู้สึกผูกพันค่อยๆ เพิ่มขึ้นเป็นความรู้สึกห่วงใย ความรัก และปรารถนาดีของคนที่ เป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูก รวมไปถึงการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้ลูก โดยพ่อแม่อุปถัมภ์ได้ดูแลเด็กจากสถาน สงเคราะห์เหมือนลูกคนหนึ่ง ดังคำกล่าวของกรณีศึกษาที่ 1 ว่า

“รักเหมือนลูก ปฏิบัติกับเค้าดี คอยให้ความรักกับเค้า อย่างเวลาไปรับไปส่ง เวลาไปไหนมาไหนก็จะ คอยเอาไปด้วยเช่นงานวันแม่ ไปโลดส์ ไปสวนสัตว์”

จากการทำหน้าที่ในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์และการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ที่ได้ทำร่วมกัน มีทั้งความใกล้ชิดและห่วงใย โดยกรณีศึกษาที่ 1 ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า

“เล่นกัน กอดกัน ... ก็เลี้ยงเหมือนลูก คอยให้ความรัก ทำกับข้าวให้กินตอนเช้า เวลาไปโรงเรียนพ่อ ก็จะไปส่ง ตอนอยู่กับแม่ก็จะเล่นของเล่นด้วยกัน เป็นทั้งแม่ เป็นทั้งเพื่อน ... แต่ก็ยังอดห่วงน้องไม่ได้ เรียน จะเรียนรู้เรื่องหรือเปล่า ต้อหรือเปล่า”

นอกจากนี้การใช้ช่วงเวลาร่วมกันของครอบครัวคือ การมีเวลาที่ใกล้ชิดและเมื่อลูกป่วย ในประเด็น นี้สำหรับคนเป็นพ่อแม่ก็อดเป็นห่วงไม่ได้ เช่นเดียวกันกับกรณีศึกษาที่ 2 ได้กล่าวว่า

“กิจกรรมก็มีเล่นกัน ปลุกต้นไม้ด้วยกัน ตอนช่วงที่น้องไม่สบายเราก็นอนไม่หลับ เป็นห่วงว่าจะตัว ร้อน ก็ระวนกระวายใจ กลัวว่าจะน้องจะป่วยหนัก...ช่วงที่น้องเค้าไม่สบาย เรายังเป็นห่วงเพราะว่า เค้าไม่ กินข้าว ไม่กินยา จนไม่รู้ต้องทำยังไงให้เค้าหาย”

นอกจากนี้การเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ทำให้ผู้เลี้ยงดูได้รับรู้ถึงการเป็นแม่ที่ตนเองไม่มี ประสบการณ์ ดังกรณีที่ 2 ได้พูดถึงบทบาทการเป็นแม่และความใกล้ชิดที่ตนเองรับรู้ได้

“มันเป็นความรู้สึกหนึ่ง (หัวเราะ) ได้รับความอบอุ่น ได้กอด เวลาได้ดูแล ตอนทำอะไรให้ลูกก็ เหมือนลูกจะรับรู้ได้ เช่น ตอนที่ลูกบอก .. แม่ วันนี้น้องไม่สบายใจ น้องขอกอดหน่อย .. เราเองก็รู้สึก เหมือนเป็นแม่กับลูกกันจริง ๆ ได้นอนด้วยกัน อยู่ด้วยกัน กินอะไรเหมือนกัน (ละอื้น)”

ข้อความข้างต้นที่เปรียบเสมือนแสดงถึงความผูกพันที่มาจากความใกล้ชิดการกอดเพื่อแสดงถึง ความรักและความปลอดภัยของแม่ของพื้นที่ความปลอดภัยทางใจในยามที่ลูกไม่สบายใจ อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่ทำให้เกิดความผูกพันของแต่ละครอบครัวนั้น มีความแตกต่างกันแต่อย่างไรก็ตามความผูกพัน ก็มาจากกิจวัตรประจำวันที่พ่อแม่ลูกได้ทำร่วมกัน จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่า

“ยังไม่ทันจะถึง 1 ปีก็ผูกพันกันแล้ว ได้อุ้ม ได้อาบน้ำ ป้อนข้าว ป้อนน้ำ นอนด้วยกันทุกคืน เวลานอน เด็ก ๆ ก็จะเข้ามาอ้อน มากอด มาหอม พอถึงช่วงเช้าพ่อก็จะเป็นคนอุ้มเด็กลงจากบ้าน ...”

ประกอบกับ ความผูกพันที่พัฒนามาเป็นความห่วงใยและเพิ่มความผูกพันมากขึ้น ดังกรณีศึกษาที่ 3 ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เวลาอาบน้ำ สระผมแม่ก็จะคอยสระผมให้ กลัวว่าเด็กจะล้างแชมพูไม่หมด หรือตอนกินข้าวถ้า น้องกินข้าวน้อย แม่ก็จะมากอดป้อนข้าวช่วยเสริมให้น้องกินอิม หรืออย่างเวลาไปข้างนอกก็จะพาเด็กไป ด้วยความผูกพันมันก็เพิ่มมากขึ้น เด็กเค้าก็ผูกพันกับเรา”

จะเห็นได้ว่าการทำหน้าที่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์นั้นไม่ได้แตกต่างจากครอบครัวโดยทั่วไป นอกจากจะดูแลลูกในกิจวัตรประจำวันแล้ว ยังร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับลูก ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา หรือ การประกวดต่าง ๆ ที่โรงเรียน โดยการทำหน้าที่ของแม่ เมื่อลูกทำได้ดี คนเป็นแม่ก็ภูมิใจไปด้วย อย่างเช่น ในกรณีศึกษาที่ 4 ซึ่งได้ให้ข้อมูลของการทำหน้าที่การเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ว่า

“ตอนที่โรงเรียนมีกิจกรรมแม่ก็ไปดูแลด้วยตลอด ตอนงานแข่งกีฬาแม่ก็คอยไปดูแล เราก็ไม่ยอมให้ลูกเค้าต้องเจ็บ หรืออย่างตอนที่แม่แข่งประกวดคณิตคิดเร็ว พอได้รู้ว่าลูกได้ไปแข่งแม่ก็ภูมิใจว่าแม่เลี้ยงเด็กได้ดี เพราะว่าสำหรับแม่ เด็กทุกคนถ้าเป็นเด็กเค้าดีก็ทำให้แม่ภูมิใจ อย่างตอนลูกแม่ไปแข่งกีฬาฟุตบอลแล้วได้ถ้วยของกลับมาให้โรงเรียน ก็เป็นความภาคภูมิใจอันดับหนึ่งของแม่เลย เวลาแม่ไปไหนเพื่อนบ้านก็มาชื่นชม ตอนไปแข่งประกวดกลอนสุนทรภู่ก็รางวัลชนะเลิศ”

3. เข้าใจว่าสักวันต้องแยกจากกัน มีเพียงความปรารถนาดี ความรัก ความห่วงใยที่มอบให้ พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ทราบตั้งแต่ต้นแล้วว่า การเป็นครอบครัวอุปถัมภ์จะดูแลเด็กได้เพียงชั่วคราว และเมื่อครอบครัวเด็กพร้อม หรือมีครอบครัวบุญธรรมมารับเด็กไป พ่อแม่จะต้องพร้อมที่จะให้เด็กไปอยู่กับครอบครัวที่แท้จริง หรือครอบครัวที่เป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย แม้จะมีความเศร้า ความเสียใจ ความห่วงหา ความคิดถึง จากการแยกจากเพราะความผูกพัน แต่อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ยังเต็มไปด้วยความรัก ความห่วงใย และความปรารถนาดี ดังกรณีศึกษาที่ 1 กล่าวว่า

“แม่ก็ต้องทำใจไว้ เพื่ออนาคตของเด็กเค้าอาจจะไปได้ดีกว่าที่เราเลี้ยงมาเราต้องคิดอย่างนี้ว่าเค้าต้องไปได้ดี ก็เพราะว่าเค้าเป็นครอบครัวแท้ ๆ เราก็ต้องคิดไปในแง่ดีก่อน คือใจไม่ยอมให้กลับไปแต่ครอบครัวเค้ามารับกลับไปมันก็ต้องให้เด็กคืนเค้าไปจะไม่ให้มันก็ได้ ยังไงใจก็ไม่ยอมให้เอากลับมันก็เป็นความรู้สึกของเรา ตอนเลี้ยงมาเราก็รัก เด็กเค้าก็รักเรา”

นอกจากนั้น กรณีศึกษาที่ 2 ยังบอกเล่าด้วยอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนถึงความผูกพัน ความรัก ที่มีในครอบครัวว่า ไม่ได้เป็นแค่พ่อแม่แต่ยังขยายความผูกพันนั้นไปสู่สมาชิกคนอื่น ๆ ซึ่งความผูกพันที่มีพื้นฐานมาจากความรัก ความปรารถนาดี และการเตรียมใจให้พร้อมเมื่อถึงวันที่แยกจาก ดังที่กรณีศึกษาที่ 2 กล่าวว่า

“ความผูกพันเนี่ย ยังไงมันก็ต้องเกิดขึ้น เพราะว่าคนเรามีความรู้สึก ขนาดสัตว์เลี้ยง เราเลี้ยงเรายังมีความผูกพันเลย อันนี้เป็นคนพูดคุยสื่อสารได้ ยิ่งทำให้ผูกพันกันง่ายขึ้น ขนาดที่ว่างแถวบ้านไม่ได้อยู่ด้วยกันชอบแวะมาเยี่ยมที่บ้านเค้าบอกว่าไม่อยากจะมาบ่อย กลัวว่าจะทำใจไม่ได้ถ้าเด็กถูกส่งกลับแต่ตอนที่เด็กไม่อยู่ก็จะชอบถามหา นี่ขนาดว่างกลัวผูกพัน ยังถามหาบ่อย ๆ แม้ว่าไม่ได้เจอกันทุกวัน ... 80-90 เปอร์เซ็นต์ คือที่เราได้ทำเต็มที่ในฐานะแม่ ส่วนอีก 10 ก็เผื่อไว้ให้เราเสียใจหน่อย เผื่อไว้ว่าวันหนึ่งที่เค้าเดินออกจากเราไป ก็จะได้มีโอกาส เผื่อว่าเค้าจะไปได้ดี ถ้ามีชีวิตที่ดีเราก็ดีใจด้วย(เสียงสั่น) ...”

นอกจากความผูกพันที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันช่วงหนึ่ง ในฐานะแม่ยังมีความเป็นห่วงเกี่ยวกับอนาคตของลูก ดังเช่น กรณีศึกษาที่ 3 ที่ได้กล่าวถึงลูกว่า เป็นห่วงเรื่องการเงินเพื่อให้ลูกมีเก็บไว้ใช้ในวัยข้างหน้า

“หากว่าถึงเวลาที่เด็กต้องจากไปก็ยังมีเงินเก็บเผื่อให้น้องสักก้อน นำไปใช้ชีวิตในวันข้างหน้าพอน้องโตมาในวันข้างหน้าก็น้องไปกับแม่คนใหม่แล้วจะมีเงินมากหรือเงินน้อยก็ให้น้องได้มีติดตัวเอาไว้ใช้สอย ถ้าวันไหนเค้ามารับเด็กคืน แม่ก็คิดไว้อย่างนี้ ... แล้วถ้าวันนี้น้องต้องไปก็ต้องทำใจ ... ขอแค่ให้ชีวิตน้องไปได้ดีเถอะ เราจะได้หมดห่วง”

ความรัก ความเป็นห่วงของคนเป็นพ่อแม่มีอยู่เสมอ แต่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์รู้ว่า ต้องจากลา และตนเองคงเสียใจ ใจหาย แต่ก็ยังหวังว่าสักวันหนึ่งคงจะได้กลับมาพบกัน ดังกรณีศึกษาที่ 4 กล่าวว่า

“ก็ถ้าถึงเวลาพ่อแม่เค้ามารับเค้าคืนก็ต้องคืนให้เค้าไป เราจะรักยังไงก็ต้องคืนให้เค้า ถ้ามีคนมาอุปถัมภ์ต่ออีกที่ เด็กจะต้องมีการศึกษาที่สูงจะได้มีความรู้เข้ามาหาเลย ... มันก็เสียใจ น้องเอ๊ยยยยย.. มัน

จะตรอมใจ แต่คิดว่าโลกมันกลม ยังไงเราก็จะได้เจอกันอีกอย่างเด็กเนี่ยเค้าก็ไม่ได้ไปที่ไหน ... ถ้าถึงเวลาเราก็คงร้องไห้หลายวัน อย่างเด็กนี่ก็เข้ามาหอมแก้ม แม่วันนึง 10-20 รอบ จากไปก็คงคิดถึง”

การอภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์พบว่า ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์มีลักษณะสำคัญ 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรกพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์มีต้นทุนความผูกพันมาจาก ความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจจิตใจของเด็กและมาจากนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ โดยเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของการเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์นั้น การเข้ามาทำหน้าที่พ่อแม่ทดแทนให้แก่เด็กจากสถานสงเคราะห์นั้น จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สมควรได้รับการอนุญาตเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งต้องมีเจตนาที่ดีต่อเด็กในการอุปการะหรือดูแลเด็กประกอบกับมีความเข้าใจเด็กและการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ พิพิธกุล (2563) ที่ได้อธิบายคุณสมบัติส่วนหนึ่งของการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ตามระเบียบของกรมประชาสงเคราะห์ว่า ต้องมีอุปนิสัยและความประพฤติที่เหมาะสมพร้อมสำหรับการเลี้ยงดูเด็กและต้องมีเจตนาที่ดีในการอุปถัมภ์เด็กซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เช่นเดียวกับกับข้อมูลของ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์ (2561) กล่าวว่า ตามเงื่อนไขคุณสมบัติที่สมควรแก่การทำหน้าที่ดูแลเด็กในรูปแบบครอบครัวอุปถัมภ์ต้องมีอุปนิสัย มีความประพฤติที่เหมาะสม และมีเจตนาที่ดีในการเป็นผู้ปกครองของเด็กโดยไม่มีประวัติของการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม

ประเด็นที่ 2 ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากการใช้เวลาร่วมกัน มีกิจวัตรประจำวันร่วมกัน รวมไปถึงการทำหน้าที่ของพ่อแม่ สิ่งนี้ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว จากการศึกษาพบว่า พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ดำเนินชีวิตประจำวันในการดูแลลูก เมื่อเวลาผ่านไปก่อให้เกิดเป็นความผูกพันจากการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ไม่แตกต่างจากครอบครัวทั่ว ๆ ไป ที่พ่อแม่ดูแลลูกตั้งแต่ การทำกับข้าว ป้อนข้าว อาบน้ำ แต่งตัว ใช้เวลาร่วมกันจนลูกกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ความประทับใจที่น่าจดจำร่วมกันจน ก่อเกิดเป็นความผูกพัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัฐวิณั สิริศิริอรธร (2559) ที่ได้วิเคราะห์ว่า เมื่อผู้เลี้ยงดูผ่านการใช้เวลาร่วมกันกับเด็ก ทำให้ผู้เลี้ยงดูมีความผูกพันทางอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมการแสดงความรัก ความห่วงใย เป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็กที่แสดงความรัก ความอบอุ่นแก่กัน และเมื่อรับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญต่อเด็ก จึงต้องการที่จะพัฒนาให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ แนวคิดทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby (1969) ที่ได้ให้ความสำคัญความสัมพันธ์ที่มีรูปแบบความมั่นคง (Secure) สายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่ทำให้เกิดสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เลี้ยงดู เมื่อผู้เลี้ยงดูต้องใช้เวลาร่วมกันกับเด็ก ดังนั้นการตอบสนองที่ให้ความสนใจแก่เด็กด้วยการมอบความรัก ความเอาใจใส่จึงทำให้เด็กมีความผูกพันต่อผู้ดูแลมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 3 พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์เข้าใจว่า สักวันจะต้องแยกจากกัน แต่จากการแยกจากนั้นเต็มไปด้วยความรัก ความปรารถนาดี และความห่วงใย แม้จะรู้สึกเสียใจ เศร้าใจก็ตาม จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ให้การดูแลและทุ่มเทให้ลูกจนเปรียบเสมือนสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว หากเมื่อถึงเวลาของการแยกจาก ย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึก และครอบครัวอุปถัมภ์ส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้เกิดการแยกจาก หากแต่เงื่อนไขของการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ที่ต้องส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวที่แท้จริงหรือเด็กได้รับการเป็นบุตรบุญธรรม จึงเหลือไว้เพียงความปรารถนาที่ดีต่อเด็กว่าเด็กจะได้รับโอกาสที่ดีขึ้นมากกว่าการได้อยู่กับตน จากผลการศึกษาจึงพบอีกว่า พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ทุ่มเทอย่างเต็มที่ ไม่น้อยไป

กว่าพ่อแม่ในครอบครัวที่แท้จริง และยังคงห่วงใยเมื่อถึงเวลาต้องส่งเด็กกลับบ้าน และปรารถนาว่าเด็กจะได้รับโอกาสที่ดีกว่าการได้อยู่กับตน ซึ่งตนก็พร้อมจะปล่อยให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีขึ้น หรือได้กลับบ้านสู่อ้อมอกของพ่อแม่ที่แท้จริง แม้ว่าจะรู้สึกเสียใจก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารีชาติ ธงภักดี (2559) ที่ได้อธิบายภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อส่งเด็กกลับบ้านกับพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ว่าครอบครัวอุปถัมภ์ยังคงห่วงใยเด็กจนถึงช่วงวินาทีสุดท้ายของการจากลา ทำให้รู้สึกหนักใจถึงความเป็นอยู่ของเด็กในอนาคตวันข้างหน้า ส่วนอีกความรู้สึกหนึ่งนั้นเป็นความรู้สึกปลื้มใจที่เด็กได้กลับบ้านสู่ครอบครัว ในความหมายคือ ความปรารถนาดีที่ต้องการให้เด็กได้กลับไปเริ่มต้นการเป็นครอบครัวที่อบอุ่นอีกครั้ง ซึ่งความปรารถนาดีนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความทุ่มเทของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ได้ทำหน้าที่ที่พ่อแม่เป็นอย่างดี เมื่อได้เห็นเด็กกลับบ้านสู่ครอบครัวก็เปรียบเสมือนสัญญาณของการบรรลุจุดประสงค์ของการทำหน้าที่ที่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้และทำความเข้าใจครอบครัวอุปถัมภ์หรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะงานด้านจิตวิทยาการปรึกษา เนื่องจากผลของการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึง ความรัก ความเข้าใจ ความปรารถนาดีที่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์มีให้กับลูกจนกลายเป็นความผูกพัน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยให้นักจิตวิทยาการปรึกษามองเห็นคุณค่าทางบวกของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์และยังส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจบุคคลที่ทำหน้าที่ของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์อีกด้วย
2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษาลักษณะความผูกพันของครอบครัวอุปถัมภ์ ดังนั้นการศึกษาในรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบโปรแกรมเพื่อการพัฒนาหรือเสริมสร้างคุณลักษณะทางบวกเพื่อเป็นส่วนช่วยเติมเต็มความเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2562). *ระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก*. <https://dcy.go.th/>
- กมลทิพย์ พิพิชกุล. (2563). *การปรับตัวและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก*. [การค้นคว้าอิสระปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:191377#
- ปารีชาติ ธงภักดี. (2553). *ประสบการณ์ทางจิตใจของมารดาอุปการะเมื่อส่งเด็กกลับบ้านครอบครัว*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21356>
- ภราดร ยิ่งยวด, อาภาพร เผ่าวัฒนา, และนฤมล เอี่ยมณีกุล. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 12(1), 10-20.
- ฉัฐวิณี สิทธิศิริอรธ. (2559). ความผูกพันต่อครอบครัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนเตรียมทหาร. *Journal of HRIntelligence*, 11(2), 11-22.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. *คู่มือสำหรับประชาชนประเภทบริการด้านเด็ก*. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. 2561. <https://surin.m-society.go.th/>

- องค์การทุนเด็กเพื่อสหประชาชาติ (UNICEF). (2557). *การศึกษาทบทวนด้านการเลี้ยงดูทดแทนในประเทศไทย นโยบายสู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์ (CABA)*
<https://www.unicef.org/thailand/media/856/file/>
- American World Adoption. (2019). *Orphans, Orphan Care & Adoption in 2019*.
<https://awaa.org/blog/orphans-orphan-care-adoption-in-2019/>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment. Attachment and Loss*. Basic Books.
- Williamson, J., & Greenberg, A. (2010). *สู่ครอบครัว มิใช่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า*.
https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Families%20Not%20Orphanages_TH_112718.pdf
-

การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง KNOWLEDGE MANAGEMENT FOR PROMOTING BEHAVIOR OF CHILDREN AND YOUTH IN LAMPANG PROVINCE

Received: Dec 5, 2022

Revised: Jan 1, 2023

Accepted: Jan 8, 2023

^{1*}อดุลย์ ปัญญา ²อนงค์รัตน์ รินแสงปิน ³ภาณุวัฒน์ รั้งสรรงค์
^{1*}Adul Panya ²Anongrat Rinsaengpin ³Panuwat Rangsan

^{1*-3}สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Department of Psychology and Guidance, Lampang Rajabhat University

*Corresponding Author, E-mail: rinsangpin@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนและเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บุคลากรในหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว บุคลากรทางการศึกษา วิทยากรการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน นักวิชาการชุมชนและบุคลากรในชุมชนเขตพื้นที่ตำบลท่าผา ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเกาะคา และเทศบาลตำบลเกาะคาในจังหวัดลำปาง จำนวน 24 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field research) แบบประชุมสนทนา (Focus group discussion) และแบบประเมินและกระบวนการจัดการความรู้จากโครงการวิจัย จำนวน 3 โครงการวิจัย ได้แก่ การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับแก้ปัญหาพฤติกรรมติดเกมของเด็กและเยาวชน การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของเด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งใน การลดปัญหาพิษของเด็กรักเรียนระดับปฐมวัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนอายุตั้งแต่ 5-18 ปีบริบูรณ์ ผลการสังเคราะห์การวิจัยพบว่าการจัดการความรู้ของเด็กและเยาวชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 และการสังเคราะห์องค์ความรู้ตามกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของเด็กและเยาวชนด้วยผลจากการฝึกฝนและพัฒนา ประกอบไปด้วยกระบวนการสังเกตของตนเอง (Self-observation) กระบวนการตัดสิน (Judgment process) และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) ส่งผลให้พฤติกรรมภายในตนเองของเด็กและเยาวชนจัดการระดับการแสดงออกในเชิงบวกมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ พฤติกรรม เด็กและเยาวชน

Abstract

This research aimed to manage the knowledge in promoting and synthesizing children and youth behaviors in Lampang province. The target groups were 24 people who were children and youth, officers, psychologists, educational personnel, lecturers, scholars, people and officers in Tungfai sub-district and Kohkha Subdistrict-Municipal Office, Lampang province. The data were collected by the field research, the focus group discussion, the assessment forms and the three knowledge management research projects conducted to 5-18 years old children and youth comprised using guidance activities for solving the game addiction behavior of children and youth, using the guidance activities to enhance the ability to face the obstacles of abandoned children and youth, and reducing tooth decay of early childhood students with the participation of parents.

The synthesizing results found that the knowledge management of children and youth was in high level and the children and youth behavior promoting activity could enhance self-controlling of children and youths' thoughts, feelings and behaviors in and more positive expressions through the process of self-observation, judgment process and self-reaction.

Key words: Knowledge management, Behavior, Children and youth

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์เด็กและเยาวชนในประเทศไทยปัจจุบันเมื่อพิจารณาการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนพบว่ายังมีประเด็นท้าทายของการพัฒนาแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องจากแรกเกิดจนถึงเยาวชนจากแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 ที่เสนอว่าการพัฒนาการที่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียน การพัฒนาความรู้และทักษะชีวิตของเยาวชนที่รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมยุคดิจิทัลสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายส่งผลกระทบต่อค่านิยมและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน รวมทั้งจิตสำนึกต่อส่วนรวมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2: การลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive growth) ในด้านการจัดสวัสดิการสังคมและการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส

การดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนในสังคมที่มุ่งมั่นให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน อาทิ การมีสุขภาพแข็งแรง ฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง มีการศึกษาที่ดี ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง นั่นคือ การมีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถแก้ปัญหา และเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ แต่ทว่าในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชนรวมอยู่ด้วย ประกอบกับการเป็นอยู่ของผู้ปกครองที่มีความเร่งรีบในด้านการงานหลัก ส่งผลให้มีพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมาในด้านของการหาเครื่องมือช่วยในการเลี้ยงดูบุตรหลาน ทั้งนี้ จากการประชาคมเวทีสภาเด็กและเยาวชนซึ่งกองสวัสดิการได้จัดขึ้นร่วมกับสำนักกิจการเด็กและเยาวชน พบข้อมูลว่าประเด็นปัญหาของชุมชนประเด็นหนึ่งคือเด็กและเยาวชนใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่มากเกินไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองนำเอาเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยเลี้ยงดูบุตรหลาน และขาดการควบคุมสอดส่องหรือกำกับการใช้เทคโนโลยีนั้นซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นทั้งเด็กและชุมชน เช่น เด็กขาดการพัฒนาตนเองและขาดทักษะใน

การใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ดี การล่อลวงให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นเกมที่มาจากอุปกรณ์เหล่านั้น ซึ่งเกมคือเครื่องเล่น หรืออุปกรณ์การเล่น เพื่อความสนุกสนาน เป็นเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอยู่ตลอด เกมที่เด็กและวัยรุ่นนิยมเล่นกันใน ปัจจุบันมีหลายรูปแบบ ได้แก่ ตุ๊กเกม หยอดเหรียญ วิดีโอเกม เกมคอมพิวเตอร์ทั้งแบบออนไลน์และไม่ออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกมคอมพิวเตอร์ได้เข้ามาสู่เด็ก โดยเริ่มต้นจากการที่ทุกบ้านต้องมีคอมพิวเตอร์ใช้เพื่อการศึกษา การสื่อสาร และความบันเทิง การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต นั้นควรได้รับการส่งเสริมให้ด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

จากความต้องการจากเทศบาลตำบลเกาะคาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวทางการจัดการความรู้ให้เด็กและเยาวชนในเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เนื่องจากการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้บุคคลโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้มีพัฒนาการสูงสุดของสมรรถภาพในแต่ละคนทั้ง ในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา โดยมุ่งให้บุคคลได้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ มุ่งป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และมุ่งช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นแล้ว โดยที่บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเอง รู้จักเลือกตัดสินใจ และปรับพฤติกรรมของตนเองให้ดำรงชีพอยู่ในสังคมได้และเมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการจัดการและตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาได้อย่างมีสติพร้อมทั้งสร้างเจตคติทางบวกในการจัดการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคได้จะทำให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างภาคภูมิใจและมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อจัดการความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บุคลากรในหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาเด็กและเยาวชน เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

2. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจากข้อมูลนำไปสู่สารสนเทศเพื่อให้เกิดความรู้และ ปัญญา ตามความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้กระจายความรู้ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กร อันนำไปสู่การจัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน หมายถึง การกระทำที่แสดงออกทั้งความคิดภายในจิตใจ และภายนอกที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้อื่นได้รับรู้เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่กระตุ้นให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัยทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีการปรับตัวให้ความรับผิดชอบต่อตนเองและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

3. ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practices: COPs) หมายถึง การรวมของคนหรือ กลุ่มคนที่มีความชอบ มีความสนใจในสาระ ความเชี่ยวชาญที่คล้ายกันหรือมีปัญหาาร่วมกันทำงาน ด้านเดียวกัน สมาชิกในกลุ่มพร้อมและเต็มใจที่จะเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4. องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) หมายถึง องค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคุมไปกับการรับความรู้จากภายนอก เป้าประสงค์สำคัญ คือ เอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง (Core competence) ขององค์กรเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

5. เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 5 –18 ปีบริบูรณ์ อาศัยอยู่ในเทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลทุ่งฝาย และเทศบาลตำบลท่ามา จังหวัดลำปาง

การดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในแผนงานวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับสำรวจสถานภาพการจัดการความรู้ของโครงการวิจัยย่อย

2. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และการประเมินโครงการ

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกำหนดเป็นกรอบแนวคิด (Framework) เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ (Process of knowledge management) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้หรือการจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรมี 7 ขั้นตอน คือ การค้นหา/บ่งชี้ความรู้ (Knowledge identification) การสร้างและการแสวงหาความรู้ (Knowledge creation and acquisition) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge organization) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge codification and refinement) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge access) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing) และการเรียนรู้ (Learning) เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการความรู้ของโครงการวิจัยย่อย

4. สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดที่กำหนดตามขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้เป็นแบบสำรวจ จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 แบบสำรวจสถานภาพการจัดการความรู้ของหน่วยงานภายในเทศบาลและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เกี่ยวข้องที่ทำหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการความรู้ใช้สำรวจประเด็นหลักๆ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสำรวจ ประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฉบับที่ 2 แบบประเมินสถานภาพการจัดการความรู้ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้แก่ ผู้วิจัยและอาจารย์ โดยใช้ประเมินประเด็นหลักๆ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบประเมินประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (KM) กระบวนการจัดการความรู้ นำข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ด้านดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ (Documentary research) ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุมและสัมมนา รายงานการวิจัย เว็บไซต์ ตลอดจนบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้การวิเคราะห์สาระเพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field research)

1) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณท่านละ 1 ชั่วโมง ดำเนินการดังนี้ ติดต่อนัดหมายผู้เชี่ยวชาญ/ชาวบ้าน ส่งหนังสือของความอนุเคราะห์ พร้อมประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้ติดต่อนัดหมาย โดยมีการจดและบันทึกเทป ขณะสัมภาษณ์จะสรุปให้ผู้เชี่ยวชาญ/ชาวบ้าน ฟังเป็นระยะ ๆ เพื่อยืนยันคำให้สัมภาษณ์และแก้ไขเปลี่ยนแปลงการให้คำสัมภาษณ์ได้ กรณีไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ/ชาวบ้าน

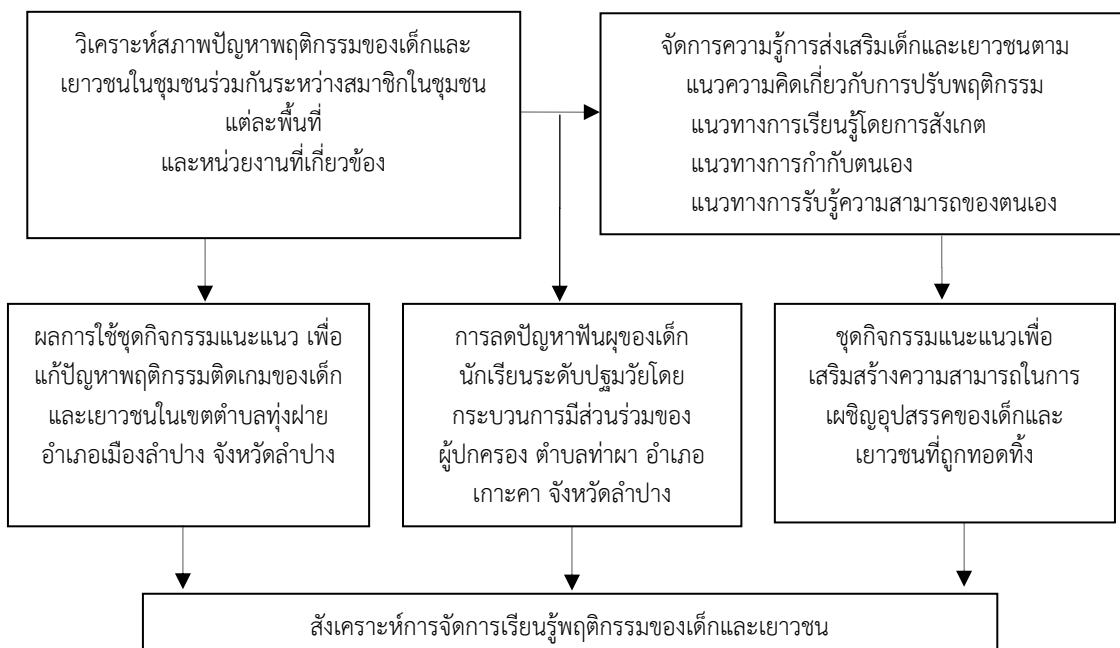
2) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในลักษณะประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน รวมจำนวน 30 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บุคลากรในหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชน จำนวน 24 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ในการนำชุดกิจกรรมไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสนทนา (Focus group discussion) ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บุคลากรในหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กและเยาวชน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจและประเมินโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดแผนงานวิจัย

การจัดการความรู้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนดังกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field research) โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ปรับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน หมายถึง พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้งในเทศบาลตำบลเกาะคา เด็กและเยาวชนติดเกมในเทศบาลตำบลทุ่งผา� และเด็กฟันผุในเทศบาลตำบลท่าผา อายุตั้งแต่ 5- 18 ปีบริบูรณ์ จากแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน และใช้แบบสอบถามในลักษณะประมาณค่า 5 ระดับสอบถามนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยการประชุมสนทนา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน บุคลากรในหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว ด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และบุคคลในชุมชน จำนวน 24 คน ดังนี้

1. การจัดการความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนได้รวบรวมข้อมูลผู้ประเมินการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นบุคคลในสถานศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาเป็นนักวิจัย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 บุคลากรในหน่วยงานและชุมชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ส่วนบุคคลผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ปกครอง ครู หรือญาติและเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการจัดการความรู้ในการส่งเสริมเด็กและเยาวชนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 โดยแยกเป็นด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ลำดับที่มากที่สุดคือความรู้ในระบบการจัดการความรู้และกิจกรรมมีความน่าเชื่อถือและเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาเป็นรูปแบบกระบวนการความรู้ที่ดำเนินการเป็นวิธีการที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.33 และปริมาณความรู้ในกระบวนการจัดการความรู้สำหรับเด็กและเยาวชนเพียงพอต่อความต้องการ มีค่าเฉลี่ย 4.29 ส่วนความพึงพอใจในการส่งเสริมเด็กและเยาวชนลำดับที่มากที่สุดคือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ย 4.58 รองลงมาเป็นช่วยจัดระบบความคิดในตนเองและการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 4.50 และความพึงพอใจในการสนับสนุน การเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย 4.38

2. การสังเคราะห์องค์ความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนตามกระบวนการการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนจำนวน 3 โครงการวิจัยที่จัดส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชนจำนวน 71 คน และผู้ปกครองและครูผู้ดูแลศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 106 คน โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยนำกระบวนการใช้แบบวิเคราะห์เอกสารจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบเด็กและเยาวชน แบบทดสอบผู้ปกครอง และแบบสอบถามพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพเด็กของผู้ปกครองและแบบสอบถามความพึงพอใจโครงการผลการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็กและเยาวชน และการประชุมสนทนากลุ่ม พบว่า การจัดการการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและมีแนวทางในการจัดการความรู้ให้ทั้งหน่วยงาน องค์กรเทศบาล บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนได้ตามแผนงานที่กำหนดทำให้มีผลการดำเนินการวิจัยสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของเด็กและเยาวชน ด้วยผลจากการฝึกฝนและพัฒนา ประกอบไปด้วย 3 ประการ คือ

2.1 กระบวนการสังเกตของตนเอง (Self-observation) เด็กและเยาวชนมีอิทธิพลต่อการกระทำของตัวเองได้ หากเขาไม่สนใจว่าเขากำลังทำอะไรอยู่ ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการกำกับตนเองคือ บุคคลจะต้องรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ เพราะความสำเร็จจากการกำกับตนเองนั้นส่วนหนึ่งมาจากความชัดเจนสม่ำเสมอและแม่นยำของการสังเกตและบันทึกตนเอง การสังเกตควรพิจารณา 4 ด้าน คือ 1) การกระทำในด้านคุณภาพความเร็วปริมาณฯ 2) ความสม่ำเสมอ 3) ความใกล้เคียง 4) ความถูกต้อง

2.2 กระบวนการตัดสิน (Judgment process) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตนเองนั้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนไม่มากนัก ถ้าปราศจากกระบวนการตัดสิน ถ้าข้อมูลดังกล่าวนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ โดยอาศัยมาตรฐานส่วนบุคคลที่ได้มาจากการถูกสอนโดยตรง การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองทางสังคมต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และจากการสังเกตตัวแบบการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยการตัดสินการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) การพัฒนามาตรฐานการตัดสินนั้น จะนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ขึ้นกับสิ่งล่อใจที่นำไปสู่ผลบวก ส่วนมาตรฐานภายในตนเองจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ที่ทำให้บุคคลวางระดับการแสดงออกมากขึ้น

การอภิปรายผล

การจัดการความรู้แต่ละโครงการวิจัยย่อย จำนวน 3 โครงการวิจัย พบว่าการจัดการการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและมีแนวทางในการจัดการความรู้ให้ทั้งหน่วยงาน องค์กรเทศบาล บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนได้ตามแผนงานที่กำหนดทำให้มีผลการดำเนินการวิจัยสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของเด็กและเยาวชนด้วยผลจากการฝึกฝนและพัฒนาได้แก่ กระบวนการสังเกตของตนเอง เด็กและเยาวชนมีอิทธิพลต่อการกระทำของตนเองได้ หากเขาไม่สนใจว่าเขากำลังทำอะไรอยู่ ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการกำกับตนเอง คือ บุคคลจะต้องรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ เพราะความสำเร็จจากการกำกับตนเองนั้นส่วนหนึ่งมาจากความชัดเจนสม่ำเสมอและแม่นยำของการสังเกตและบันทึกตนเอง การสังเกตควรพิจารณา 4 ด้าน คือ 1) การกระทำในด้านคุณภาพความเร็วปริมาณฯ 2) ความสม่ำเสมอ 3) ความใกล้เคียง 4) ความถูกต้อง โดยใช้กระบวนการตัดสิน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตนเองนั้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนไม่มากนัก ถ้าปราศจากกระบวนการตัดสิน ถ้าข้อมูลดังกล่าวนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ โดยอาศัยมาตรฐานส่วนบุคคลที่ได้มาจากการถูกสอนโดยตรง การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองทางสังคมต่อพฤติกรรมนั้น ๆ และจากการสังเกตตัวแบบการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยการตัดสิน และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง การพัฒนามาตรฐานการตัดสินนั้น จะนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ขึ้นกับสิ่งล่อใจที่นำไปสู่ผลบวก ส่วนมาตรฐานภายในตนเองจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ที่ทำให้บุคคลวางระดับการแสดงออกมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 ควรมีสังเคราะห์การส่งเสริมการดูแลสุขภาพให้กับผู้ปกครองในด้านความรู้ การสร้างเสริมทัศนคติที่ดีและการฝึกปฏิบัติตนให้ถูกต้อง
  - 1.2 การจัดกิจกรรมควรมีการจัดการความรู้สำหรับเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสม
  - 1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมมีช่วงอายุที่หลากหลายและระดับวัยมากจึงควบคุมการจัดกิจกรรมมีความหลากหลายและไม่ครบถ้วน
  - 1.4 การจัดการความรู้ให้เพิ่มจำนวนผู้นำเด็กและเยาวชนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 การแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนควรมีการนำครอบครัวหรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม

2.2 การศึกษาเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนลักษณะอื่น ๆ เช่น ความมีวินัย การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การส่งเสริมพฤติกรรมทักษะการคิด เป็นต้น

2.3 การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมคิด ร่วมสนับสนุน และร่วมตัดสินใจในการพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ธนวิบูลชัย. (2559). *จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พรทรัพย์ ชื่นในเมือง. (2554). *ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศ จังหวัดอุดรธานี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2560). *พจนานุกรม*. <http://www.royin.go.th>
- วิทยา นาควัชระ. (2561). *ฝึกคิดบวก วิธีคิดบวก*. <http://besterlife.com>
- วิภาพร มาพบสุข. (2541). *จิตวิทยาทั่วไป*. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วิภามาศ เมืองอู. (2542). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. Chaing Mai University Intellectual Repository (CMU IR). <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/23769>
- ศรีเรื่อน แก้วกึ่งวาล. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายพิณ ช่างไม้. (2544). *ผลการใช้ชุดแนะแนวและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเผชิญความจริงที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาวเขา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชา จันทรเฒ. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป*. ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2547). *วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. ภาพพิมพ์.
- Bernstein, D. A. (1999). *Essentials of Psychology*. Houghton Mifflin.
- Bloom, B. S. (1965). *Taxonomy of Education Objective Handbook: Cognitive Domain*. David Mackey Company.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity Youth and Crisis*. W.W. Norton & Company, Inc.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis, An Introduction to Its Methodology*. Sage Publication.

แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย CONTEXTUAL QUALITY OF LIFE SCALE OF OLDER ADULTS IN UPPER NORTHERN THAILAND

Received: Feb 20, 2023

Revised: May 17, 2023

Accepted: May 23, 2023

^{1*} กวีวัจน์ จักสมศักดิ์ ²ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ³พงษ์พรรณ เกิดพิทักษ์
^{1*}Kaweewat Jaksomsak ²Prasarn Malakul Na Ayutthaya ³Pongpan Kirdpitak³

^{1*–3}จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
^{1*–3}Psychology for Developing Human Potentials, Kasem Bundit University

*Corresponding Author, Email: pk_kaweewat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ขั้นตอนในการสร้างแบบวัด ได้แก่ ศึกษาแนวคิด และกำหนดนิยามปฏิบัติการของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีจำนวน 51 ข้อ ประกอบด้วย คุณภาพชีวิตเชิงบริบท 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านกายภาพ 2) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านอารมณ์และความรู้สึก 3) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านความสามารถด้านการคิด 4) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านสัมพันธภาพทางสังคม และ 5) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต คุณภาพของแบบวัด มีค่า ความตรงเชิงเนื้อหา อยู่ระหว่าง .66-1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .20-.59 และค่าความเที่ยง มีค่าเท่ากับ .814

กล่าวโดยสรุป แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สามารถรับรู้คุณภาพชีวิตและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต ความพึงพอใจต่อแหล่งรายได้ในการเลี้ยงชีพ ความพึงพอใจต่อการยอมรับจากครอบครัว และคนในสังคม การยอมรับตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตเชิงบริบท ผู้สูงอายุ ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

Abstract

This objective of this article was to explain how to construct a contextual quality of life scale of older adults in upper northern Thailand. The construction procedures involved a study of concept and defining the operational definition of a contextual quality of life of the older adults in northern of Thailand, examined theoretical concepts,

reviewed related research findings and interviewed significant persons. The contextual quality of life scale of the older adults in upper northern Thailand consisted of 51 items and 5 dimensions: physical dimension, affective dimension, cognitive functioning dimension, social relationship dimension, and environmental support dimension. The quality of the contextual quality of life scale of older adults in the northern Thailand were as follows: the content validity (IOC) ranged between .66-1.0, the item discrimination power ranged between .20 - .59, and the reliability coefficient (alpha) was .814.

In conclusion, the contextual quality of life scale of older adults in the upper northern Thailand had the advantage of being grounded in assisting the older adults to recognize their quality of life and to use these qualities to strengthen their physical, mental, emotion, cognition, life income satisfaction, family and social acceptance satisfaction, self-acceptance and self-esteem.

Keywords: Quality of life, Contextual quality of life, Older adult, Upper northern Thailand

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของทุกประเทศทั่วโลกอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะประชากรสูงอายุที่พบว่ามีจำนวนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยจะมีประชากรสูงอายุมากเป็นอันดับ 3 ของทวีปเอเชีย รองจากประเทศเกาหลี และ ญี่ปุ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) โดยจากรายงานของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ปี 2562 พบว่าแนวโน้มจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบจำนวนประชากรสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 19.87 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยนี้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีช่วงอายุที่ยืนยาวมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อายุที่เพิ่มมากขึ้นนี้อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมที่สัมพันธ์กับ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และประเพณี ที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย ได้แก่

1) ด้านสุขภาพร่างกาย พบว่าผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว อันเนื่องมาจากการลักษณะของอาหารหลักที่รับประทาน ได้แก่ ข้าวเหนียว อาหารที่มีปริมาณไขมันสูง อีกทั้งในส่วนของการปรุงอาหารยังพบว่าส่วนใหญ่มักนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติ เค็ม เปรี้ยว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลให้คนภาคเหนือมีโรคเบาหวาน โรคหัวใจและหลอดเลือดเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การเกิดโรคอัมพฤกษ์อัมพาต (พยาม การดี และคณะ, 2559; พุนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ, 2563)

2) ด้านจิตใจและสังคม พบว่าผู้สูงอายุทางภาคเหนือ มีทั้งคนที่มีความสุขและมีความสุขทุกข์ใจ กล่าวคือ ความสุขของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับบุตรหลานและคนในครอบครัว และมีความสุขจากการได้ไปทำบุญที่วัด (Tepsuwan, 2010) ส่วนความทุกข์ใจที่เกิดขึ้น คือความวิตกกังวลเกี่ยวกับเงินที่ต้อง

ใช้ในการดำเนินชีวิต ความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพ การมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ กลัวเป็นภาระของครอบครัว เป็นต้น (ขวัญสุตา บุญทศ และชนิษฐา นันทบุตร, 2560)

3) ด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต พบว่า ความเชื่อของผู้สูงอายุในภาคเหนือมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นฐานที่อยู่อาศัย โดยจะมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ หรือที่คนล้านนาเรียกว่า “ผีปู่ย่า” ความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การสัก ผ้ายันต์ ตรีศุกร เป็นต้น โดยเชื่อว่าวัฒนธรรมเหล่านี้ สามารถป้องกันภัยอันตรายที่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยได้ ซึ่งความเชื่อและความศรัทธาดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการดูแลสุขภาพของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก และปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในเขตชนบทโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เมื่อมีอาการเจ็บป่วยและมีปัญหาทางสุขภาพ จะหันไปพึ่งพาหมอพื้นบ้านให้ประกอบพิธีกรรมล้านนามากกว่าการไปพบแพทย์ที่คลินิกหรือโรงพยาบาล (สามารถ ใจเตี้ย, 2561)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาลักษณะของการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยสูงอายุไม่แตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไป แต่สิ่งที่แตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไปคือบริบทการดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและความศรัทธาต่อบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกวิถีในการดำรงชีพ รวมทั้งการวางแผนเป้าหมายในการดำรงชีวิต และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

อย่างไรก็ตามการที่จะสามารถทราบถึงปัญหาและผลกระทบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่มีความชัดเจนและตรงประเด็น ต้องอาศัยการประเมินคุณภาพชีวิตที่ตรงกับบริบทในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมพบว่า ที่ผ่านมายังไม่มีการพัฒนาแบบวัดคุณภาพชีวิตที่มีความเฉพาะเจาะจงกับบริบทของผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนในประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแบบวัดและวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเที่ยง ของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่สร้างขึ้น และหวังผลให้แบบวัดที่สร้างขึ้นนี้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์และสาธารณสุขในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาความหมายและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่มีความเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าให้นิยามของคุณภาพชีวิตจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำมาสรุปวิเคราะห์และกำหนดเป็นนิยามศัพท์ของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

จากการศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิต พบว่ามีนักวิชาการ นักวิจัยให้ความหมายไว้หลากหลาย ความหมาย ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1996) ให้นิยามคุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจ และสถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคม ที่สัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคม และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการ และบริการด้านต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะทางการเมืองการปกครองที่สังคมอยู่อาศัย

Orem (2001) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิต หมายถึง ความผาสุก (Well-being) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ ตามประสบการณ์และความรู้สึก

Lapid et al. (2011) เสนอว่า คุณภาพชีวิตเป็นโครงสร้างในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติด้านกายภาพ มิติด้านจิตใจ ด้านสังคม รวมถึงสิ่งที่รับรู้ทางด้านจิตใจซึ่งมีผลสุขภาพกายและใจที่ดี

จากการศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิตดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด รวมถึง ความพึงพอใจและทัศนคติ ในการดำเนินชีวิตที่มีความสุข

2. องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่ามีนักวิชาการได้สรุปองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ในหลาย ๆ มิติ ดังนี้

WHOQOL-100 กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 6 ด้าน (The WHOQOL Group, 1996, อ้างถึงใน สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2540) ดังนี้

1) ด้านร่างกาย (Physical domain) คือ การรับรู้สภาพด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย การรับรู้ถึงผละกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงการนอนหลับ การพักผ่อน รวมถึงการรับรู้การมีเพศสัมพันธ์

2) ด้านจิตใจ (Psychological domain) คือการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึง ความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนเอง รวมถึงการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการความเศร้าหรือความกังวล เป็นต้น

3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of independence) คือการรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ความสามารถในการเคลื่อนไหว การรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์ใด ๆ เป็นต้น

4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationship) คือการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมถึงการรับรู้เรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้ว่ามีชีวิตเป็นอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก เป็นต้น

6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality/Religion/Personal beliefs) คือการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อที่ต่างกันต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่นการรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เป็นต้น

ต่อมาทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (The WHOQOL group, 1996) ได้จัดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตขึ้นใหม่โดยรวบรวมองค์ประกอบเดิมในบางด้านเข้าด้วยกัน คือ ด้านร่างกายกับความเป็นอิสระในบุคคล และด้านจิตใจกับด้านความเชื่อส่วนบุคคลจึงทำให้เหลือ 4 ด้านคือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

Surapichpong et al. (2020) ได้เสนอแนวคิดการจำแนกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตตามกรอบของ The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) ที่สร้างขึ้นโดย WHO หรือองค์การอนามัยโลก เพื่อที่จะอธิบายเกี่ยวกับ การทำงานร่างกาย (Functioning) และ ความผิดปกติของร่างกาย (Disability) โดยเสนองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการทำงานของร่างกายและโครงสร้างร่างกาย (Body function / structure) โดย Body functions คือ การทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (Physiological functions) รวมถึงการทำงานของจิตใจ (Psychological function) ส่วน Body structure คือ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามกายวิภาคศาสตร์ เช่น อวัยวะ ulyang และองค์ประกอบต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งการสูญเสียความสามารถในระดับที่เกิดขึ้นจากการทำงานของร่างกายหรือโครงสร้างของร่างกาย จะเรียกว่า ความบกพร่อง (Impairments)

2) ด้านการทำกิจกรรม (Activities) คือ การทำงาน หรือกิจกรรมที่ทำในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล ซึ่งหากเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยทำได้ตามปกติ จะเรียกว่ามีข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (Activities limitation)

3) ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม (Participation) คือ ความสามารถในการอยู่กับผู้อื่นในสังคมหรือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งหากเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือหลีกเลี่ยงสังคม จะเรียกว่าการมีข้อจำกัด หรือ อุปสรรคในการเข้าร่วมสังคม (Participation restriction)

4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของผู้ป่วย ได้แก่ สภาพแวดล้อมความที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมในสังคม ทักษะคติของคนในสังคม เป็นต้น

5) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล (Personal) เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของผู้ป่วย และปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่ใช่สถานะทางสุขภาพ ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ อายุ การออกกำลังกาย งานอดิเรก พื้นฐานการศึกษา สถานะทางสังคม เป็นต้น

3. คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาให้ความหมายและลักษณะคุณภาพชีวิตที่มีความจำเพาะเจาะจงของ คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้ศึกษาจึงดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตพื้นที่ อำเภอเมือง 5 คน กรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง 5 คน ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง 5 คน และ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ผลจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการให้ความหมายและเสนองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตบริบทของผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สรุปได้ว่า

1) คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย หมายถึง การใช้ชีวิตในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน มีรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคม ไม่เป็นภาระของครอบครัวและคนรอบข้าง รวมถึงการได้รับการยอมรับจากครอบครัว ลูกหลาน และคนในสังคม

2) องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุผู้สูงอายุภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตพื้นที่ อำเภอเมือง 5 คน กรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง 5 คน ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง 5 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน พบว่า ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านสุขภาพ เป็นการแสดงถึง บุคคลที่มีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วย ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง มีความคล่องแคล่ว รวมถึงมีความรู้ความสามารถในการจัดการป้องกัน อันตรายหรือโรคภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ

(2) ด้านจิตใจ เป็นการแสดงถึง การเป็นบุคคลที่มีความสุข มีอารมณ์ดี ไม่เครียด ไม่คิดมาก ไม่วิตกกังวล สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อมีเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจ รวมถึงสามารถจัดการกับอารมณ์เชิงลบได้ด้วยตนเอง

(3) ด้านการเข้าร่วมสังคม เป็นการแสดงถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในชุมชน สังคม การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมผู้สูงอายุ การมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม

(4) ด้านการยอมรับตนเอง เป็นการแสดงถึง ทศนคติ มุมมอง ที่มีต่อตนเอง เห็นคุณค่า และศักยภาพของตนเองต่อการมีส่วนร่วมในชุมชนหรือมีบทบาทในสังคม

(5) ด้านความมั่นคงในการดำเนินชีวิต เป็นการแสดงถึง ความพึงพอใจต่อสภาพที่อยู่อาศัย รายได้ และแหล่งที่มาของรายได้ รวมถึงความมั่นใจต่อการดูแลของครอบครัวและสังคม

(6) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต เป็นการแสดงถึงความพึงพอใจต่อ วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตในสังคม ความพึงพอใจต่อการสนับสนุนของครอบครัวและสังคม ค่านิยม และความเชื่อของครอบครัวและสังคมที่มีผลต่อการใช้ชีวิตในสังคม

จากการศึกษาความหมายและองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ทั้งจากการศึกษาทบทวนในเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาประมวลความรู้และสังเคราะห์เกี่ยวกับการให้ความหมายและการกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปความหมายและการกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย หมายถึง การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ความพึงพอใจต่อแหล่งรายได้ที่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ความพึงพอใจต่อการได้รับการยอมรับจากครอบครัว ลูกหลาน และคนในสังคม การยอมรับตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง รวมไปถึงการมีอิทธิพลของความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ความสามารถในการจำ การให้เหตุผล และการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2. องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1) คุณภาพชีวิตด้านกายภาพ (Physical dimension) เป็นการแสดงถึง การรับรู้ภาวะสุขภาพด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน ได้แก่ การรับรู้ความแข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงการไม่มีความเจ็บปวดด้านร่างกาย การนอนหลับ การรับประทานอาหาร รวมถึงการออกกำลังกาย

2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affective dimension) เป็นการแสดงถึง การรับรู้สภาพจิตใจของบุคคล ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่มีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีความสุข และการมีความภาคภูมิใจในตนเอง

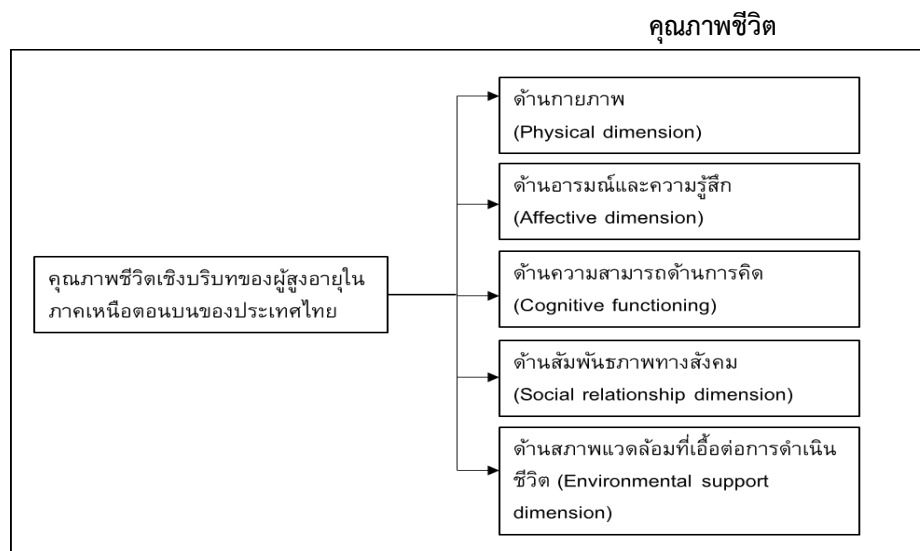
3) คุณภาพชีวิตด้านความสามารถด้านการคิด (Cognitive functioning) เป็น ความสามารถในการจำ ความสามารถในการให้เหตุผล การรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

4) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม (Social relationship dimension) เป็นการแสดงถึง การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ การรับรู้ต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ต่อการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม

5) คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต (Environmental support dimension) เป็นการแสดงออกถึง การรับรู้ต่อความปลอดภัยของที่อยู่อาศัย การรับรู้ต่อความปลอดภัยของชุมชน การรับรู้ต่อสถานะทางการเงิน การรับรู้ต่ออิทธิพลความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมต่อการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิดการสร้างแบบวัด

การสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยมีกรอบแนวคิดการศึกษาดังเสนอในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

การดำเนินการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
การสร้างแบบวัดในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เป็นการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ศึกษาความหมายของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์บุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตพื้นที่ อำเภอเมืองจำนวน 5 คน กรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจำนวน 5 คน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจำนวน 5 คน และ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ทั้งหมด 20 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมากำหนดนิยามของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยมีการดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษา เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

1.2 ศึกษาคุณลักษณะของคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ด้วยการสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เขตพื้นที่ อำเภอเมือง จำนวน 5 คน กรรมการชมรมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จำนวน 5 คน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจำนวน 5 คน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ดำเนินการสร้างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยข้อคำถามที่สร้างขึ้นนั้นมีทั้งหมด 3 ข้อ ประกอบด้วย

- (1) ท่านคิดว่าคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุคืออะไร ?
- (2) ท่านคิดว่าผู้สูงอายุต้องมีคุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านใดบ้าง ?
- (3) ท่านคิดว่าการส่งเสริม คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุควรทำอย่างไร ?

1.3 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในข้อ 1 และข้อ 2 นำมาสรุปความหมายและคุณลักษณะของ คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุที่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จากนั้นกำหนดเป็นนิยามศัพท์และนิยามปฏิบัติการ

1.4 สร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่มีเนื้อหาข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์และนิยามปฏิบัติการ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านกายภาพ คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านอารมณ์ความรู้สึก คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านความสามารถด้านการคิด คุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านสัมพันธภาพทางสังคม และคุณภาพชีวิตเชิงบริบทด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต โดยแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วยการวัด 2 ส่วน คือ

(1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

(2) ส่วนที่ 2 แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จำนวน 51 ข้อ ใช้การวัดแบบรูบริค (Rubric scale) ข้อคำถามเป็นลักษณะสถานการณ์ (Situation)

1.5 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน โดยกำหนดให้แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก เป็นข้อความแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนว่าผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีการเลือก (Selection) ในระดับใด มีการใช้ประโยชน์สูงสุด (Optimization) ในระดับใด และมีการทดแทน (Compensation) ในระดับใด โดยมีระดับในการให้คะแนนในแต่ละตัวเลือก 3 ระดับ ได้แก่ ระดับคะแนน 3 หมายถึงมากที่สุด ระดับคะแนน 2 หมายถึง ปานกลาง และระดับคะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด

2. ระยะที่ 2 เป็นการหาคุณภาพของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ดำเนินการ ดังนี้

2.1 นำแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่ทำการสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบรายละเอียด ความครอบคลุมเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้โดยนำไปวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ และนิยามศัพท์ปฏิบัติการ

2.2 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจำนวน 50 คน ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1) ผู้สูงอายุตอนต้นที่มีอายุช่วง 60 – 69 ปี เนื่องจากวัยสูงอายุตอนต้นแม้ว่าเป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุในวัยนี้ส่วนใหญ่ยังคงทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตอย่าง active และยังสามารถในการเรียนรู้ที่เป็นปกติ

2) เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเนื่องจากต้องเป็นกลุ่มที่ยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เข้าสังคมได้

3) สามารถสื่อสารกับผู้ศึกษา และตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเองเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในคำชี้แจงและความชัดเจนของข้อคำถามแล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเที่ยง

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การศึกษาในครั้งนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เลขที่โครงการ T015/64P โดยผู้ให้ข้อมูลได้รับเอกสารชี้แจงรายละเอียดการศึกษา ที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล สิทธิของผู้เข้าร่วมการศึกษาในการให้ข้อมูลหรือยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลต้องแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการ (Consent form) ทุกราย

เครื่องมือที่ใช้

การศึกษาในครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่สร้างขึ้น โดยผู้ศึกษาเป็นผู้อ่านคำถามและให้ผู้สูงอายุเลือกตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของข้อคำถามในแบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง โดยใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item objective congruence index)

2. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item discrimination power) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับ คะแนนรวม (Item total correlation) ของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

3. วิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ด้วยวิธีการหาค่า Cronbach's Alpha โดย ค่า Cronbach's Alpha ที่ ≥ 0.9 หมายถึงมีค่าความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับดีเยี่ยม (Excellent) ค่า $\geq 0.80 - 0.9$ หมายถึง ค่าความสอดคล้องภายใน

อยู่ในระดับดี (Good) ค่า $\geq 0.70 - 0.8$ หมายถึง ค่าความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับยอมรับได้ (Acceptable) ค่า $\geq 0.60 - 0.7$ หมายถึง ค่าความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับที่น่าสงสัยได้ (Questionable) ค่า $\geq 0.5 - 0.6$ อยู่ในระดับ poor และค่าที่ ≤ 0.5 หมายถึงไม่มีความสอดคล้องภายใน (Unacceptable) (Taber K, 2018)

ผลการสร้างแบบวัด

1. แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีเนื้อหาข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์และนิยามปฏิบัติการ จำนวน 51 ข้อ เป็นการวัดแบบบูรณาการ ข้อคำถามเป็นลักษณะสถานการณ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุ ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย	จำนวนข้อ	ข้อที่
1. ด้านร่างกาย	13	1-13
2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก	11	14-24
3. ด้านความสามารถด้านการคิด	7	25-31
4. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	10	32-41
5. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต	10	42-51

คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย แผลผลการให้คะแนนได้ ดังนี้

104 – 153 คะแนน หมายถึง คุณภาพเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยรวมสูง

52 – 103 คะแนน หมายถึง คุณภาพเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยรวมปานกลาง

1 – 51 คะแนน หมายถึง คุณภาพเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยรวมต่ำ

2. ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 -1.00 ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์สูง (Turner & Carlson, 2003)

3. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีค่าอยู่ระหว่าง .20 - .59

4. ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ด้านร่างกาย (ข้อ 1-13) มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .832 (Cronbach's alpha = .832) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (ข้อ 14-24) มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .835 (Cronbach's alpha = .835) ด้านความสามารถด้านการคิด (ข้อ 25-31) มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยังมีข้อสงสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .610 (Cronbach's alpha = .610) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม (ข้อ 32-41) มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .848 (Cronbach's alpha = .848) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต (ข้อ 42-51) มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ .782 (Cronbach's alpha = .782) และพบว่าแบบวัด ทั้งฉบับ มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาทั้งฉบับเท่ากับ .814 (Cronbach's alpha = .814) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ด้วยวิธีการหาค่า Cronbach's Alpha (n= 204)

Quality of life	Item	Mean (SD)	Cronbach's
1. ด้านร่างกาย	13	28.18 (4.85)	.832
2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก	11	27.00 (4.39)	.835
3. ด้านความสามารถด้านการคิด	7	18.99 (2.00)	.610
4. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	10	24.75 (4.0)	.848
5. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต	10	23.77 (3.55)	.782
โดยรวม	51	122.70 (16.24)	0.814

อภิปรายผล

1. การศึกษาในครั้งนี้ พบว่าความสอดคล้องระหว่างคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้านที่สกัดจากผลการสัมภาษณ์ และหลักการและงานวิจัยต่าง ๆ นั้นพบว่ามีความสำคัญมาก จากการศึกษาในครั้งนี้ คุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้านความสามารถทางการคิด ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งในแต่ละด้านมีขอบเขตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในภาคเหนือ

2. การศึกษาในครั้งนี้ได้สร้างแบบวัดตามกระบวนการสร้างแบบวัดและมาตรวัดทางจิตวิทยาและสร้างข้อคำถามตามนิยามศัพท์และนิยามปฏิบัติการ ชั้นที่สำคัญคือการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาคุณลักษณะที่อธิบายถึงคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือ มีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ที่ค่อนข้างเจาะจง เพื่อให้แน่ใจได้ว่าข้อมูลที่ได้นั้นมาจากผู้ที่มีมุมมอง และมีความสามารถในการถ่ายทอดความคิดเห็นได้ถูกต้อง ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ กำหนดเป็นคุณลักษณะ เพื่อหาคุณลักษณะ และมีการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้ ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ในเกณฑ์ดี (Cronbach's alpha = .814) แสดงให้เห็นว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นนี้เชื่อถือได้ อาจเป็นเพราะว่า แบบวัดมีจำนวนข้อคำถาม 51 ข้อ จัดได้ว่ามีความยาวมากพอสมควร ศิริชัย กาญจนวาสี (2562) กล่าวว่า ถ้าแบบวัดยังมีข้อคำถามมากจะทำให้มีความเที่ยงสูงด้วย

3. แบบวัดที่สร้างขึ้นดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับ สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ (2540) และสอดคล้องกับกรอบคิดของ The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) ที่อธิบายเกี่ยวกับการทำงานของร่างกาย และความผิดปกติของร่างกายที่ประกอบด้วย การทำงานของร่างกายและโครงสร้างร่างกาย การทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมในสังคม สิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีความสอดคล้องในลักษณะของบริบทวัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการนำแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยไปใช้

1. การสร้างแบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่มีจำนวนข้อคำถาม 51 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยงด้วยวิธีคำนวณแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา และมีความตรงตามเกณฑ์ จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อให้ได้ข้อสารสนเทศในเชิงปรับปรุงพัฒนา แต่ไม่มุ่งให้นำไปใช้เพื่อการประเมินเพื่อตัดสินสรุป

2. แบบวัดคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน พัฒนาขึ้นจากผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในภาคเหนือตอนบน ดังนั้นจึงควรขยายผลให้ครอบคลุมเขตภาคเหนือ หรือใช้กระบวนการสร้างดังที่ได้นำเสนอในบทความนี้สำหรับการสร้างแบบวัดที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในทุกภาคของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). *ทำเนียบองค์กรชมรมด้านผู้สูงอายุ ภาคเหนือ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ*. <https://khonkaen.dop.go.th/th/know/5/3>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *รายงานประจำปีกรมกิจการผู้สูงอายุ 2563*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. www.dop.go.th/th/implementation/2/1/1373
- ขวัญสุดา บุญทศ และชนิษฐา นันทบุตร. (2560). ความสุข ความทุกข์ และสุขภาพจิตผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่งภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 62(3), 257-270. https://www.psychiatry.or.th/JOURNAL/62-3/07_Kwansuda.pdf
- พยาม การดี, พรรณพิมล สุขวงษ์, และดาว เวียงคำ (2559). การรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบทภาคเหนือตอนบน. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 24(1), 29-39. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/view/63588/52202>
- พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์, พระมหาสิมรัตน์ สิริธมโม, อีรวัดมน์ จันทร์จำรัส, และสายฝน อินศรีชื่น. (2563). การจัดการองค์ความรู้อาหารพื้นบ้านยอตนิยมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 9(2), 143-155. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/251661/170940>
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2562). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สามารถ ใจเตี้ย. (2561). การสื่อสารพิธีกรรมล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 6(2), 142-151. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/169438/121891>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). “สังคมผู้สูงอายุกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย”. กรมกิจการผู้สูงอายุ. https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2561/jul2561-1.pdf
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล, วิระวรรณ ตันติพัฒน์สกุล, วนิดา พุ่มไพศาลชัย, กรองจิตต์วงศ์สุวรรณ และราณี พรมานะจรัสกุล. (2540). *เปรียบเทียบตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของ WHO 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด*. โรงพยาบาลสวนปรุง.
- Lapid, M. I, Rummans, T. A, Boeve, B. F, McCormick, J. K, Pankratz, V. S, Cha, R. H., Smith, G. E., Ivnik, R. J, Tangalos, E. G., & Petersen, R. C. (2011). What is the quality of life in the oldest old? *Int Psychogeriatr*. 23(6), 1003-10. <https://doi.org/10.1017/s1041610210002462>
- Orem, D. E. (2001). *Nursing: Concept of Practices*. (6th ed.). Mosby Year Book.
- Padilla, G. V., & Grant, M. M. (1985). Quality of life as a cancer nursing outcome variable. *Advances in Nursing Science*, 8(1), 45-60. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1097/00012272-198510000-00007>
- Surapichpong, S., Kirdpitak, P. & Surapichpong, C. (2020). The development of a quality-of-life assessment tool for older adults with hypertension: A case study in Thailand. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*. 26(5), 1930-1937. <https://www.revistaclinicapsicologica.com/data-cms/articles/20210531115701amSSCI-457.pdf>

Tepsuwan, S. (2010). Thai Well-being Composite Index. [Unpublished Master's thesis]. Silpakorn University.

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163–171.

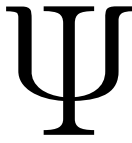
https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/S15327574IJT0302_5

WHO Quality of Life Assessment Group. (1996). What quality of life? *World Health Forum* 1996, 17(4), 354-356. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/54358>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper and Row.

.....

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วารสารจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่ .....

เรื่อง ขอตีพิมพ์บทความในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรียน บรรณาธิการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) .....

นิสิต/นักศึกษาปริญญาเอก นิสิต/นักศึกษาปริญญาโท อาจารย์

อื่นๆ (ระบุ) .....

หลักสูตร ..... สาขาวิชา ..... มหาวิทยาลัย .....

ขอส่ง บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิทยานิพนธ์

บทวิจารณ์หนังสือ (book review) บทความปริทรรศน์ (review article)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) .....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) .....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ซอย ..... ถนน .....

ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

รหัสไปรษณีย์ ..... โทรศัพท์ ..... โทรสาร .....

โทรศัพท์เคลื่อนที่ ..... E-mail: .....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการและขอรับรองว่า บทความของข้าพเจ้าไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและจะไม่นำไปเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นอีกนับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลงนาม ..... ผู้ส่งบทความ

(.....)

วันที่ .....

เฉพาะบทความวิทยานิพนธ์

ข้าพเจ้า .....อาจารย์ที่ปรึกษาอนุญาตให้ .....

ส่งบทความข้างต้นมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ลงนาม .....

(.....)

วันที่ .....

คำชี้แจง

สำหรับผู้ส่งบทความวิชาการและบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เป็นวารสารเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการด้านจิตวิทยา บทความทุกเรื่องที่จะตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต รายละเอียดมีดังนี้

1. ลักษณะบทความที่ตีพิมพ์

- 1.1 บทความทางวิชาการ/บทความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
- 1.2 บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
- 1.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

2. ส่วนประกอบของบทความ

2.1 บทความทางวิชาการ

ความยาวเรื่องละไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ประกอบด้วย

- 2.1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.1.2 ชื่อผู้แต่ง
- 2.1.3 สถาบันที่ผู้เขียนสังกัด
- 2.1.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.1.5 บทนำ เนื้อเรื่องและสรุปสาระสำคัญ
- 2.1.6 เอกสารอ้างอิง (ตามระบบ APA 7)

2.2 บทความวิจัย/บทความวิทยานิพนธ์

ความยาวเรื่องละไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ประกอบด้วย

- 2.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.2.2 ชื่อผู้แต่ง
- 2.2.3 สถาบันที่ผู้เขียนสังกัด
- 2.2.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2.2.5 คำสำคัญ (Key words)
- 2.2.6 เนื้อเรื่อง ประกอบด้วย
  - 1) บทนำ
  - 2) วัตถุประสงค์
  - 3) นิยามศัพท์
  - 4) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
  - 5) ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย
    - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
    - เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
    - การวิเคราะห์ข้อมูล
  - 6) ผลการวิจัย
    - บทสรุป
    - ข้อเสนอแนะ

7) เอกสารอ้างอิง (ตามระบบ APA 7)

- 2.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
  - 2.3.1 ชื่อหนังสือ
  - 2.3.2 ชื่อผู้เขียน/ผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์
  - 2.3.3 สำนักพิมพ์/โรงพิมพ์/จำนวนหน้า
  - 2.3.4 การนำเสนอบทวิจารณ์ควรมี
    - ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนสรุป
  - 2.3.5 การนำเสนอสาระสำคัญในแต่ละบท
    - สรุปและวิจารณ์แยกแต่ละบทหรือแต่ละบทความ
  - 2.3.6 ความเห็นโดยสรุป (Concluding remarks)

3. การจัดพิมพ์

- 3.1 พิมพ์ลงหน้ากระดาษขนาด A4
- 3.2 พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2010
- 3.3 รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK
- 3.4 ลักษณะและขนาดตัวอักษร
  - 3.4.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ตัวหนาขนาด 20
  - 3.4.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวหนาขนาด 20
  - 3.4.3 ชื่อผู้เขียน ตัวหนาขนาด 16
  - 3.4.4 หัวข้อใหญ่ ตัวหนาขนาด 16
  - 3.4.5 เนื้อหา ตัวปกติขนาด 16

4. การจัดส่งบทความ

- วิธีที่ 1 จัดส่งบทความผ่านเว็บ <http://journal.psy.kbu.ac.th/>
วิธีที่ 2 จัดส่งบทความผ่าน e-mail: journal.psy.kbu@gmail.com
มีข้อสงสัยกรุณาติดต่อ โทร.0-2320-2777 ต่อ 1163
รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง โทร. 085-918-5543

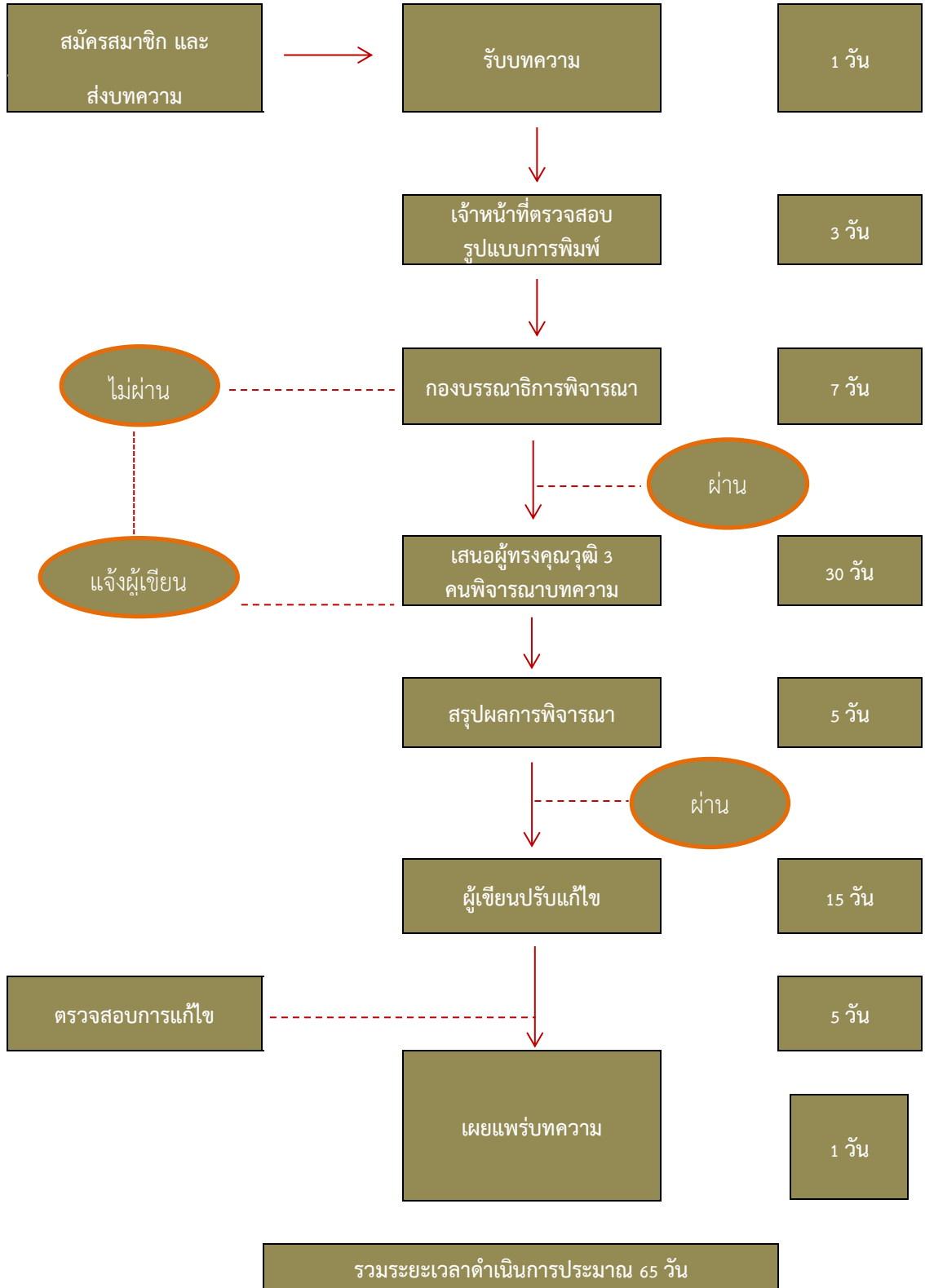
5. เงื่อนไขการตีพิมพ์บทความ

- 5.1 ผู้เขียนบทความ ต้องสมัครเป็นสมาชิกวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
- 5.2 ผู้ส่งบทความต้องชำระค่าพิจารณาบทความโดยโอนเงินผ่าน ธนาคารกสิกรไทย สาขาซีคอนสแควร์
ชื่อบัญชี นางสาวอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง เลขที่บัญชี 135-2-90513-1 และแนบหลักฐานการโอนเงิน
พร้อมส่งบทความ
  - ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ บทความละ 4,000 บาท
  - สำหรับบุคลากร มกบ. ไม่เสียค่าใช้จ่าย
- 5.3 เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน
- 5.4 เป็นบทความที่ผ่านการพิจารณาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer review) ของวารสาร จิตวิทยา
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต บทความละ 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิชาการ
- 5.5 เป็นบทความที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว
- 5.6 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะเผยแพร่ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

**นโยบายการพิจารณาคัดเลือกบทความ/บทวิจารณ์หนังสือเพื่อพิมพ์เผยแพร่
ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต**

1. บรรณาธิการจะมีหนังสือแจ้งให้ทราบว่าได้รับบทความเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์
2. บรรณาธิการจะพิจารณากลับกรองบทความ/บทวิจารณ์หนังสือว่ามีรูปแบบการนำเสนอเป็นไปตามรูปแบบ แบบวารสารจิตวิทยา หรือไม่ และสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความ/บทวิจารณ์หนังสือ ที่การนำเสนอไม่เป็นไปตามรูปแบบวารสารจิตวิทยา (โดยไม่ส่งคืนต้นฉบับให้แก่ผู้เขียน)
3. บทความ ข้อความ ภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่ดีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องกับ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตแต่อย่างใด
4. บรรณาธิการจะนำบทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่ผู้เขียนส่งมาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของบทความ/บทวิจารณ์หนังสือ โดยใช้เวลาประมาณ 20-30 วัน
5. บทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่จะได้พิมพ์เผยแพร่ในวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จะต้องได้รับการประเมินให้พิมพ์เผยแพร่ได้จากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชา
6. ในกรณีที่ผลการประเมินระบุให้ต้องปรับปรุงหรือแก้ไขก่อนพิมพ์เผยแพร่ ผู้เขียนจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ และส่งบทความ/บทวิจารณ์หนังสือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปยังบรรณาธิการวารสารฯ ภายใน 15 วัน (หรือตามที่บรรณาธิการกำหนด) นับจากวันที่ได้รับทราบผลการประเมิน ในกรณีท่านส่งบทความ/บทวิจารณ์หนังสือฉบับแก้ไขช้ากว่ากำหนด บรรณาธิการจะนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับต่อไป (โดยผู้เขียนจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบว่าประสงค์จะส่งซ้ำ)

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

หลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ปรัชญา: มุ่งเน้นการผลิตคณาจารย์บัณฑิตที่กอปรไปด้วย พลังปัญญา คุณค่า คุณธรรม คุณประโยชน์

ปริญญาโท

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์

(Master of Arts Program in Psychology for Development of Human Potentials)

ปริญญาเอก

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา (Doctor of Philosophy Program in Psychology)

- กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (Psychology for Developing Human Potentials)

ตัวอย่างวิทยานิพนธ์

ชัยการ วาพะงาม. (2563). การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติงานที่มีความหมายของข้าราชการตำรวจกองบังคับการปราบปราม. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

พระมหาพรม นิตสีโร. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาสาธารณะทางพุทธศาสนาสำหรับประชาชน: กรณีวัดอรุณราชวราราม. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ชลิตา บุญเรืองขาว. (2563). การพัฒนารูปแบบการให้การปรึกษาคูสมรสแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเพิ่มพลังในชีวิตสมรสของคู่สมรสในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

จารุณี นวลยง. (2563). การพัฒนารูปแบบกลุ่มบำบัดประสิทธิผลทางอารมณ์เพื่อเสริมสร้างจิตปรัชญาของนักเรียนอาชีวศึกษาวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

สายมาน เปลี่ยนเหล็ก. (2563). การเสริมสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตนเองด้านอาชีพของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การปรึกษากลุ่มด้านอาชีพ. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

วราฤทธิ์ เกิดผล. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้าราชการส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่ราษฎร. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ณัฐภัทร อินทรวีรดา. (2563). การพัฒนากลยุทธ์ทางจิตวิทยาแนวภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยน เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการงานในโลกแห่งความผันผวนของหัวหน้าหน่วยงาน กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ประจักษ์จินต์ ไสภณพิชกุล. (2564). การพัฒนากลยุทธ์จิตวิทยาเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนของหัวหน้าหน่วยงานเวชศาสตร์ฟื้นฟูบริษัทเอกชน. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ณัฐกร อิมใจจิตต์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานของนักกายภาพบำบัดยุคใหม่ในโรงพยาบาลเอกชน. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

กวีวิจน์ จักสมศักดิ์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์ทางปัญญาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเชิงบริบทของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

ณวัสนันท์ พลอยกระจำง. (2565). การพัฒนากรอบคิดนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางวัฒนธรรมองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชนข้ามชาติขนาดใหญ่กลุ่มอุตสาหกรรมจัดการน้ำอุปโภคบริโภคทางด้านการประปา. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา กลุ่มวิชาจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และองค์การ. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

นักศึกษาสามารถจัดเวลาเรียนได้โดยไม่กระทบเวลาทำงาน

www.kbu.ac.th

วิทยาเขตพัฒนาการ 1761 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 0-2320-2777 โทรสาร 0-2321-4444
วิทยาเขตร่มเกล้า 60 ถนนร่มเกล้า แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510 โทร. 0-2904-2222 โทรสาร 0-2904-2200